

CENTRUL PENTRU DREPTURILE OMULUI DIN MOLDOVA
ЦЕНТР ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА МОЛДОВЫ
THE CENTRE FOR HUMAN RIGHTS OF MOLDOVA

RAPORTUL

cu privire la activitatea
Mecanismului Național de Prevenire a Torturii

ДОКЛАД

о деятельности Национального Механизма
Предупреждения пыток в Республике Молдова

REPORT

on the activity of the
National Mechanism for Torture Prevention

Cuprins

Pași determinanți în instituirea Mecanismului Național de prevenire a torturii în Republica Moldova.....	3
Activitatea Mecanismului Național de prevenire a torturii	6
Instituțiile din cadrul Ministerului Afacerilor Interne	8
Instituțiile din cadrul Ministerului Sănătății	18
Instituții din cadrul Ministerului Justiției	20
Recomandări	28
Определяющие шаги в учреждении Национального механизма предупреждения пыток в Республике Молдова	30
Деятельность национального механизма предупреждения пыток	34
Учреждения, подведомственные Министерству внутренних дел.....	36
Учреждения, подведомственные Министерству здравоохранения	48
Учреждения, подведомственные Министерству юстиции	51
Рекомендации	60
Determining steps in establishing the National Mechanism for the prevention of torture in Republic of Moldova	62
The Activity of the National Mechanism of torture prevention	65
Institutions of the Ministry of Internal Affairs	67
The Institutions of the Ministry of Health	76
The institutions of the Ministry of Justice	78
Recommendations.....	86

CENTRUL PENTRU DREPTURILE OMULUI DIN MOLDOVA

Str. Sfatul Țării, 16,
MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel.: (+37322) 23 48 00, Fax: (+37322) 22 54 42
Web: www.ombudsman.md; E-mail: cpdom@mdl.net

Publicația este realizată cu sprijinul financiar
SIGLA Misiunii OSCE

Au contribuit:

Valentina Didencu
Sabina Colomiicenco

Design:

Nicolae Sirbu (079433584)

Tipar executat:

Com. nr. 5990
Firma Editorial-Poligrafică "Tipografia Centrală",
MD-2068, Chișinău, str. Florilor, 1, tel.: 49 55 32, 49 32 46, 49 50 48.

Se distribuie gratuit

Pași determinanți în instituirea Mecanismului Național de prevenire a torturii în Republica Moldova

Teoreticienii managementului modern identifică constant activitatea de monitorizare și control ca una dintre resursele cele mai importante necesare managementului instituțional, organizațional și administrativ. În contextul principiilor generale de buna practică, activității de control i se asociază o accepțiune mai largă, aceasta fiind privită ca parte a procesului managerial, alături de programare, organizare, direcționare și coordonare. Prin intermediul monitorizării și controlului, managementul constată abaterile rezultatelor de la obiective, analizează cauzele acestora și adoptă decizii în vederea redresării situației.

În Republica Moldova, la nivelul strategiilor care au în vedere prevenirea torturii și tratamentelor inumane și degradante, aceste principii sunt recunoscute ca importante și necesare, în acest sens fiind atestate un șir de progrese atât pe plan legislativ cât și din punct de vedere al organizării și funcționalității Mecanismului instituit pentru prevenirea și eradicarea unor atare fenomene.

De rînd cu năzuința de conformare la standardele europene pe fondul ratificării Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Republica Moldova este parte la un șir de tratate internaționale ce au ca obiect prevenirea torturii, tratamentelor crude, inumane sau degradante. Aici pot fi menționate Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10.12.1984 și Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentele inumane sau degradante din 26.11.1987.

Experiența de nivelul sistemului de instituții la care ne referim a evidențiat constant necesitatea punerii la punct a unui mecanism intern independent apt să monitorizeze situația din aceste instituții, precum și să inițieze, elaboreze și propună strategii, politici publice și norme de reglementare în acest domeniu.

Problema aplicării torturii și a altor rele tratamente în Republica Moldova, inclusiv pe fondul condamnărilor la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, a constituit obiectul audierilor parlamentare care s-au finalizat cu adoptarea unei Hotărâri în care sunt constatate carențe în activitatea Guvernului, organelor procuraturii, a poliției și a instanțelor de judecată. Totodată, au fost oferite soluții pentru redresarea situației, inclusiv și la acest capitol.

Recunoscînd importanța angajamentelor pozitive asumate în implementarea standardelor internaționale de suprimare a torturii și reieșind din tendințele de utilizare a oricăror practici pozitive europene la acest capitol, la 16 septembrie 2005 Republica Moldova a semnat, iar prin Legea nr.66 din 30 martie 2006 a ratificat Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 18 decembrie 2002.

Prin ratificarea Protocolului Opțional, Republica Moldova a reafirmat faptul că tortura și pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante sunt interzise și constituie încălcări grave ale drepturilor omului, exprimîndu-și convingerea că este în continuare necesară luarea de măsuri pentru a realiza scopurile Convenției împotriva Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante și a consolida protecția persoanelor private de libertate, împotriva unor astfel de tratamente.

Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante a intrat în vigoare pentru Republica Moldova la 24 iulie 2006. Obiectivul acestuia constă în stabilirea unui sistem de vizite regulate întreprinse de către organele independente internaționale și naționale la locurile în care persoanele sunt private de libertate, în vederea prevenirii torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

În acest sens, una din cerințele cuprinse în Protocol vizează înființarea unui mecanism intern

independent pentru prevenirea torturii și tratamentelor inumane și degradante.

Pînă la moment, Protocolul a fost ratificat de către 45 de state. De asemenea mai există 26 de state care l-au semnat și intenționează să-l ratifice, și doar 13 state din cele care au ratificat deja Protocolul, au desemnat sau înființat mecanisme naționale de prevenire, independente, pentru prevenirea torturii la nivel național.

După cum s-a arătat mai sus, Republica Moldova se numără printre primele state care au înregistrat progrese în acest sens.

Întru conformarea cerințelor Protocolului, Parlamentul Republicii Moldova la data de 26.07.2007 a adoptat Legea nr.200 privind modificarea și completarea Legii RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17 octombrie 1997.

Pentru Republica Moldova investirea ombudsmanului cu misiunea respectivă a reprezentat cea mai admisibilă variantă, ținîndu-se cont de faptul că avocatul parlamentar (ombudsmanul) corespunde întru totul criteriilor înaintate de Protocolul Opțional față de mecanismul național de prevenire a torturii: independență funcțională, aptitudini și cunoștințe profesionale necesare pentru exercitarea mandatului, dar și de competențe largi la inspectarea locurilor de detenție precum și a altor instituții, cum sunt:

- accesul la toate locurile supuse examinării, la instalațiile și amenajările acestora: instituții penitenciare, comisariate de poliție și locurile de detenție din cadrul acestora, izolatoarele de detenție provizorie, unități militare, centre de plasament al imigranților sau al solicitanților de azil, instituții care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, școli speciale pentru minori cu devieri de comportament;

- libertatea de a alege locurile pe care dorește să le viziteze, inopinat, și persoanele cu care dorește să aibă întrevederi;
- acces la toate informațiile, documentele și materialele necesare pentru exercitarea atribuțiilor, precum și la orice informație privind tratamentul și condițiile de detenție ale persoanelor private de libertate;
- dreptul de a fi informat cu celeritate atunci cînd se constată că condamnatul a fost supus torturii, tratamentelor cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente;
- dreptul de a fi informat asupra cazurilor de moarte violentă în instituțiile care asigură detenția persoanelor;
- dreptul de a sesiza instituțiile de stat pentru efectuarea investigațiilor de expertiză și a pregăti rapoarte asupra chestiunilor ce urmează a fi examinate;
- dreptul de a fi informat, în termeni legali sau cu celeritate, cu privire la măsurile luate de autoritățile competente ca urmare a sesizărilor și recomandărilor pe care le-a formulat.
- publicarea și diseminarea rapoartelor anuale proprii.

Ulterior identificării organizațiilor neguvernamentale legal constituite cu activitate în domeniul apărării drepturilor persoanelor cu dizabilități mintale, deținuților și persoanelor arestate preventiv, Centrul pentru Drepturile Omului în comun cu reprezentanții acestora și cu participarea reprezentanților misiunii OSCE în Moldova, au inițiat procesul de elaborare a Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului consultativ.

Art.17 al Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante:

Fiecare Stat-Parte va menține, desemna sau înființa, cel târziu la un an de la intrarea în vigoare a prezentului Protocol sau de la ratificarea sau aderarea la acesta, unul sau mai multe mecanisme naționale de prevenire, independente, pentru prevenirea torturii la nivel național.

Art.23² din Legea RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997:

Centrul pentru Drepturile Omului creează un consiliu consultativ în scopul acordării de consultanță și de asistență în exercitarea atribuțiilor avocaților parlamentari în calitate de mecanism național de prevenire a torturii. În componența acestuia, în mod obligatoriu, trebuie să fie incluși reprezentanți ai asociațiilor obștești care activează în domeniul protecției drepturilor omului.

La data de 31 ianuarie 2008, în conformitate cu procedura stabilită în art.23² din Legea RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, fiind avizat pozitiv de către Comisia pentru drepturile omului a Parlamentului, acest Regulament a fost aprobat de către Directorul Centrului pentru Drepturile Omului.

Potrivit prevederilor art.5 al Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului consultativ, componența acestuia numără 11 membri, inclusiv președintele (ombudsmanul), responsabil pentru implementarea și funcționarea mecanismului național de prevenire a torturii, desemnat prin ordinul Directorului Centrului pentru Drepturile Omului.

Pentru a asigura o maximă transparență și imparțialitate la selectarea membrilor Consiliului consultativ, dar și urmînd prevederile Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului consultativ, a fost instituită o comisie formată din 5 persoane dintre care: 2 avocați parlamentari, un reprezentant al mediului academic și 2 reprezentanți a două organizații non-guvernamentale.

Membrii Consiliului Consultativ au fost selectați prin concurs, din 16 dosare fiind acceptate doar 14, 2 fiind respinse pe motivul necorespunderii criteriilor stipulate în Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Consultativ. În cele din urmă au fost selectați 10 membri, componența Consiliului fiind la fel avizată de către Comisia pentru drepturile omului a Parlamentului și aprobată de către Directorul Centrului pentru Drepturile Omului.

Componența inițială a Consiliului consultativ a fost următoarea:

- 1) Ivan Cucu – avocat parlamentar, Președinte al consiliului consultativ;
- 2) Alexandru Rudi – ONG Societatea internațională a Drepturilor Omului – Secția din Republica Moldova;
- 3) Burlacu Marcel – ONG Liga pentru apărarea drepturilor omului;

- 4) Diana Moșlat – lector universitar;
- 5) Gheorghe Cuțitaru – pensionar al sistemului penitenciar;
- 6) Luciana Iabanji – Institutul Național al Justiției;
- 7) Nicolae Rădița – ONG Centrul național al romilor;
- 8) Serghei Ostaf – ONG Centrul de Resurse al Organizațiilor Neguvernamentale pentru Drepturile Omului;
- 9) Urîtu Nina
- 10) Vanu Jereghi – ONG Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova;
- 11) Veaceslav Ursu – pensionar MAI.

Mandatul de membru al Consiliului consultativ este de 3 ani.

La selectarea membrilor Consiliului consultativ în Republica Moldova s-a pus accent pe reprezentanții organizațiilor neguvernamentale, mișcînd în primul rînd pe experiența lor în monitorizarea locurilor de detenție, precum și pe relațiile de încredere, pe care ei, posibil, le-au stabilit cu persoanele private de libertate. De asemenea, societatea civilă este privită ca o veritabilă sursă de informare, fapt ce permite Mecanismului național de prevenire a torturii de a-și planifica vizitele de monitorizare, dar și de a reacționa prompt în situații de urgență prin intermediul vizitelor preventive. Nu în ultimul rînd necesită a fi menționat și angajamentul demonstrat al societății civile față de apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și independența ei funcțională și organizatorică în raport cu organele puterii de stat.

Membrilor Consiliului consultativ le-au fost acordate prin lege suficiente împuterniciri pentru realizarea sarcinilor ce le revin. Astfel, aceștia dispun de atribuțiile avocaților parlamentari în ceea ce privește accesul liber în orice instituție ce urmează a fi vizitată, accesul nelimitat la orice informație privind tratamentul și condițiile de detenție ale persoanelor private de libertate, dreptul de alege în mod liber locurile pe care intenționează să le viziteze și persoanele cu care doresc să discute.

Activitatea Mecanismului Național de prevenire a torturii

Prima ședință de lucru a Consiliului consultativ a avut loc la data de 29.04.2008, la care a fost ales vicepreședintele și secretarul Consiliului, s-a convenit asupra cercului de instituții în care urmau să fie efectuate vizite preventive în mod prioritar, periodicitatea efectuării vizitelor preventive și/sau de monitorizare, metodologiei de activitate și modului de raportare, fiind puse în discuție și alte chestiuni ce țin de buna funcționare a Mecanismului național de prevenire a torturii.

Totodată au fost lansate propuneri cu privire la repartizarea membrilor Consiliului pe grupuri, cu alegerea unui responsabil pentru fiecare grup, care vor fi activa pe anumite segmente, cum ar fi efectuarea vizitelor în Izolatoarele de detenție preventivă, Instituțiile penitenciare, Instituțiile medico-sociale, însă în cele din urmă, acestea nu s-au materializat în practică.

Din luna noiembrie 2008, funcția de Președinte al Consiliului consultativ este exercitată de către avocatul parlamentar Anatolie Munteanu. La prima ședință de lucru pe care a prezidat-o, au fost puse accentele pe necesitatea stabilirii unei conclucrări eficiente între avocații parlamentari și membrii Consiliului consultativ, precum și consolidării și eficientizării activității Mecanismului național de prevenire a torturii în Republica Moldova. Totodată, membrii Consiliului consultativ au decis de comun acord de a întocmi rapoartele în urma vizitelor efectuate în termen de 72 de ore.

După cum s-a convenit în cadrul ședințelor, Consiliul consultativ își desfășoară activitatea prin întruniri în fiecare zi de miercuri a săptămânii, orele 8³⁰, în incinta Centrului pentru Drepturile Omului.

Convocarea membrilor Mecanismului național pentru prevenirea torturii este dictată de necesitatea acordării unui caracter ritmic și organizat Consiliului, astfel contribuind la buna funcționare și eficiență a Mecanismului în general, precum și la examinarea cu regularitate a tratamen-

tului aplicat persoanelor aflate în instituțiile de detenție, de reținere și arestare preventivă, cât și în instituțiile medico-sociale pentru persoanele cu deficiențe mintale.

De asemenea, reieșind din atribuțiile membrilor Consiliului consultativ, la moment avocatul parlamentar responsabil de activitatea Mecanismului național de prevenire a torturii și membrii Consiliului consultativ s-au divizat în patru grupe mobile. În sarcina fiecărui grup a fost pusă efectuarea vizitelor preventive și/sau de monitorizare în anumite instituții.

În acest sens, a fost stabilit și un orar al vizitelor, astfel încât săptămînal să fie efectuate cel puțin 2 vizite preventive și/sau de monitorizare.

Potrivit art. 39 al Regulamentului Centrului pentru Drepturile Omului, a structurii, a statului de funcții și a modului de finanțare a acestuia aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr.57 din 20.03.2008 și art.35 al Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Consultativ, sarcina acoperirii cheltuielilor necesare pentru efectuarea vizitelor preventive, inclusiv remunerarea experților care vor fi atrași la efectuarea vizitelor preventive și/sau de monitorizare a fost pusă în seama Centrului.

Pe parcursul anului 2008, avocatul parlamentar împreună cu colaboratorii Centrului pentru Drepturile Omului și membrii Consiliului consultativ au efectuat în repetate rînduri vizite preventive în:

Instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne

- Comisariatele de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău: Botanica, Buiucani, Cio-cana, Centru, Rîșcani;
- Centrului pentru combaterea traficului de persoane al MAI și locul de detenție din cadrul acestuia;
- Direcția poliției transporturi a MAI;

- Comisariatul de poliție în transport aerian;
- Postul de poliție al Gării feroviare Chișinău și locul de detenție din cadrul acestuia;
- Postul de poliție al Aeroportului Internațional Chișinău și locul de detenție din cadrul acestuia;
- Izolatorul de detenție preventivă din cadrul Departamentului Serviciilor Operative al MAI;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Bălți;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Anenii-Noi;
- Comisariatul de Poliție Comrat;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Cahul;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Criuleni;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Sîngerei;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Orhei;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Hîncești;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Vulcănești;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Strășeni;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Călărași;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Bender;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Cimișlia;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Basarabeasca;
- Izolatorul de detenție preventivă și Comisariatul de Poliție Ungheni;
- Regimentul de patrulă și santinelă „Scut” al Comisariatului General de Poliție Chișinău.
- Instituțiile subordonate Ministerului Justiției
  - Instituția penitenciară nr.1, or. Taraclia;
  - Instituția penitenciară nr.2, or. Lipcani;
  - Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova;
  - Instituția penitenciară nr.5, or. Cahul;
  - Instituția penitenciară nr.7, s. Rusca, r-nul Hîncești;
  - Instituția penitenciară nr.8, or. Bender;
  - Instituția penitenciară nr.9, mun. Chișinău;
  - Instituția penitenciară nr.11, mun. Bălți;
  - Instituția penitenciară nr.12, or. Bender;
  - Instituția penitenciară nr.13, mun. Chișinău;
  - Instituția penitenciară nr.14, or. Basarabeasca;
  - Instituția penitenciară nr.17, or. Rezina;
  - Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești, r-nul Orhei.

Instituțiile subordonate Ministerului Sănătății

- Secția de expertiză psihiatrico-legală pentru persoanele aflate în stare de arest a Spitalului clinic de Psihiatrie, mun. Chișinău;
- Centrul Național Științifico-Practic Medicină de Urgență.

Instituțiile subordonate Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului

- Internatul psihoneurologic, mun. Bălți.

Instituțiile din cadrul Ministerului Afacerilor Interne

Considerațiuni generale

La data de 14 martie 2003 a fost adoptat Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003. Este un Cod conceptual nou, extrem de detaliat, care a stabilit un regim de raporturi între persoană și autoritate de o nouă calitate, și care reglementează în mod exhaustiv problemele ce țin de procesul penal, lăsînd foarte puțin loc interpretărilor. Dispozițiile noului Cod de procedură penală sunt în concordanță deplină atît cu Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cît și cu jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului, inclusiv la capitolul dreptului la libertate și la siguranță, la

viață și la integritate fizică și psihică.

Reieșind din prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova din 14.03.2003, care reglementează procedura de reținere a persoanei bănuite de comiterea unei infracțiuni, pot fi identificate patru drepturi ale persoanei reținute care reprezintă garanții fundamentale împotriva aplicării relexor tratamentelor față de deținuți, și anume:

- dreptul persoanei de a fi informată imediat după reținere asupra drepturilor sale, precum și asupra temeiurilor care stau la baza reținerii ei;
- dreptul persoanei în cauză de a notifica asupra detenției ei, imediat, dar nu mai tîrziu

Art. 165 din Codul de procedură penală:

Constituie reținere privarea persoanei de libertate, pe o perioadă scurtă de timp, dar nu mai mult de 72 de ore, în locurile și în condițiile stabilite de lege.

Reținerea persoanei poate avea loc în baza:

1. *procesului-verbal, în cazul apariției nemijlocite a motivelor verosimile de a bănuși că persoana a săvîșit infracțiunea;*
2. *ordonanței organului de urmărire penală;*
3. *hotărîrii instanței de judecată cu privire la reținerea persoanei condamnate pînă la soluționarea chestiunii privind anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau anularea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen ori, după caz, cu privire la reținerea persoanei pentru săvîșirea infracțiunii de audiență.*

Art. 166 din Codul de procedură penală:

Organul de urmărire penală are dreptul să rețină persoana, dacă există o bănuială rezonabilă privind săvîșirea infracțiunii pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de un an, numai în cazurile:

1. *dacă aceasta a fost prinsă în flagrant delict;*
2. *dacă martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvîșit infracțiunea;*
3. *dacă pe corpul sau pe hainele persoanei, la domiciliul ei ori în unitatea ei de transport sunt descoperite urme evidente ale infracțiunii.*

În alte circumstanțe care servesc temei pentru o bănuială rezonabilă că o persoană a săvîșit infracțiunea, aceasta poate fi reținută numai dacă a încercat să se ascundă sau dacă nu are loc de trai permanent ori nu i s-a putut constata identitatea.

Reținerea persoanei bănuite poate fi dispusă și dacă există temeiuri rezonabile de a presupune că aceasta se va sustrage de la urmărirea penală, va împiedica aflarea adevărului sau va săvîși alte infracțiuni.

de 6 ore, una din rudele apropiate sau o altă persoană;

- dreptul de a avea acces la un avocat;
- dreptul de a solicita examinarea medicală de către un doctor ales de ea (suplimentar față de orice examinare medicală realizată de către un doctor chemat de către colaboretorii de poliție).

Reținerea persoanei nu poate depăși termenul de 72 de ore, iar pînă la expirarea acestui termen, persoana trebuie să fie adusă cît mai curînd posibil în fața unui judecător abilitat prin lege să exercite funcții judecătorești pentru a decide asupra menținerii lui în detenție sau eliberării lui.

O primă problemă constată în cadrul vizitelor preventive se referă la deținerea în Izolatoarele de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, a persoanelor cu statut de condamnat, persoanelor arestate preventiv și persoanelor în privința cărora a fost aplicată sancțiunea arestului contravențional.

Avocatul parlamentar a examinat cîteva cazuri ce vizează transferul condamnaților și preveniților, pentru o anumită perioadă în scopul

efectuării acțiunilor procesuale din instituțiile subordonate Ministerului Justiției în cele subordonate Ministerului Afacerilor Interne, unde, afirmă aceștia, sunt supuși constrîngerii fizice și psihice, sunt interogați în absența avocatului, sunt insultați, sunt lipsiți de dreptul de a contesta acțiunile administrației locului de detenție, precum și de a fi examinați medical în mod obiectiv.

Prin urmare, persoanele în privința cărora, prin încheierea/decizia instanței de judecată a fost aplicată măsura preventivă sub formă de arest sau sancțiunea arestului administrativ, ar trebui să fie deținute în instituțiile subordonate Ministerului Justiției. Avocatul parlamentar și-a expus poziția în repetate rînduri față de necesitatea transmiterii izolatoarelor de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în subordinea Ministerului Justiției, fapt care va constitui de asemenea o garanție importantă împotriva aplicării relelor tratamente față de deținuți.

Transferurile persoanelor respective sunt autorizate de judecătorul de instrucție, în încheierile judecătorești făcîndu-se trimitere la art.217 alin.2 Cod de executare, însă această prevedere

Art. 323 din Codul de executare: *Persoanele față de care a fost aplicată arestarea preventivă sunt deținute în penitenciare.*

Art. 192 Cod de executare: *Executarea pedepsei arestului este asigurată de penitenciare în încăperi special destinate.*

Art. 6 din Legea cu privire la sistemul penitenciar nr.1036 din 17.12.1996: *Instituțiile penitenciare sunt organele în care, în baza hotărîrii instanței de judecată, își execută pedeapsa persoanele condamnate la închisoare sau la detențiune pe viață, se asigură detenția provizorie a persoanelor față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv sau sancțiunea arestului contravențional.*

Instituții penitenciare sunt:

- a) penitenciarele de tip deschis;
- b) penitenciarele de tip semiînchis;
- c) penitenciarele de tip închis;
- d) penitenciarele pentru minori;
- e) penitenciarele pentru femei;
- f) izolatoarele de urmărire penală
- g) casele de arest;
- h) spitalele penitenciare.

Art. 5 din Statutul executării pedepsei de către condamnați: *penitenciar (unitate penitenciară, instituție penitenciară) - instituție subordonată Departamentului instituțiilor penitenciare în care, conform hotărîrii instanței de judecată, își execută pedeapsa privativă de libertate persoanele condamnate la închisoare și detențiune pe viață, precum și locurile de detenție provizorie pentru persoanele față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv.*

Art. 217 alin. 2 din Codului de executare: *care prevede că în cazul necesității efectuării actelor procedurale cu privire la o infracțiune săvîrșită de un condamnat care execută pedeapsa închisorii sau o altă persoană, condamnatul, în baza încheierii judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată, poate fi lăsat în izolatorul de urmărire penală sau transferat în el pe o anumită perioadă care nu poate depăși termenul ținerii în stare de arest*

vizează doar transferul persoanelor în cadrul instituțiilor subordonate Ministerului Justiției.

Există și cazuri în care la aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, instanța de judecată indică în încheiere și izolatorul de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne unde urmează să fie deținută persoana în această perioadă.

Avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ se pronunță împotriva deținerii persoanelor transferate pentru efectuarea acțiunilor procesuale în incinta Izolatoarelor de detenție preventivă subordonate Ministerului Afacerilor Interne.

Necesită a fi menționat faptul, că majoritatea colaboratorilor de poliție nu au o pregătire profesională corespunzătoare pentru a ști exact în ce situații pot reține o persoană suspectă de comiterea unui delict administrativ. Mai mult decât atât, mulți dintre aceștia nu cunosc prevederile Legii cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, și nici de faptul instituirii Mecanismului național de prevenire a torturii.

La instituțiile care au manifestat dezinteres de conlucrare cu avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ și necunoașterea Legii arătate mai sus pot fi atribuite: Comisariatul General de Poliție al municipiului Chișinău, Comisariatele de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău: Centru, Buiucani, Rîșcani, Comisariatul municipale de Poliție Bălți și Bender, Comisariatele raionale de Poliție Hîncești, Sîngerei, Orhei, Cimișlia, Postul de poliție al Gării Feroviare Chișinău, Direcția poliției transporturi a Ministerului Afacerilor Interne, Regimentul de patrulă și santinelă „Scut” al Comisariatului General de Poliție al municipiului Chișinău, Internatul psihoneurologic din Bălți.

Anume din această cauză, avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ aveau acces cu întârziere în locurile de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție vizitate. În cadrul vizitei preventive în locul de detenție din cadrul Gării feroviare Chișinău (12.01.2008), accesul avocatului parlamentar a fost restricționat. La vizita din 29.05.2008, avocatului parlamentar și membrilor Consiliului consultativ le-a fost restricționat accesul pe teritoriul Regimentului de patrulă și santinelă „Scut” al Comisariatului General de Poliție Chișinău. Totodată, colaboratorii de poliție de la unitatea de gardă **făcînd exces și primejduind exercitarea mandatului Mecanismului național de prevenire a torturii**, i-au

sugerat avocatului parlamentar și membrilor Consiliului să meargă la Comisariatul General de Poliție al municipiului Chișinău pentru a obține permisiunea scrisă de la Comisar.

Pe faptul restricțiilor și accesului cu întârziere în incinta Comisariatelor de poliție avocatul parlamentar a sesizat în repetate rînduri conducerea Ministerului Afacerilor Interne, însă totul s-a limitat la remiterea unei circulare către conducătorii subdiviziunilor subordonate MAI, însoțită de varianta integrală a Legii RM cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, precum și la atenționarea persoanelor vinovate. Însă, constatăm că asemenea cazuri au avut loc și după măsurile întreprinse de către Ministerul Afacerilor Interne, ceea ce indică la ineficiența lor. Acest fapt demonstrează, că implementarea Mecanismului național de prevenire a torturii în Republica Moldova întilnește unele deficiențe dictate de conformarea lentă a autorităților la cerințele Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.

În cadrul vizitei preventive întreprinse la Postul de poliție din cadrul Gării feroviare Chișinău, studiind registrele de evidență a persoanelor reținute s-a constatat că nu toate persoanele sunt supuse înregistrării. În registru figurau doar numele a două persoane, care fuseseră reținute pentru comiterea unor contravențive administrative, și după documentarea cazurilor eliberate. În timpul cînd avocatul parlamentar împreună cu colaboratorul Centrului pentru Drepturile Omului aștepta pe peronul gării pentru a i se permite accesul în incinta respectivului post de poliție, colaboratorii de poliție au adus patru persoane care urmau să plece cu trenul spre Moscova, Federația Rusă. Este de menționat că aceste persoane au fost reținute circa cu 5 minute înainte de plecarea trenului și eliberate chiar în momentul în care însoțitorii de vagoane semnalau că trenul este gata de plecare. Astfel, mențiunea în registru cu privire la aflarea celor patru persoane în incinta Postului de poliție din cadrul Gării feroviare Chișinău nu a fost făcută de către colaboratorii de poliție, și nici avocatul parlamentar nu a avut posibilitatea de a stabili identitatea lor și de a discuta cu ei, dat fiind faptul că aceștia se grăbeau pentru a nu pierde trenul.

Acesta este un exemplu de risc iminent de a trece motivul reținerii în categoria celor ce presupun un comportament criminal (i-a pus în situația să dea mită pentru a nu scăpa trenul).

La momentul vizitei avocatului parlamentar la Postul de Poliție din cadrul Aeroportului Internațional Chișinău, nu existau careva persoane reținute. **Totodată studiind registrele de evidență a persoanelor reținute s-a stabilit că un număr foarte mare de cetățeni atît ai Republicii Moldova cît și ai altor state sunt reținuți**

pentru identificare, pentru ca mai apoi să fie eliberați fără nici o explicație. În opinia avocatului parlamentar, procedura de identificare echivalează cu confruntarea datelor din actele de identitate și posesorul acestora, iar colaboratorii de poliție nu au putut oferi o explicație plauzibilă referitoare la această procedură.

Cazul 1:

La data de 29.02.2008, cet. S.S. a fost reținut de către colaboratorii Comisariatului de Poliție în transporturi și ai Departamentului Serviciilor Operative al MAI fiind suspectat de consum de droguri. Din explicațiile cet. S.S., reiese că acesta a fost imediat încătușat, urcat într-un automobil și dus la o parcare unde a fost maltratată de către colaboratorii de poliție, prin aplicarea loviturilor în piept cu scopul de a-l determina să recunoască vinovăția în comiterea infracțiunii de săvîrșirea căreia este suspectat. Dat fiind faptul că cet. S.S. nu recunoștea vina, acesta a fost escortat la Departamentul Serviciilor Operative al MAI, plasat într-un birou de la etajul 4, unde a fost torturat, prin suspendarea de o bară de trei ori la rînd pentru o perioadă de 8, 12, și respectiv 10 minute.

Ulterior, cet. S.S. a fost escortat la Comisariatul de poliție în transport, unde a fost plasat în locul de detenție a Postului de Poliție din cadrul Gării feroviare Chișinău. Aici s-a aflat pînă la data de 27.02.2008 aproximativ orele 15⁰⁰, după care a fost escortat la Judecătoria sec. Centru, mun. Chișinău, apoi iarăși la Departamentul Serviciilor Operative și ulterior eliberat.

La data de 28.02.2008, cet. S.S. s-a adresat medicului legist, care în raportul nr.886, a fixat leziunile corporale existente, conform căruia acestea i-au fost produse cu obiecte dur contodente, posibil în rezultatul încătușării, în timpul și circumstanțele indicate.

În cadrul controlului, avocatul parlamentar a constatat că mențiunea cu privire la reținerea și deținerea cet. S.S. lipsea atît în registrul de evidență a persoanelor reținute existent la Postul de Poliție din cadrul Gării feroviare Chișinău, cît și în registrele corespunzătoare din Izolatorul de detenție preventivă din cadrul Direcției serviciilor operative a MAI, Izolatorul de detenție din cadrul Comisariatului General de Poliție al municipiului Chișinău, Instituția penitenciară nr.13, mun. Chișinău (cu statut de izolator de urmărire penală aflat în subordinea Ministerului Justiției).

Pe marginea acestui caz, avocatul parlamentar a sesizat Procuratura Generală și Ministerul Afacerilor Interne, cu solicitarea de a investiga acest caz sub aspect penal. Însă, prin ordonanța din 02.05.2008 Procuratura Generală a dispus neînceperea urmăririi penale din lipsa elementelor infracțiunii. La fel și Ministerul Afacerilor Interne a statuat asupra lipsei cărorva încălcări.

Acest caz reprezintă un exemplu de pasivitate al autorităților și respectiv lipsa unei anchete efective și aprofundate, în rezultatul căreia nu a fost posibil de stabilit adevărul, astfel fiind puse sub semnul întrebării faptele constatate de către avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ. De asemenea, omisiunea de a elucida toate circumstanțele cazului riscă să aibă drept consecință condamnarea Republicii Moldova pe plan internațional.

Cazul 2:

Cet. L.S., a relatat că a fost reținut la data de 29.02.2008 de către colaboratorii Comisariatului de Poliție sec. Botanica, mun. Chișinău și plasat inițial în locul de detenție din cadrul Aeroportului Internațional Chișinău, apoi escortat la Comisariatul nominalizat. Analizînd aceste afirmații în raport cu actele care justifică aflarea sa în detenție, avocatul parlamentar a constatat că într-adevăr cet. L.S. a fost reținut la data de 29.02.2008 orele 9⁰⁰, însă în cadrul vizitei la locul de detenție din cadrul Aeroportului Internațional Chișinău s-a constatat lipsa mențiunii în registre cu privire la aflarea persoanei în această instituție.

În viziunea avocatului parlamentar și membrilor Consiliului consultativ, pe fondul exemplelor aduse, Ministerul Afacerilor Interne urmează să revizuiască valorile protejate prin prisma prevederilor Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, devenind o instituție transparentă în activitatea sa, în special atunci când este vorba de reținerea și arestarea persoanei.

Relele tratamente și asigurarea garanțiilor împotriva acestora.

Articolul 3 al Convenției pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale statuează că nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Interzicerea acestora este absolută, dreptul respectiv făcând parte din „nucleul dur” al drepturilor omului de la care nu este permisă nici o derogare, indiferent de motivul ce ar putea fi invocat. Atît legislația internațională, cît și cea națională consideră tortura este un ultraj adus demnității umane și de aceea trebuie condamnată ca o renegare a dreptului internațional a drepturilor omului și ca o violare a libertăților fundamentale proclamate în constituțiile statelor și legile naționale.

Dreptul persoanei la libertate individuală și siguranța persoanei este prevăzut în art.25 din Constituția Republicii Moldova. Acest articol are un conținut normativ complex față de gradul de generalitate al textelor constituționale, enunțînd în primul alineat principiul privind garantarea dreptului la libertate și siguranță, enumerînd în alineatul doi circumstanțele în care o persoană poate fi lipsită de acest drept, fiind instituite totodată și anumite garanții pentru prevenirea luării unor măsuri arbitrare, de natură să aducă atingere acestui drept constituțional al persoanei.

În cadrul vizitelor avocatul parlamentar a depistat persoane cu leziuni corporale vizibile. Asemenea cazuri au fost întîlnite la Comisariatul de Poliție sec. Centru, mun. Chișinău și Comisariatul de Poliție sec. Botanica, mun. Chișinău. Majoritatea persoanelor au relatat că au fost supuse presiunilor fizice și psihice imediat după reține-

rea lor, în cadrul primelor interogări care au loc de obicei la etajele de sus ale Comisariatelor. ***Aici poate fi menționat Comisariatul de Poliție al sectorului Centru, mun. Chișinău și Departamentul Serviciilor Operative al Ministerului Afacerilor Interne.***

O bună parte din deținuții, aflați în arest preventiv s-au plîns că au fost maltratați de către colaboratorii de poliție cu scopul de a-i determina pe aceștia să recunoască vinovăția în comiterea infracțiunilor pentru care au fost reținuți, sau de a recunoaște vinovăția și în alte infracțiuni care nu au fost săvîrșite de ei. Cei care afirmă că nu au fost maltratați au declarat că acesta se datorează faptului că inițial au acceptat de a face declarații.

Referitor la persoanele aflate în locurile de detenție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, avocatul parlamentar constată că majoritatea dintre acestea sunt reținute cu încălcarea garanțiilor fundamentale.

Vorbînd despre informarea unei rude apropiate sau a unei alte persoane, majoritatea deținuților au relatat avocatului parlamentar că au fost informați și au uzat de acest drept. Însă, au fost și cazuri în care unii deținuți s-au plîns că rudele lor nu au fost informate despre detenția lor, sau că au fost informați la cîteva zile de la reținerea lor. În alte cazuri, deținuții aveau dubii referitor la informarea rudelor asupra detenției lor, dat fiind faptul că acest lucru era făcut de către colaboratorii de poliție. De asemenea, au fost și cazuri cînd despre reținerea unei persoane rudele acesteia au aflat din alte surse.

O problemă gravă care afectează libertatea și siguranța persoanei rămîne deținerea în incinta Comisariatelor din sectoarele municipiului Chișinău a persoanelor reținute administrativ și/sau în stare de ebrietate.

Accesul la avocat îl au doar persoanele reținute pentru comiterea infracțiunilor, cu unele excepții, și nu același lucru se atestă în cazul persoanelor reținute pentru comiterea contravențiilor administrative. Referitor la accesul persoanelor reținute la avocat, avocatul parlamentar a stabilit că de cele mai dese ori, aceștia sunt inte-

Art.3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950: *Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.*

rogați înainte de întocmirea procesului-verbal de reținere în absența unui avocat. Rezultatele vizitelor au arătat că avocații desemnați din oficiu își îndeplineau obligațiunile de apărător necorespunzător, asistența fiind de natură pur formală, avocații manifestând lipsă de inițiativă în protejarea drepturilor și intereselor legitime ale bănuțitului, învinuitului, inculpatului. Astfel, avocații nu studiază temeinic materialele cauzelor penale, nu manifestă conștiinciozitate și probitate profesională, nu pledează cu demnitate față de judecători și de părțile din proces.

Prin urmare se impune în mod imperios ca Baroul Avocaților să monitorizeze mai eficient procesului de acordare a asistenței juridice calificate din oficiu, prin crearea unui mecanism funcțional de evaluare și supraveghere a calității servi-

ciilor prestate de către avocați din oficiu, astfel încât de a preîntîmpina orice greșeală sau violare a legii din partea organelor judiciare.

În timpul aflării în custodia poliției, deținuții nu au posibilitate să facă plîngerii pentru că li se interzice acest lucru. În cazul în care persoana nu are un avocat și este lipsită de posibilitatea de a sesiza organele competente, ea nu mai poate demonstra faptul aplicării torturii, deoarece la momentul transferării în penitenciar dispar semnele vizibile de violență, iar personalul instituțiilor penitenciare nu sunt dispuși să examineze obiectiv starea deținutului și să fixeze leziunile corporale. Anume după transferul deținuților în instituțiile penitenciare din subordinea Ministerul Justiției, aceștia se adresează avocatului parlamentar pe faptul maltratării lor.

Cazul 3:

Minorul D.M., a fost reținut de la școală, împreună cu alți doi minori, la data de 03.09.2008 orele 12³⁰ de către colaboratorii Comisariatului de Poliție Hîncești fiind suspectat de comiterea unui furt. Ulterior a fost escortat la Comisariatul de Poliție Hîncești, unde a fost maltrat de colaboratorii poliției cu scopul de a-l determina să recunoască vina în comiterea sustragerii, fiindu-i cauzate leziuni corporale.

În cadrul investigațiilor efectuate de către avocatul parlamentar s-a constatat că la 08.09.2008 ora 10³⁰ minorul D.M. a fost internat în Spitalul raionului Hîncești cu diagnosticul „Traumatism craneo-cerebral. Comoție cerebrală”. Fiind consultat de neurolog, specialistul în bolile sistemului nervos, minorului i-a fost stabilit diagnosticul „Comoție cerebrală ușoară”. Totodată, i-a fost acordat un tratament adecvat comoțiilor cerebrale ușoare, fapt consemnat de altfel și în fișa medicală. Starea copilului la acel moment era puțin dereglată.

În acest context, dorim să menționăm că conform raportului de examinare medico-legală nr.310 din 30.10.2008 la minorul D. M. au fost constatate leziuni corporale, care posibil au fost cauzat în rezultatul acțiunii traumatice a unui obiect dur contodont, cu suprafața limitată, posibil în timpul și circumstanțele indicate, și se califică ca leziune corporală fără cauzarea prejudiciului sănătății.

De asemenea s-a constatat că despre reținerea minorului nu a fost informat reprezentantul legal, fapt care în conformitate cu prevederile al.3 art.477 CPP RM trebuie în mod obligatoriu să fie consemnat în procesul-verbal de reținere. Mai mult decît atît, în pofida faptului că minorul s-a aflat în incinta Comisariatului mai bine de 6 ore, colaboratorii de poliție nici nu au întocmit un careva proces-verbal de reținere, deși erau obligați să o facă timp de 3 ore de la momentul privării lui de libertate. La fel au fost încălcate și prevederile Codului de procedură penală referitoare la audierea minorilor, minorul D. M. fiind audiat în lipsa reprezentantului legal, apărătorului și pedagogului/psihologului.

În pofida tuturor încălcărilor admise de către colaboratorii de poliție, la data de 19.11.2008 Procuratura raionului Hîncești a dispus neînceperea urmăririi penale din lipsa elementelor infracțiunii. Totodată, prin încheierea din 12 decembrie 2008, instanța a stabilit un șir de încălcări și omisiuni admise la investigarea cazului de maltratare a minorului Drojdei Mihail, obligînd Procuratura raionului Hîncești de a le înlătura.

După intervenția avocatului parlamentar pe faptul maltratării minorului D.M. de către colaboratorii Comisariatului de Poliție Hîncești, Procuratura Generală intervenind pe caz în ordine ierarhică, la 25.12.2008 a pornit urmărirea penală în baza art.309¹ alin.(3) lit.b), c) CP RM.

Rezultatele vizitelor au arătat că persoanelor reținute nu le sunt explicate drepturile în special dreptul de a tăcea, dreptul de a nu mărturisi împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, colaboratorii de poliție limitându-se doar la simpla înmînare a informației cu privire la drepturile bănuیتului, învinuitului, inculpatului.

În primul rînd, procesele-verbale de reținere administrativă și procesele-verbale cu privire la contravențiile administrative sunt întocmite cu multiple încălcări procesuale – în unele lipsește semnătura persoanei reținute/contravenientului, în altele refuzul persoanei reținute de a semna procesul-verbal este confirmat doar prin mențiunea aceluiași colaborator de poliție care, de fapt este singura persoană ce atestă acest fapt. În majoritatea proceselor-verbale lipsește mențiunea cu privire la explicarea drepturilor și obligațiilor contravenientului. Sunt rare cazurile în care colaboratorul de poliție aduce la cunoștința persoanei care sunt motivele reținerii acesteia, fapt confirmat și de reținuți în timpul discuțiilor cu avocatul parlamentar.

Astfel, în cazul reținerii la data de 29.02.2008 a cet. S.V. (a.n. 1976) de către colaboratorii Comisariatului de Poliție Centru, mun. Chișinău în procesul-verbal de reținere a acestuia lipseau atît semnăturile persoanelor care l-au întocmit,

cît și a contravenientului. Mai mult decît atît, nu erau semnate nici rapoartele întocmite de către colaboratorii de poliție pe faptul reținerii acestuia. Aici poate fi menționat și cazul cet. R.P., reținut de către colaboratorii Comisariatului de Poliție Centru, mun. Chișinău; cazul cet. L.S. (a.n. 1967) și cet. G.V. (a.n. 1958), reținuți de către colaboratorii Comisariatului de Poliției Botanica, mun. Chișinău, în procesele-verbale de reținere a cărora de asemenea lipsea semnătura lor.

Majoritatea persoanelor aflate în locurile de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău sunt reținute pentru comiterea huliganismului nu prea grav (art.164¹ CCA RM), la care în mod obligatoriu se adaogă în mod obligatoriu opunerea de rezistență colaboratorului de poliție (art.174⁵ CCA RM) sau ultragierea colaboratorului de poliție (art.174⁶ CCA RM).

Potrivit prevederilor art.249 al.3 CCA RM, pentru comiterea contravențiilor administrative enunțate mai sus, persoana poate fi reținută pînă la examinarea cazului de către instanța de judecată. Însă colaboratorii de poliție abuzează de această prevederi ori de cîte ori au ocazia.

În cadrul vizitelor efectuate de către avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ

Cazul 4:

Cet. M.A. a fost reținut la 20.09.2008 orele 11⁰⁰, de la domiciliul său de către colaboratorii Comisariatului de Poliție sec. Rîșcani, mun. Chișinău. La momentul vizitei avocatului parlamentar, acesta se afla în arest preventiv în Izolatorul de detenție preventivă a Comisariatului General de Poliție al municipiului Chișinău.

În cadrul investigării cazului de reținere a cet. M.A. avocatul parlamentar a constatat că el a fost reținut în baza procesului-verbal de reținere întocmit la data de 20.09.2008 ora 21³⁰, pe motiv că partea vătămată și martorii au indicat direct la el ca la persoana care a săvîrșit infracțiunea. În același proces – verbal este indicat că de facto cet. M.A. a fost reținut la orele 11⁰⁰, iar de jure la ora 19⁴⁰.

În același timp, conform art.167 CPP RM, despre fiecare caz de reținere a unei persoane bănuite de săvîrșirea unei infracțiuni organul de urmărire penală, în termen de pînă la 3 ore de la momentul privării ei de libertate, întocmește un proces-verbal de reținere. Tot în termen de 3 ore de la reținere, persoana care a întocmit procesul-verbal prezintă procurorului o comunicare în scris referitoare la reținere.

Aproximativ la orele 17⁰⁰ la Comisariatul de Poliție sec. Rîșcani mun. Chișinău s-a prezentat avocatul cet. M.A., însă care nu a avut acces imediat la clientul său. Mai mult decît atît, pe perioada deținerii cet. M.A. în Izolatorul de detenție provizorie al Comisariatului General de Poliție Chișinău avocatului său i-a fost restricționat accesul în Izolatorul respectiv, pe motivul lipsei birourilor libere. Este evidentă perseverența în acțiunile avocatului și excesul de putere al colaboratorilor de poliție, ce are drept consecință lezarea dreptului la apărare.

de asemenea s-a constatat, că persoanele reținute sunt aduse cu întârziere în fața unui judecător pentru ca acesta să decidă asupra legalității și/sau vinovăției în comiterea unei sau altei contravenții administrative. Alteori, persoanele reținute au fost escortate în instanța de judecată doar după intervenția avocatului parlamentar.

O altă problemă vizează aducerea la Comisariatele de poliție a persoanelor pentru identificare, în pofida faptului că acestea au asupra lor actele de identitate. Deseori, aceste cazuri duc la aceea că la Comisariat, în privința persoanelor respective sunt întocmite procese-verbale cu privire la contravenția administrativă pentru „opunere de rezistență colaboratorului de poliție și/sau huliganism nu prea grav”. Un exemplu elocvent în acest sens îl reprezintă reținerea cet. S.I. (a.n. 1989) la data de 29.02.2008 de către

colaboratorii Comisariatului de Poliție Centru, mun. Chișinău.

Sunt și persoane care sunt aduse la Comisariate pentru a da niște explicații sau invitate în calitate de martori, și care sunt plasate imediat în locurile de detenție împreună cu alte persoane reținute pentru comiterea diferitor delictе.

Tendențele de a voala și a mușamaliza dau dovadă de o prestație necalitativă din partea organelor procuraturii și conducerii Ministerului Afacerilor Interne în vederea combaterii fenomenului torturii.

Locurile de detenție din cadrul Comisariatelor din sectoarele municipiului Chișinău sunt destinate pentru deținerea persoanelor pentru o perioadă nu mai mare de 3 ore. Însă, la Comi-

Art. 242 din Codul cu privire la contravențiile administrative: *În procesul-verbal cu privire la contravenția administrativă se indică:*

- data și locul întocmirii lui, funcția, numele și prenumele persoanei care a întocmit procesul-verbal;
- date referitoare la persoana contravenientului;
- locul, timpul comiterii și esența contravenției administrative;
- actul normativ, care prevede răspunderea pentru contravenția administrativă;
- numele da familie, adresele martorilor și ale părților vătămate, dacă ele există;
- explicațiile contravenientului;
- alte date necesare pentru soluționarea cazului.

Procesul-verbal este semnat se persoana care l-a întocmit, și de persoana care a comis contravenția administrativă, dacă există martori și părți vătămate, procesul-verbal poate fi semnat și de aceste persoane.

În cazul cînd persoana, care a comis contravenția, refuză să semneze procesul-verbal în el se face mențiunea despre aceasta. Persoana, care a comis contravenția este în drept să atașeze la procesul-verbal explicațiile și observațiile asupra conținutului procesului-verbal, precum și să expună motivele refuzului de a-l semna.

La întocmirea procesului-verbal i se lămuresc contravenientului drepturile și obligațiunile lui, prevăzute de art.254 CCA, făcîndu-se referitor la aceasta o mențiune în procesul-verbal.

Art.254 din Codul cu privire la contravențiile administrative: *Persoana care este trasă la răspundere administrativă are dreptul:*

- de a lua cunoștință de materialele din dosar;
- de a da explicații;
- de a prezenta probe;
- de a formula cereri;
- în timpul examinării cazului de a beneficia de asistență juridică din partea unui avocat;
- de a lua cuvîntul în limba maternă;
- de a beneficia de serviciile translatorului în cazul în care nu cunoaște bine limba în care se desfășoară procedura;
- de a contesta decizia asupra cazului.

sariatul de Poliție sec. Botanica și Centru, mun. Chișinău au fost depistate persoane reținute pentru o perioadă ce depășește esențial acest termen. Mai mult decât atât, la Comisariatul de Poliție mun. Centru, mun. Chișinău au fost depistate persoane ce executau sancțiunea arestului administrativ stabilită în baza deciziei instanței de judecată, iar la Comisariatul de Poliție sec. Buiucani, mun. Chișinău – persoane reținute administrativ dar care la momentul vizitei avocatului parlamentar erau antrenate la efectuarea unor acțiuni procesual-penale.

Persoanele reținute nu au acces la medic. S-a constatat că solicitările acestora adresate colaboratorilor de poliție pentru a chema un medic rămân fără răspuns. Avocatul parlamentar în câteva situații la cererea deținuților care acuzau dureri, a solicitat colaboratorilor de poliție să cheme medicul. Referitor la persoanele reținute chipurile „în stare de ebrietate”, practica arată că organele de poliție nu au suficiente resurse financiare pentru a aduce persoana în stare de ebrietate la o examinare narcologică pentru stabilirea acestei stări. Acest fapt este atestat doar de către colaboratorul de poliție și fixat în procesul-verbal de reținere.

Mai mult decât atât, avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au constatat că în cazul reținerii persoanelor cu leziuni corporale, examinarea medico-legală a acestora nu este făcută, fapt care poate avea consecințe nefaste pentru conducerea Comisariatelor de poliție, cât și pentru Republica Moldova pe plan internațional. În acest sens, atunci când unei persoane îi sunt cauzate leziuni corporale, în timp ce ea se află în detenție sau sub un alt control al poliției, orice astfel de leziune va crea o puternică prezumție că acea persoană a fost supusă maltratării și ține de sarcina statului să dea o explicație plauzibilă despre circumstanțele în care au fost cauzate leziunile corporale.

Condițiile de detenție atât din cadrul Izolatoarelor de detenție preventivă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, cât și a locurilor de detenție din cadrul Comisariatelor de Poliție din sectoarele municipiului Chișinău prezintă risc de a fi recunoscute ca fiind neconforme cu cerințele legislației naționale și internaționale în domeniu.

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a constatat în repetate rânduri, în cazul Republicii Moldova, încălcarea art.3 din Convenție prin:

Cazul 5:

La data de 10.03.2008, în cadrul vizitei preventive întreprinse la Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane a MAI, avocatul parlamentar a depistat o persoană cu numele P.I. (a.n. 1984), care era ținută după gratii. La întrebările avocatului parlamentar, cet. P.I. a explicat, că este locuitor al s. Ciucur – Mingir, r-nul Cimișlia, și se află la Centru de la orele 10⁰⁰ după ce, prin intermediul unei rude care a fost reținută cu o zi înainte, a fost informat asupra necesității de a se prezenta la această instituție. Totodată, avocatul parlamentar a constatat că în privința persoanei respective a fost încălcat modul de citare deoarece art.237 CPP RM nu reglementează citarea prin intermediul unor terțe persoane.

Pe marginea aflării cet.P.I. în locul de detenție din cadrul Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane a MAI, avocatul parlamentar a cerut explicații și colaboratorilor acestei instituții, care nu au putut oferi niște argumente plauzibile cu privire la aflarea cet. P.I. după gratii, afirmând totodată că acesta este bănuț de complicitate la comiterea unor infracțiuni. Conform Codului de procedură penală, persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuț prin unul din următoarele acte procedurale: proces-verbal de reținere, ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri neprivative de libertate sau ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț. În privința cet. P.I. nu a fost întocmit nici unul dintre aceste acte și prin urmare avocatul parlamentar consideră aflarea acestuia după gratii ca fiind ilegală.

Mai mult decât atât, la momentul vizitei avocatului parlamentar, orele 14⁰⁰, cet. P.I. se afla deja timp de 4 ore în incinta acestei instituții, și în cazul în care acesta ar fi fost bănuț de comiterea unei sau altei infracțiuni, colaboratorii de poliție erau obligați în termen de până la 3 ore de la momentul privării lui de libertate, să întocmească un proces-verbal de reținere, ceea ce iarăși nu a fost făcut.

- aplicarea tratamentului inuman și degradant în privința reclamanților în cauzele Corsacov contra Moldovei (nr. cererii 18944/02), Pruneanu contra Moldovei (nr. cererii 6888/03), Colibaba contra Moldovei (nr. cererii 29089/06), ultimul caz fiind investigat și de către avocatul parlamentar etc;
- tratament inuman aplicat de către colaboratorii de poliție și lipsa unei anchete efective din partea organelor procuraturii în cauzele Buzilov contra Moldovei (nr. cererii 28653/05), Levința contra Moldovei (nr. cererii 17332/03), Tripăduș contra Moldovei (nr. cererii 34382/07), Roșca contra Moldovei (nr. cererii 2638/05), Breabin contra Moldovei (12544/08), Pădureț contra Moldovei (nr. cererii 33134/03), Gurgurov contra Moldovei (nr. cererii 7045/08) etc;
- neacordarea sau acordarea neadecvată a asistenței medicale în cauzele Șarban contra Moldovei (nr. cererii 3456/05), Boicenco contra Moldovei (nr. cererii 41088/05), Stepuleac contra Moldovei (nr. cererii 8207/06), Istrati, Burcovschi și Luțcan contra Moldovei (nr. cererilor 8721/05, 8705/05, 8742/05), Paladi contra Moldovei (nr. cererii 39806/05) etc;
- condiții de detenție inumane și degradante în cauzele Popovici contra Moldovei (nr. cererilor 289/04 și 41194/04), Stepuleac contra Moldovei (nr. cererii 8207/06), Becciev contra Moldovei (nr. cererii 9190/03) etc.

De aceea, pentru evitarea eventualelor condamnări la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, autoritățile Republicii Moldova urmează în termenii cei mai restrânși de a soluționa chestiunea transferului izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în subordinea Ministerului Justiției, precum și de a întreprinde măsuri eficiente pentru crearea condițiilor adecvate de detenție în penitenciare. În acest context, este necesar de a asigura o instruire mai exigentă a colaboratorilor de poliție prin prisma respectării drepturilor omului și combaterii fenomenului tratamentelor inumane sau degradante.

Totodată, organele procuraturii urmează să declanșeze și să efectueze investigații efective și cu celeritate a cazurilor în care persoanele afirmă că au fost supuse relexelor tratamente.

Cazul 6:

La data de 28.02.2008, orele 17²⁰, avocatul parlamentar a constatat că cet. J.I., a fost adus la Comisariatul de poliție sect. Buiucani, mun. Chișinău la orele 16⁵⁰ pentru a da niște explicații. Totodată, la momentul vizitei avocatului parlamentar cet. J.I. se afla de facto în detenție fiind plasat după gratii împreună cu alte circa 12-15 persoane reținute pentru comiterea diferitor delict. De asemenea s-a constatat că referitor la reținerea și plasarea în detenție a cet. J.I. nu a fost întocmit nici un act procesual. Colaboratorii de poliție au motivat aflarea în detenție a persoanei nominalizate prin faptul că anume acolo se află biroul de serviciu al polițistului care urma să primească explicațiile.

Mai mult decât atât, colaboratorul de poliție Curdoglo Eduard a reproșat că avocatul parlamentar nu dispune de competențe pentru a examina legalitatea aflării cet. J.I. în locul de detenție din cadrul comisariatului de Poliție sec. Buiucani, mun. Chișinău.

Totuși, după intervenția avocatului parlamentar, persoana respectivă a fost eliberată din detenție și plasată într-un birou.

Pe acest caz a fost sesizată Procuratura municipiului Chișinău și Ministerul Afacerilor Interne, care în cele din urmă nu au stabilit careva abateri disciplinare sau derogări de la legislație. Prin ordonanța Procuraturii sectorului din 16.04.2008 a fost dispusă neînceperea urmăririi penale din lipsa elementelor infracțiunii.

Instituțiile din cadrul Ministerului Sănătății

Pe parcursul anului avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au vizitat în repetate rânduri și Spitalul Clinic de Psihiatrie mun. Chișinău, și în mod special Secția de expertiză psihiatrico-legală pentru persoanele aflate în stare de arest, precum și secția pentru pacienții în privința cărora au fost aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical.

În rezultatul acestor vizite a fost posibil de constatat existența unor condiții de viață normale. Același lucru se referă și la alimentarea și acordarea îngrijirilor medicale pacienților din respectivul spital.

Reieșind din faptul, că persoanele cu tulburări mintale sau cu deficiențe intelectuale trebuie să beneficieze de asistență sporită din partea societății, în prezent se pune un accent deosebit pe infrastructura în acest domeniu, și anume se întreprind un șir de măsuri orientate spre reabilitarea infrastructurii în psihiatrie, dotarea cu mijloace fixe și alte bunuri necesare desfășurării activității.

Cît privește interiorul clădirilor, acesta a fost supus parțial unor reparații capitale, punctele sanitare și saloanele de proceduri la fel, în camere fiind amplasate pînă la 20 paturi, saloanele urmînd a fi dotate cu mobilier nou. Rămîne însă problema nerezolvată referitor la starea altor blocuri, acolo unde autoritățile competente urmează să-și evalueze posibilitățile și să depună efort suplimentar.

Cît privește Secția de expertiză psihiatrico-legală pentru persoanele aflate în stare de arest, s-a constatat existența unor probleme care sunt de natură să aducă atingere dreptului la libertate

individuală și siguranța persoanei. Este de menționat, că soluționarea acestor probleme nu ține de administrația Spitalului de sinestătător.

În primul rînd, în secția respectivă a spitalului nominalizat, de rînd cu persoanele în privința cărora au fost aplicate de către instanța de judecată măsuri de constrângere cu caracter medical se află și **recruți**, plasați pentru efectuarea investigațiilor psihiatrice în vederea deciderii asupra aptitudinii sau inaptitudinii acestora pentru îndeplinirea serviciului militar. Recruții sunt plasați în Instituție pentru o perioadă de 14 zile.

Deținerea în comun a acestor două categorii de persoane, influențează negativ asupra recruților, și aceasta deoarece bolnavii psihic sunt persoane periculoase iar uneori pot fi chiar agresivi.

Problema respectivă a fost abordată și de către părinții recruților, însă care pînă la moment nu poate fi soluționată din lipsa resurselor financiare. Avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ apreciază problema drept una primordială reieșind din caracterul său, iar lipsa mijloacelor financiare nu constituie o explicație plauzibilă.

Deși clinica de psihiatrie reprezintă, cel puțin teoretic, locul în care bolnavului psihic i se asigură, pe lângă tratament, și securitatea, lucrurile nu stau deseori cum ar trebui. Ba mai mult, Spitalul este în imposibilitate de a asigura însăși securitatea și sănătatea angajaților. Pe parcursul anului de către bolnavii psihici au fost agresate trei asistente medicale și a avut loc o sinucidere. În legătură cu faptul sinuciderii, rudele decedatului deja au înaintat o acțiune în instanța de judecată către Spitalul Clinic de Psihiatrie, prin

Art. 7 din Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei nr.1245 din 18.07.2002 și Art. 2 din Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus: *Recrut – cetățean al Republicii Moldova luat în evidența militară pînă la încorporarea lui în serviciul militar ori în cel civil sau pînă la trecerea lui în rezervă.*

care solicită repararea prejudiciului material și moral, situația urmînd a fi soluționată prin hotărîre judecătorească.

Potrivit prevederilor art.144 CPP RM, considerînd că este necesară efectuarea expertizei, organul de urmărire penală, prin ordonanță, iar instanța de judecată, prin încheiere, dispune efectuarea expertizei. Din discuțiile întreținute cu colaboratorii Spitalului Clinic de Psihiatrie mun. Chișinău s-a constatat că atît unele ordonanțe ale organului de urmărire penală, cît și unele încheieri ale instanțelor de judecată de diferit nivel cu privire la numirea expertizei sunt întocmite și prezentate cu greșeli, totodată făcîndu-se referință și la pregătirea necorespunzătoare a dosarelor penale de către organul de urmărire penală.

Erorile admise în încheierile instanțelor de judecată se referă în special la instituția în sarcina căreia este pusă efectuarea expertizei (în loc de a indica Spitalul Clinic de Psihiatrie, în încheierea instanței de judecată este indicat Centrul Național de Expertize Judiciare), la soluționarea aplicării măsurii preventive față de persoanele în privința cărora a fost numită expertiza (în loc de a menține măsura preventivă sub formă de arest, instanța de judecată schimbă măsura preventivă nominalizată în privința cet. D.S. pentru perioada efectuării expertizei, totodată dispunînd returnarea ulterioară a acestuia în Instituția penitenciară nr.13, mun. Chișinău) etc.

O altă problemă vizează aplicarea prevederilor art.490 CPP RM, conform cărora la constatarea faptului de îmbolnăvire a persoanei în privința căreia se efectuează urmărirea penală și care se află în stare de arest, judecătorul de instrucție dispune, în temeiul demersului procurorului, internarea ei în instituție psihiatrică, adaptată pentru deținerea persoanelor arestate, dispunînd, totodată, revocarea arestului preventiv. Problema aici constă într-aceea că Ministerul Sănătății nu dispune de asemenea secții. Potrivit art.30 al Legii RM cu privire la expertiza judiciară, constatările tehnică-științifice și medico-legale nr.1086 din 23.06.2000, la ordonarea expertizei psihiatrico-legale, persoanele supuse măsurii preventive sub formă de arest sunt ținute în secții special utilizate în acest scop. Ținerea în aceste secții a persoanelor care nu se află sub arest preventiv nu se permite.

Prin urmare, în cazul în care judecătorii emit astfel de încheieri (judecătoria Bălți, Cahul), ei obligă practic Spitalul Clinic de Psihiatrie să rein-

terneze în secția de expertiză psihiatrico-legală staționară pentru persoanele arestate pacientă față de care au fost emise anterior concluziile de expertiză cu recomandarea de aplicare a măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

Analizînd prevederile capitolului II CPP RM – Procedura aplicării măsurilor de constrîngere cu caracter medical, constatăm că nu este clar dacă prevederile art.490 CPP RM se referă doar la tratamentul medical prin constrîngere, sau se referă și la internarea persoanei pentru efectuarea expertizei psihiatrice. Și aceasta deoarece al.2 art.490 CPP RM prevede că internarea în instituțiile psihiatrice a persoanelor care nu se află în stare de arest se efectuează în condițiile prevăzute de art.152 CPP (Internarea pentru efectuarea expertizei), cu asigurarea garanțiilor specificate în art.501 al.1 CPP RM, adică verificarea, de către instanța de judecată nu mai rar de o dată la 6 luni, a necesității continuării aplicării măsurilor de constrîngere cu caracter medical.

În acest sens sunt relevante și prevederile art.11 al.4 din Legea RM privind sănătatea mentală nr.1402 din 16.12.1997, conform cărora tratamentul poate fi efectuat fără liberul consimțămînt al persoanei suferinde de tulburări psihice sau al reprezentantului ei legal numai în cazul aplicării unor măsuri medicale coercitive, în conformitate cu prevederile Codului penal.

Avînd în vedere cele expuse este necesar a opera de urgență modificările corespunzătoare în Codul de procedură penală, pentru a clarifica în ce subdiviziune a clinicii pot fi internate persoanele în privința cărora prin încheierea instanțelor de judecată s-a dispus internarea în instituție psihiatrică, adaptată pentru deținerea persoanelor arestate, dispunînd totodată revocarea arestului preventiv, precum și modalitatea de acordare a asistenței psihiatrice acestor persoane. Totodată, tergiversarea operării modificărilor respective, face ca Spitalul să se confrunte cu situații dificile, care vor fi în defavoarea sa, și care nu exclud ulterioare condamnări a Republicii Moldova la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului.

Este de menționat, că Spitalul Clinic de Psihiatrie nu întîmpină careva dificultăți la punerea în executare a sentințelor de aplicare a măsurilor de constrîngere cu caracter medical, însă doar cu condiția că aplicarea acestor măsuri corespund legislației în vigoare – prezența sentinței de aplicare a tratamentului prin constrîngere.

Instituții din cadrul Ministerului Justiției

Condiții de detenție

Instituțiile penitenciare din Republica Moldova au fost și rămân a fi unul din obiectivele de bază ale activității Mecanismului Național de prevenire a torturii. În cadrul vizitelor întreprinse pe parcursul anului 2008 avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au constatat îmbunătățirea condițiilor de detenție din unele penitenciare ale Republicii Moldova, și care sunt orientate spre asigurarea respectării demnității umane a persoanelor ce execută pedepsele private de libertate.

De asemenea a fost observată o tendință de organizare și amenajare a penitenciarelor, orientate spre asigurarea condițiilor necesare aplicării regimurilor de executare a pedepselor private de libertate, desfășurării activităților de educație și reintegrare socială, muncă sau alte activități lucrative, de cazare, alimentare, asigurarea asistenței medicale adecvate, igienei individuale și colective, precum și realizării tuturor măsurilor de siguranță în raport cu prevederile legale aplicabile fiecărei categorii de persoane private de libertate.

În contextul Hotărârii Guvernului nr.1624 din 21.12.2003 privind aprobarea Concepției reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004-2020 pentru realizarea Concepției reformării sistemului penitenciar, statul a majorat esențial alocațiile bugetare pentru efectuarea lucrărilor de renovare în unele instituții penitenciare din Republică. Pe parcursul anului 2008 au fost efectuate lucrări de renovare în Instituțiile penitenciare nr.1 (or. Taraclia), nr.7 (s. Rusca).

Astfel, anul curent în Penitenciarul nr.1, or. Taraclia a fost dat în exploatare un nou bloc de regim nr.3 și efectuată o reparație capitală în blocurile nr.1 și nr.2 (reparația capitală a celulelor, coridoarelor, amenajarea WC-urilor și a cabinelor de duș în celule), fiind create condiții de detenție ce corespund atât standardelor stabilite de legis-

lația națională, cât și de cea internațională în domeniu. Merită atenție și amenajarea adecvată a teritoriului adiacent acestor blocuri, unde au fost plantate flori, arbori, precum și amenajate locuri de odihnă pentru condamnați și terenul de fotbal cu marcajul corespunzător.

Aici necesită a fi menționată și situația din Instituția penitenciară nr.7, s. Rusca, r-nul Hîncești, unde există o cazangerie autonomă, alimentare cu apă potabilă rece și caldă, canalizare (inclusiv pentru tratarea apei uzate), de acumulare a apei de ploaie, de electricitate, ventilare și securitate. Spațiul de detenție a fost replanificat conform noilor norme naționale de detenție: fostele 9 camere, în care se dețineau câte 30-60 de persoane, au fost transformate în 74 camere pentru a câte 2-6 deținuți. Blocurile sanitare care se aflau afară, au fost substituite cu blocuri sanitare interioare cu lavoare, dușuri și WC-uri. În întregul bloc de detenție au fost instalate ferestre și uși noi. Acoperișul blocului medical, precum și acoperișul blocului de detenție au fost reparate. Au fost create camere noi pentru lucru individual cu deținutele și pentru reabilitare psihologică.

La momentul vizitei avocatului parlamentar și membrilor Consiliului consultativ în blocul alimentar se efectuau lucrări de reparație. La 24 decembrie 2008 în cadrul penitenciarului nominalizat a fost deschis Centrul medical al instituției, care a fost supus reconstrucției în anul curent, și care include un sector special amenajat pentru condamnatul-mame cu copii de pînă la trei ani și un sector medical cu cabinet ginecologic, stomatologic, terapeutic, etc., care vor fi dotate cu aparataj tehnic performant pentru investigații medicale.

De asemenea și în Instituția penitenciară nr.5, or. Cahul se desfășurau lucrări de reparație în celule, iar în Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova, Instituția penitenciară nr.6, or. Soroca, Instituția penitenciară nr.15, or. Cricova, și Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești au fost modernizate sistemele de încălzire.

În Instituția penitenciară nr.9, mun. Chișinău, se efectuează lucrările de reconstrucție a izolatorului disciplinar unde sunt deja efectuate lucrările de reparație a acoperișului, tencuiala pereților interiori. În prezent se lucrează asupra montării rețelelor electrice, de apeduct și canalizare.

La data de 10.07.2008, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.177 cu privire la asigurarea construcției unui izolator de urmărire penală. Astfel, Ministerul Justiției urmează să organizeze un concurs public pentru selectarea investitorului ce va asigura construcția, conform standardelor Consiliului Europei, a izolatorului de urmărire penală cu capacitatea de 1600 locuri de detenție, în schimbul dobândirii dreptului de proprietate asupra imobilelor situate pe str. Bernardazzi nr.3, mun. Chișinău.

Starea de fapt constatată demonstrează că autoritățile Republicii Moldova întreprind măsuri pentru redresarea situației, acestea însă se arată a fi prea timide pe fundalul problemelor ce deschid polemici dacă condițiile de detenție din penitenciare sunt sau nu compatibile cu rigorile și standardele europene.

Astfel, s-a constatat că găzduirea deținuților se face în dormitoare de mare capacitate care nu dispun în deplină măsură de facilitățile utilizate zilnic de către condamnați, cum ar fi: spațiul de dormit, spațiul de zi și instalațiile sanitare. Deținuții continuă să se afle în spații înguste, întunecoase, umede și fără ventilație. În opinia avocaților parlamentari, dormitoarele mari implică inevitabil incomodități deținuților în viața de zi cu zi, creînd impedimente în organizarea condițiilor de regim pentru administrație. În special această problemă se face pronunțată în Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești.

În unele încăperi chiuvele și toaletele lipsesc, acestea fiind amplasate afară, amenajarea căroara este încă primitivă.

Lucrurile se agravează în cazul carcerelor, unde celulele sunt echipate cu un colț sanitar, care în același timp, constituie un veritabil focar de infecție. În celulele respective, în partea de sus a veceului există un robinet, care servește concomitent și ca scurgere de apă, și ca sursă de apă pentru spălare. Suplimentar, veceul este separat de suprafața locativă a celulei doar printr-un perete lateral de circa un metru înălțime, fapt ce nu permite păstrarea adecvată a intimității. Efectul cumulat al acestor condiții se dovedește a fi extrem de nefast pentru deținuți. Aici pot fi menționate carcerile din instituția penitenciară

nr.17, or. Rezina, Instituția penitenciară nr.6, or. Soroca, Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești, Instituția penitenciară nr.13, mun. Chișinău.

Deși pentru anul 2008 s-a atestat o scădere esențială a cazurilor în care în privința deținuților a fost aplicată sancțiunea disciplinară sub forma încarcerării, totuși din lipsa spațiilor adecvate, în carcere continuă să se dețină, pentru perioade lungi de timp, condamnații cărora administrația instituției penitenciare le asigure securitatea personală.

Studiind condițiile de viață și de igienă a marii majorități a deținuților, precum și a încăperilor în care aceștia locuiesc, constatăm că acestea sunt respingătoare și constituie un eventual risc pentru sănătate. De fiecare dată existența acestor condiții de detenție a fost argumentată **prin lipsa unei finanțări adecvate**.

Avocatul parlamentar a examinat și problema ce ține de escortarea deținuților în instanțele de judecată, transferul acestora dintr-un penitenciar în altul, cât și extrădarea deținuților din alte țări, situație care pe parcursul ultimilor ani s-a agravat esențial, cauza principală fiind starea deplorabilă a transportului auto special. Departamentul instituțiilor penitenciare dispunea pînă în anul 2008 de 21 de unități de transport auto special, 17 dintre care avînd uzura de 100%. În ultimii 15 ani nu a fost procurată nici o unitate de transport auto special, cu excepția unui autocar cu o capacitate de 22 de locuri, care corespunde standardelor de transportare a deținuților.

În anul 2008, au fost achiziționate 8 autospeciale și o ambulanță, care au fost deja repartizate subdiviziunilor Departamentului instituțiilor penitenciare și care corespund tuturor cerințelor de escortare a condamnaților.

În urma operării modificărilor la art.95 din Statutul executării pedepsei de către condamnați, a fost creată o flexibilitate în ceea ce privește deplasările condamnaților la detențiune pe viață, și anume posibilitatea escortării acestora fără aplicarea cătușelor.

În opinia avocaților parlamentari operarea modificărilor respective este binevenită, în condițiile în care pornim de la ideea că practica de încătușare a condamnaților pe viață ori de cîte ori aceștia ies din celule este contestabilă, cu atît mai mult atunci cînd aceasta se face într-un mediu deja securizat. Mai mult ca atît, o astfel de măsură nu poate fi considerată decît exage-

rată, iar încătușarea condamnaților pe viață nu se justifică atât timp cât aceștia nu se manifestă violent.

Împreună cu aceasta, considerăm că propunerea respectivă este incompletă, pe care motiv va fi dificil de a o transpune în practică, rămânând a fi o normă declarativă. Și aceasta deoarece, în modificările propuse nu se conțin prevederi cu privire la subiecții care vor înfăptui evaluarea, modalitatea de desfășurare a acestei acțiuni, subiecții abilitați cu dreptul de a lua decizii cu privire la evaluare, precum și prevederi privind procedura aducerii la cunoștința condamnatului a deciziei de evaluare și modalității de contestare a acesteia. Este de menționat și faptul, că în lipsa unor astfel de reglementări, condamnatul va fi privat de dreptul de a contesta decizia cu privire la evaluare emisă în privința sa, și în cele din urmă, atât timp cât aceasta nu va fi supusă unui control judecătoresc va purta un caracter contestabil.

În acest sens, ar fi necesară elaborarea unui regulament, în care ar fi reflectată minuțios procedura de evaluare a condamnaților pe viață, precum și subiecții implicați în această activitate.

Nivelul de pregătire profesională a colaboratorilor sistemului penitenciar

Vizitele efectuate de către avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ au scos în evidență deficiențele în activitatea Departamentului instituțiilor penitenciare la capitolul pregătire profesională a colaboratorilor subdiviziunilor Departamentului instituțiilor penitenciare și constituie una din cauzele apariției conflictelor și cazurilor de destabilizare a situațiilor în penitenciare.

Potrivit secțiunii a 8-a din Statutul executării pedepsei de către condamnați, relațiile dintre deținuți și personalul penitenciar sunt determinate de scopurile detenției și se întemeiază pe principiile respectului reciproc, umanismului, democrației și respectării stricte a legii. Personalul penitenciar i se interzice categoric tratamentul preconcept al deținuților, intrarea cu aceștia sau cu rudele lor în relații, contrar intereselor de serviciu, precum și să beneficieze de serviciile acestora. Personalul penitenciar este obligat să dea dovadă de politețe și cultură în relațiile cu deținuții.

Spre regret, avocatul parlamentar constată că în multe cazuri, relațiile dintre personal și deținuți sunt de natură formală și distantă, personalul adoptând o atitudine foarte severă și considerând comunicarea verbală cu ei un aspect secundar al muncii lor. În unele cazuri, în cadrul discuției avocatului parlamentar și deținuți, intervențiile verbale ale administrației penitenciarului aveau un caracter pronunțat de desconsiderare.

Avocatul parlamentar consideră că administrațiile penitenciarelor trebuie să încurajeze personalul să dea dovadă de o anumită încredere, pornind de la ideea că deținuții sunt pregătiți să se comporte decent, ceea ce va reduce nu numai riscul iscării unor noi conflicte, dar va întări, de asemenea, controlul și securitatea în penitenciar.

Este de menționat că conducerea Departamentului instituțiilor penitenciare a asigurat un mecanism de pregătire a cadrelor pentru sistemul penitenciar. Așa, prin ordinul Directorului Departamentului Instituțiilor Penitenciare nr. 10 din 21 ianuarie 2008 a fost modificată și aprobată Metodologia privind organizarea și desfășurarea pregătirii profesionale a colaboratorilor sistemului penitenciar. În acest context, la 23 ianuarie 2008 a fost aprobat programul pregătirii profesionale a colaboratorilor sistemului penitenciar pentru anul 2008, precum și programul cu privire la pregătirea inițială și perfecționarea colaboratorilor în cadrul Centrului instructiv al Departamentului instituțiilor penitenciare.

La disciplina pregătirea în domeniul drepturilor omului au fost incluse temele Standardele minime de detenție a condamnaților; Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante; Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO); Mecanismele naționale, regionale și internaționale de apărare a drepturilor omului.

Cu toate cele menționate, procesul de autoinstruire în sistemul subdiviziunilor Departamentului instituțiilor penitenciare este unul anevoios și solicită efort suplimentar din partea corpului de comandă.

Acordarea asistentei medicale și alimentarea deținuților

Dreptul la asistență medicală al persoanelor condamnate este garantat. Asistența medicală în penitenciare se acordă ori de câte ori este ne-

cesar sau la cerere, de către un personal calificat, în mod gratuit. Condamnații beneficiază în mod gratuit de tratament medical și medicamente.

Codul de executare de asemenea prevede și posibilitatea transferării condamnaților bolnavi care au nevoie de tratament medical specializat în instituțiile specializate ale Departamentului instituțiilor penitenciare sau în spitalele Ministerului Sănătății. Astfel, pe parcursul anului 2008 au fost încheiate contracte cu cinci instituții medico-sanitare publice ale Ministerului Sănătății, fiind efectuate investigații suplimentare și supuși unui tratament specializat 76 de condamnați.

La fel, au fost organizate licitații, în rezultatul cărora au fost achiziționate utilaje medicale pentru Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău: corp de iluminat și masă pentru operație, sterilizator, analizator chimic și hematologic, precum și medicamente.

Pe lângă asistența medicală oferită în penitenciare, a fost creat un grup mobil de specialiști (chirurg, psihiatru, oculist, otorinolaringolog, dermatovenerolog, infecționist, terapeut, ftiziatriu) din Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău, pentru examinarea și selectarea bolnavilor ce necesită tratament, cu ulterioara transferare pentru efectuarea acestuia în spitalul penitenciar. Vizite de acest gen s-au efectuat în Instituțiile penitenciare nr.3, or. Leova; nr.4, or. Cricova și nr.7, s. Rusca.

În contextul sporirii nivelului profesional al personalului medical, au trecut cursurile de perfecționare 25 medici și 31 lucrători medicali cu studii medii.

Pentru prevenirea cazurilor de răspândire a tuberculozei, anual este efectuat screeningul de evaluare a nivelului sănătății deținuților, iar de două ori pe an – microradiografia organelor cutiei toracice.

În scopul minimalizării riscului contaminării cu tuberculoză a personalului medical al sistemului penitenciar, sunt distribuite, măști individuale de protecție, respiratoare individuale de protecție, au fost distribuite în penitenciare 40 lămpi bactericide și instalate 3 cabine pentru colectarea sputei în Penitenciarul nr.17, or. Rezina.

Pe parcursul anului curent, a continuat desfășurarea activităților ce țin de tratamentul anti-tuberculos conform strategiei DOTS și DOTS+. Pentru efectuarea tratamentelor nominalizate,

bolnavii de tuberculoză pulmonară și extra-pulmonară au acces la examinările medicale necesare, fiind asigurați la nivel de 100% cu medicamente antituberculoase. Totuși, în pofida acestui fapt, unii condamnați (deținuți în Instituția penitenciară nr.17, or. Rezina, Spitalul de ftiziatrie nr.2) refuză de a urma acest tratament pe motiv că este inefficient.

În pofida măsurilor întreprinse, pe parcursul anului 2008, de tuberculoză s-au îmbolnăvit __ colaboratori ai sistemului penitenciar, ceea ce vorbește despre existența problemei în interiorul sistemului. O atare stare de lucruri este intolerantă atîta timp cît maladia prezintă risc pentru angajații instituțiilor penitenciare aflați în contact cu bolnavii și care constituie un ideal transportator al maladiei din interiorul penitenciarului în familie și societate.

Spre exemplu, în instituția penitenciară nr.17, or. Rezina, condițiile sanitar-igienice din unitatea medicală sunt net inferioare condițiilor de detenție a condamnaților. Lavoarul din încăperea nominalizată reprezintă o instalație artizanală bătută în două cuie, și aceasta în locul în care igiena personală prezintă o condiție normală de lucru.

Împreună cu aceasta, în cadrul vizitelor deținuții s-au plîns în repetate rînduri asupra neacordării asistenței medicale adecvate și la timp, precum și asupra lipsei medicamentelor. În special, condamnații făceau referință la comportamentul neadecvat al personalului medical, precum și la faptul că de fiecare dată pentru maladii diferite li se administrau unele și aceleași pastile, în pofida faptului că în farmacie existau toate medicamentele necesare. Aici pot fi menționate Instituțiile penitenciare nr.13, mun. Chișinău; nr.4, or. Cricova; nr.9, mun. Chișinău; nr.17, or. Rezina; nr.18, s. Brănești.

Trebuie, de asemenea, notat că libertatea profesională a doctorului de închisoare este limitată de închisoarea în sine: el nu-și poate alege liber pacienții iar deținuții nu au decît o singură opțiune medicală la dispoziție. Chiar dacă pacientul nu ține cont de regulile medicale și recurge la amenințări sau violență, medicul trebuie să-și îndeplinească datoria lui profesională.

În conformitate cu prevederile art.251 Cod de executare, la sosirea în penitenciar, condamnatul este chestionat și supus examenului medical și igienizării sanitare în încăperile de carantină ale penitenciarului. Medicul care efectuează examenul medical are obligația de a sesiza pro-

curorul și avocatul parlamentar în cazul în care constată că persoana condamnată a fost supusă la tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente, precum și obligația de a consemna în fișa medicală cele constatate și declarațiile persoanei condamnate în legătură cu acestea. Cu regret, pe parcursul anului 2008, avocatul parlamentar în calitate de Mecanism național de prevenirea a torturii nu a fost informat niciodată asupra existenței unor astfel de cazuri, deși acestea au avut loc. În majoritatea cazurilor, despre producerea unor asemenea situații în penitenciare avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ aflau din alte surse.

De asemenea, în conformitate cu art.298 al.(4) Cod de executare, în caz de moarte violentă sau dacă nu se cunoaște cauza ei, sau în caz de moarte în urma unui accident de muncă, constatarea se face de către medicul legist, cu întocmirea

raportului medico-legal pe baza căruia se pot face constatări suplimentare. Administrația locului de detenție trebuie să comunice de îndată despre aceasta avocatului parlamentar. La acest capitol doar Instituția penitenciară nr.11, mun. Bălți și Instituția penitenciară nr.3, or. Leova s-au dovedit a fi cele mai disciplinate. În rest, atare înștiințări nu i-au fost expediate avocatului parlamentar.

Normele de alimentare zilnică a deținuților sunt prevăzute în Hotărârea Guvernului nr.609 din 29.05.2006. La moment Instituțiile penitenciare se află în imposibilitate de a asigura deținuții cu alimentare care ar cuprinde toate denumirile produselor enumerate în anexele la actul normativ nominalizat.

În majoritatea penitenciarelor blocurile alimentare se află într-o stare nesatisfăcătoare. În bucătăria era foarte mult abur, aerul era practic

Cazul 7:

La data de 01.08.2008, cet. D.V. s-a plîns avocatului parlamentar pe faptul neacordării asistenței medicale adecvate și la timp în Instituția penitenciară nr.9, mun. Chișinău.

În cadrul examinării acestui caz s-a constatat, că la data de 01.04.2008, aflîndu-se pe veranda blocului sectorului nr.5 a Instituției penitenciare nominalizate, din neatenție, cet. D.V. a alunecat pe scări și a căzut pe partea stîngă a bazinului. La adresările sale către serviciul medical al instituției penitenciare nr.9, mun. Chișinău, cet. D.V. i s-a comunicat că a suferit doar o traumă neînsemnată. La fel nu a fost luată în considerare și solicitarea acestuia de a fi examinat la aparatul Roentgen.

Abia la data de 07.05.2008, după expirarea a 37 de zile, cet. D.V. a fost examinat la aparatul Roentgen, unde s-a constatat că a suferit o fractură închisă de col femural stînga cu deplasare în consolidare vicioasă și transferat de urgență (timp de o oră) în Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău.

Pe marginea acestui caz, administrația Instituției penitenciare nr.9, mun. Chișinău a informat prin intermediul unui comunicat special Departamentul instituțiilor penitenciare. În acest comunicat special, care datează cu 08.05.2008, era indicat că la cet. D.V. se atestă fractura colului femural stîng confirmat radiologic, însă nu a fost indicată data la care acesta a suferit trauma, lăsînd să se înțeleagă că a căzut recent și i s-a acordat asistența medicală necesară imediat.

La moment, din cauza traumei suferite și neacordării asistenței medicale adecvate și la timp, cet. D.V. i-a fost atribuit grad de invaliditate, deplasîndu-se cu ajutorul unor cîrje bifurcate.

Avocatul parlamentar a calificat acest caz drept tratament inuman și degradant, precum și neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, sesizînd Procuratura Generală.

Însă, în cele din urmă, organele procuraturii au statuat asupra lipsei temeiurilor pentru reacționare.

În cadrul unei vizite repetate, cet. D.V. a comunicat colaboratorilor Centrului pentru Drepturile Omului că a fost amenințat de către deținuții cu „autoritate” că în cazul în care nu-și va retrage pretențiile față de colaborarii serviciului medical și administrației Instituției penitenciare nr.9, mun. Chișinău i se vor crea probleme.

Cazul 8:

La data de 28.08.2008 în Instituția penitenciară nr.15, or. Cricova a fost asasinat condamnatul D.A. Deși administrația penitenciarului era obligată, conform legii, să înștiințeze avocatul parlamentar despre producerea acestui caz imediat, acest lucru așa și nu a fost făcut. Despre acest caz, avocatul parlamentar a aflat din presă.

Imediat avocatul parlamentar a solicitat o informație amplă cu privire la acest caz și explicații cu privire la motivul neinformării avocatului parlamentar, atât de la Departamentul instituțiilor penitenciare cât și de la Instituția penitenciară nr.15, or. Cricova.

În cele din urmă, avocatului parlamentar i s-a comunicat că toate materialele acumulate pe cazul dat au fost remise pentru examinare în adresa Procuraturii sect. Rîșcani, mun. Chișinău, și respectiv, informația respectivă poate fi obținută de la instituția nominalizată.

Cazul 9:

La data de 05.02.2008, cet. L.V. și L.P., deținuți la acel moment în Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova s-au plîns avocatului parlamentar precum că au fost maltratați de către un colaborator al penitenciarului nominalizat. În cadrul vizitei avocatul parlamentar a observat că ambii condamnați aveau semne vizibile de violență și tortură.

În aceeași zi, avocatul parlamentar a recomandat șefului Instituției penitenciare nr.4, or. Cricova de a fotografia leziunile corporale existente la condamnați și de a le acorda ajutorul medical necesar. În cele din urmă, administrația penitenciarului a efectuat în așa mod fotografierea, încît leziunile corporale nu erau vizibile, iar asistența medicală nici nu a fost acordată.

La data de 06.02.2008, pe marginea acestui caz, avocatul parlamentar a sesizat organele procuraturii, cărora le-a solicitat investigarea acestui caz, precum și dispunerea efectuării expertizei medico-legale în privința condamnaților nominalizați pentru aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății acestora.

În aceeași zi, avocatul parlamentar a sesizat și Departamentul instituțiilor penitenciare, solicitînd transferarea imediată a acestora din Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova în Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău pentru tratament medical; efectuarea de urgență a investigațiilor medicale în privința condamnaților nominalizați și înlăturarea colaboratorului P.S. de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu pînă la clarificarea tuturor circumstanțelor cazului respectiv.

În lipsa unor reacții adecvate din partea organelor sesizate, avocatul parlamentar a fost pus în situația de a efectua o vizită repetată la Instituția penitenciară nr.4, or. Cricova pentru a documenta, în limita competenței de care dispune, acest caz. Astfel, pentru a nu admite dispariția probelor, avocatul parlamentar a fotografiat condamnații, și în special acele părți ale corpului unde existau leziuni corporale, luînd și explicațiile corespunzătoare de la aceștia. Totodată, avocatul parlamentar a solicitat Centrului de medicină Legală efectuarea de urgență a expertizelor medico-legale în privința condamnaților L.V. și L.P. Prin rapoartele de examinare medico-legale întocmite în urma examinării condamnaților nominalizați, s-a stabilit existența la aceștia a leziunilor corporale.

Totodată, tentative de mușamalizare a acestui caz au fost întreprinse de către administrația Instituției penitenciare nr.4, or. Cricova precum și de condamnații cu „autoritate”. Este de menționat că la a doua vizită a avocatului parlamentar, la data de 06.02.2008, condamnații respectivi erau deja „prelucrați”. Mai mult decît atât, avocatul parlamentar i-a găsit într-un birou cu colaboratorul penitenciarului care i-ar fi maltratat și care îi îndruma cum să scrie explicații pe numele directorului Departamentului instituțiilor penitenciare.

Totuși, în rezultatul investigațiilor efectuate și datorită acțiunilor întreprinse de către avocatul parlamentar, pe acest caz a fost pornită urmărirea penală.

irespirabil iar tavanele și pereții erau acoperiți cu mucegai. De obicei, pe unul din pereții laterali ai bucătăriei este instalat un ventilator de putere prea mică pentru a face față aburului existent, care oricum nu funcționa și era acoperi cu mucegai. Aici pot fi atribuite Instituția penitenciară nr.5, or. Cahul; Instituția penitenciară nr.6, or. Soroca, Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești. Sunt constatate cazuri când administrația cu mijloace insuficiente obține să fie ordine, și un exemplu în acest sens îl constituie Instituția penitenciară nr.11, mun. Bălți, Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău.

În marea majoritate a penitenciarelor, deținuții pot face un duș cald o dată pe săptămână, în rest spălându-se și spălându-și obiectele personale cu apă rece.

Exceptând pavilioanele nou construite sau teinetic reparate, în care fiecare cameră de detenție are propriul grup sanitar cu duș, penitenciarele au una sau două săli de baie, în care sunt aduși pe rând, toți deținuții.

Rele tratamente în penitenciare

După cum s-a menționat anterior, tortura și maltratarea figurează printre violările cele mai odioase ale drepturilor omului și ale demnității umane. Dreptul internațional nu autorizează nici o excepție. Toate statele sunt obligate să respecte interdicția necondiționată a tuturor formelor de tortură și de maltratare.

Combaterea torturii și a maltratării, respectiv prevenirea lor sunt considerate ca prioritate în cadrul activității avocaților parlamentari, menită să asigure garantarea respectării drepturilor și libertăților constituționale ale omului. Este cert faptul că în anul 2008 comparativ cu anii precedenți s-a redus numărul cazurilor de aplicare a violenței față de persoanele care execută pedeapsa, focarul riscurilor de a fi condamnat pentru tortură rămânând a fi instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, deși și în acest segment se observă o conlucrare a autorităților.

Cazul 10:

La data de 22.08.2008, condamnații cet. G.D. și cet. P.I., deținuți în Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești, au comunicat avocatului parlamentar că la 18.08.2008 au fost maltratați de către colaboratorii penitenciarului nominalizat. La momentul vizitei, ambii condamnați aveau semne vizibile de violență, în acest sens și cu acordul lor fiind efectuată fotografierea acestora.

Administrația penitenciarului a explicat, că leziunile corporale existente la cet. G.D. și cet. P.I. au fost cauzate în timpul efectuării percheziției, deoarece aceștia au opus rezistență fizică colaboratorilor penitenciarului, în urma ridicării unui obiect interzis, fără a indica în materiale care este acesta. De asemenea, administrația afirmă, că în cadrul acestui incident a fost ruptă uniforma colaboratorului penitenciarului L.V., iar condamnații nominalizați l-ar fi îmbrâncit și i-ar fi aplicat lovituri cu mâinile și picioarele.

Condamnații au relatat că în timpul efectuării percheziției într-adevăr a avut loc o altercație între ei și personalul penitenciar, pe motiv că ultimii au încercat să ridice corespondența personală a unuia dintre condamnați. Ulterior, din explicațiile condamnaților, precum și studierea materialelor întocmite pe marginea acestui caz, reiese că aceștia au fost conduși în Izolatorul disciplinar. Anume acolo, din afirmațiile condamnaților, aceștia au fost maltratați demonstrativ pe rând în coridor, pe care motiv ceilalți condamnați au început să protesteze prin aplicarea loviturilor în ușile celulelor izolatorului disciplinar.

Prin urmare, condamnații afirmă că leziunile corporale le-au fost cauzate nu în timpul efectuării percheziției, ci după consumarea evenimentului, adică după ce aceștia au fost conduși în Izolatorul disciplinar.

Ca urmare a sesizării avocatului parlamentar, organele procuraturii au soluționat cazul prin neînceperea urmăririi penale.

Cu toate acestea, pe parcursul anului curent, au fost depistate și investigate câteva cazuri de tortură, care au avut loc în penitenciare.

Potrivit articolului 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, statul are o obligație negativă, cea de a nu supune pe nimeni la rele tratamente și una pozitivă, cea de a întreprinde măsuri pentru a asigura ca nici o persoană să nu fie supusă relor tratamente.

Dacă unei persoane i-au fost cauzate leziuni corporale în perioada aflării în detenție, orice astfel de leziune ar da o prezumție puternică că acea persoană a fost supusă relor tratamente și este de datoria statului să prezinte o explicație plauzibilă asupra circumstanțelor în care au fost cauzate aceste leziuni corporale.

Atunci când o persoană face o afirmație credibilă că a fost supusă relor tratamente, implică în sine desfășurarea unei investigații oficiale efective, care să permită identificarea și pedepsirea persoanelor responsabile.

Spre regretul nobilelor aspirații ale Republicii Moldova de a eradica fenomenul torturii, autoritățile competente nu investighează efectiv cazurile de aplicare a relor tratamente.

Afirmații cu privire la aplicarea relor tratamente au parvenit de la condamnații Instituției penitenciare nr.4, or. Cricova; Instituției penitenciare nr.17, or. Rezina și Instituției penitenciare nr.18, s. Brănești.

Recomandări

Instituțiilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne:

- Urgentarea soluționării problemei ce vizează transmiterea Izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea Ministerului Afacerilor Interne în subordinea Ministerul Justiției;
- Excluderea cazurilor de deținere a persoanelor arestate preventiv în instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, cu posibilitatea de a reîntoarce persoană în custodia poliției doar atunci când nu există o altă soluție posibilă și pentru durata cea mai scurtă de timp posibilă;
- Excluderea cazurilor de deținere a persoanelor pe parcursul nopții în cadrul locurilor de detenție din cadrul Comisariatelor de poliție din sectoarele mun. Chișinău, precum și executării sancțiunii arestului administrativ în aceste locuri;
- Modificarea programelor de perfecționare profesională a colaboratorilor poliției și a personalului izolatoarelor de detenție provizorie, în vederea diminuării procentului aplicării metodelor interzise de anchetare și modelării comportamentului acestora în spiritul respectării drepturilor deținuților și a demnității lor umane;
- Asigurarea cunoașterii de către colaboratorii de poliție a prevederilor Legii cu privire la avocații parlamentari nr.1349 din 17.10.1997, precum și asigurarea imediată a accesului avocatului parlamentar și membrilor Consiliului consultativ în locurile de detenție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne;
- De a le explica și a-i face să înțeleagă pe colaboratorii de poliție că tortura și tratamentele inumane aplicate deținuților, sau amenințarea cu aplicarea unui astfel de tratament sunt interzise, și că autorii acestor

acte, precum și persoanele care le tolerează vor fi sancționați dur;

- Să dispună efectuarea unei anchete independente, eficiente și cu celeritate a plîngerilor în care se face referință la aplicarea torturii sau aplicarea oricărui alte rele tratamente;
- De a asigura desfășurarea interogatoriilor în locurile special adaptate pentru efectuarea unor atare acțiuni procesuale, asigurarea dreptului deținuților la un avocat;
- De a asigura dreptul deținuților la examinări medicale amănunțite și în condiții de confidențialitate, la ieșirea și la intrarea în locurile de detenție;
- De a asigura accesul liber al deținuților la apă potabilă și la plimbările zilnice.

Instituțiilor din cadrul Ministerului Sănătății:

- Continuarea lucrărilor de reparație în secțiile Spitalului;
- Să asigure ca persoanele cu nevoi care diferă în mod semnificativ să nu fie plasate împreună, în caz contrar punându-i pe cei care sunt mai vulnerabili în situații în care să riște să devină victime ale abuzurilor;
- Să asigure ca starea de sănătate și terapia unui pacient să fie revizuite regulat, mai ales în vederea unei posibile externări din spital sau a transferului către un mediu mai puțin restrictiv.
- Să asigure că toți infirmierii, inclusiv cei care îndeplinesc sarcini legate de securitate, au primit o pregătire profesională adecvată muncii într-o asemenea instituție, și au fost instruiți în mod corespunzător în metodele de imobilizare a pacienților cu comportament violent.

Instituțiilor din cadrul Ministerului Justiției:

- Urgentarea procesului de selectare a investitorului care va asigura construcția noului izolator de urmărire penală în locul celui din str. Bernardazzi nr.3, mun. Chișinău;
- Întreprinderea tuturor măsurilor ce se impun, inclusiv alocarea mijloacelor financiare suplimentare pentru asigurarea alimentării adecvate a condamnaților (calitate, diversitate și cantitate), potrivit normelor stabilite în Hotărârea Guvernului nr.609 din 29.05.2006;
- Efectuarea unei evaluări a situației existente în Instituțiile penitenciare din Republică în vederea stabilirii și alocării mijloacelor financiare pentru efectuarea lucrărilor de reparație capitală a blocurilor alimentare, încăperilor pentru baie, precum și sectoarelor locale;
- Efectuarea replanificării sectoarelor locale, prin divizarea dormitoarelor mari existente în unele penitenciare în unități vitale mai mici;
- Suplinirea funcțiilor vacante în serviciile medicale ale penitenciarelor cu personal medical suplimentar (medici și asistenți) pentru a asigura îngrijirea efektivă a deținuților;
- Vegherea asupra respectării regulilor sanitar-igienice în penitenciar, asupra stării și curățeniei, îmbrăcăminte a așternutului condamnaților;
- Pregătirea sistematică a cadrelor din sistemul penitenciar, cu preponderență a celor de la escortă și supraveghere, în privința drepturilor deținuților, inclusiv a dreptului la viață și a dreptului de a nu fi supus la tortură, tratamente inumane sau degradante, pentru a-i face să conștientizeze inadmisibilitatea manifestării unui astfel de comportament;
- Promovarea, în special de către administrațiile Instituțiilor penitenciare a unor relații constructive, care ar ocupa locul relațiilor de confruntare dintre deținuți și personal, fapt ce va scădea tensiunile, precum și va intensifica ordinea și securitatea în penitenciar;
- Angajarea sinceră a personalului penitenciar în reprimarea fermă a tuturor manifestărilor ostile sau actelor de persecutare față de condamnați;
- Calcularea gradului de ocupare al penitenciarelor prin raportarea la norma de 4 m² deținut, pentru a avea imaginea clară a situației reale din sistemul penitenciar;
- Renunțarea completă la folosirea lanțurilor în sistemul penitenciar;
- Cercetarea imediată și imparțială a cazurilor de maltratare a condamnaților;
- Informarea imediată a avocatului parlamentar asupra cazurilor în care personalul medical al penitenciarului constată că persoana condamnată a fost supusă la tortură, tratamente cu cruzime, inumane sau degradante ori la alte rele tratamente, precum și asupra cazurilor de moarte violentă, moarte din motive necunoscute și moarte în urma accidentelor de muncă;
- Suplimentarea posturilor din compartimentele socio-educative, cu accent pe cele de psiholog, astfel încât toți deținuții să aibă acces efectiv la consiliere individuală, precum și posibilitatea reală de a participa la activități cultural-educative;
- Implicarea cu precădere a deținuților cu probleme, periculoși sau condamnați pe viață în activități cultural-educative, implicarea deținuților în stabilirea conținutului unora dintre activitățile desfășurate cu ei, astfel încât acestea să le trezească interesul;
- Diversificarea activităților sportive la care deținuții pot lua parte.

Определяющие шаги в учреждении Национального механизма предупреждения пыток в Республике Молдова

Теоретики современного менеджмента неизменно определяют контрольно-надзорную деятельность как один из важнейших ресурсов институционального, организационного и административного менеджмента. В контексте всеобщих принципов эффективных практик контрольной деятельности придается более широкое значение, она рассматривается как часть менеджерского процесса, наряду с планированием, организацией, управлением и координированием. Посредством мониторинга и контроля менеджмент определяет отклонение достигнутых результатов от намеченных задач, анализирует причины этих отклонений и принимает решения для изменения ситуации.

В Республике Молдова, на уровне стратегий по предупреждению пыток и других видов бесчеловечного и унижающего достоинство обращения или наказания, эти принципы признаны важными и необходимыми, и в этом смысле отмечается определенный прогресс, как в законодательном плане, так и с точки зрения организации и функциональности учрежденного механизма предупреждения и искоренения подобных явлений.

Наряду со стремлением к соответствию европейским стандартам на фоне ратификации Конвенции о защите прав человека и основных свобод, Республика Молдова участвует в ряде международных трактатов, предметом которых является предупреждение пыток и других видов бесчеловечного или унижающего достоинство обращения или наказания. Здесь можно отметить Всеобщую декларацию прав человека, Международный пакт о гражданских и политических правах, Конвенцию о защите прав человека и основных свобод, Конвенцию ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания от 10.12.1984 и Европейскую конвенцию о предупреждении пыток и бесчеловечного или унижающего достоинство обращения

или наказания от 26.11.1987.

Накопленный опыт на уровне системы учреждений, о которых идет речь, неизменно указывает на необходимость создания внутреннего независимого механизма, способного обеспечить мониторинг ситуации в этих учреждениях, а также инициировать, разрабатывать и предлагать стратегии, государственные политики и регулирующие нормы в этой сфере.

Проблема предупреждения пыток и других форм бесчеловечного обращения в Республике Молдова, в том числе на фоне осуждений в Европейском суде по правам человека, стала предметом обсуждения на парламентских слушаниях, завершившихся принятием постановления, в котором констатируются недостатки в деятельности Правительства, органов прокуратуры, полиции и судебных инстанций. Одновременно были предложены решения для изменения ситуации и по этому разделу.

Признавая значение взятых позитивных обязательств по внедрению международных стандартов предупреждения пыток и исходя из тенденции использовать любые эффективные европейские практики по данному разделу, 16 сентября 2005 года Республика Молдова ратифицировала, Законом № 66 от 30 марта 2006 года, Факультативный протокол к Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания, принятый Генеральной ассамблеей ООН 18 декабря 2002 года.

Ратификацией Факультативного протокола Республика Молдова подтвердила тот факт, что пытки и другие жестокие, бесчеловечные или унижающие достоинство виды обращения и наказания запрещаются и являются грубыми нарушениями прав человека, вызывая уверенность в дальнейшей необходи-

мости принятия мер по осуществлению целей Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания и консолидации защиты лиц, лишенных свободы, от подобного отношения.

Факультативный протокол к Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания вступил в силу для Республики Молдова 24 июля 2006 года. Цель этого правового акта заключается в создании системы регулярных посещений, осуществляемых независимыми международными и национальными органами, мест, где находятся лишенные свободы лица, с целью предупреждения пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания.

В этом смысле, одно из требований Факультативного протокола предусматривает создание внутреннего независимого механизма предупреждения пыток и других видов бесчеловечного или унижающего достоинство обращения или наказания.

До настоящего времени Протокол ратифицировали 45 государств. Помимо этого, 26 подписали и намереваются ратифицировать его, и только 13 государств из уже ратифицировавших Протокол назначили или создали независимые национальные превентивные механизмы предупреждения пыток на национальном уровне.

Как мы уже отмечали, Республика Молдова фигурирует в числе первых государств, до-

стигнувших прогресса в этом направлении.

Следуя требованиям Протокола, Парламент Республики Молдова 26.07.2007 принял Закон № 200 о внесении изменений и дополнений в Закон РМ о парламентских адвокатах № 1349 от 17 октября 1997 года.

Для Республики Молдова наделение института омбудсмана данной миссией было самым приемлемым вариантом, учитывая тот факт, что парламентский адвокат (омбудсмен) полностью соответствует критериям, предъявляемым Факультативным протоколом к национальному механизму предупреждения пыток: функциональная независимость, необходимые способности и профессиональные знания для осуществления мандата, но и широкие полномочия по инспектированию мест заключения, а также других учреждений, такие как:

- беспрепятственный доступ во все места, подлежащие проверке, их сооружения и подсобные помещения: пенитенциарные учреждения, комиссариаты полиции и их места содержания под стражей, изоляторы временного содержания, воинские части, центры размещения мигрантов или лиц, ходатайствующих о предоставлении убежища, учреждения, оказывающие социальную, медицинскую или психиатрическую помощь, спецшколы для несовершеннолетних с отклонениями в поведении и другие подобные учреждения;
- свобода выбора мест, которые они намереваются посетить, и лиц, с которыми они желают беседовать;

Ст. 17 Факультативного протокола к Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания: *Не позднее чем через один год после вступления в силу настоящего Протокола или его ратификации или присоединения к нему каждое государство-участник поддерживает, назначает или создает один или несколько независимых национальных превентивных механизмов для предупреждения пыток на национальном уровне.*

Ст. 23² Закона РМ о парламентских адвокатах № 1349 din 17.10.1997: *В целях консультирования парламентских адвокатов и оказания им помощи при осуществлении ими своих полномочий в качестве национального механизма предупреждения пыток при Центре по правам человека создается консультативный совет. В состав консультативного совета в обязательном порядке должны включаться представители общественных объединений, осуществляющих деятельность в области защиты прав человека.*

- неограниченный доступ к информации, документам и материалам, необходимым для осуществления его полномочий, а также к любой информации, касающейся обращения и условий содержания лиц, лишенных свободы;
- право незамедлительно получать объяснения при констатации факта применения к осужденному пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания;
- право получать объяснения по случаям насильственной смерти в учреждениях, обеспечивающих содержание лиц в заключении;
- право поручать соответствующим государственным учреждениям проведение экспертных исследований и подготовку заключений по вопросам, подлежащим рассмотрению;
- право получать, в установленные законом сроки или незамедлительно, объяснения должностных лиц всех уровней по вопросам, подлежащим выяснению в ходе проведения проверки;
- право публиковать или предавать гласности собственные годовые отчеты.

После определения законно учрежденных неправительственных организаций, осуществляющих деятельность в области защиты прав лиц с умственными отклонениями, заключенных и лиц, находящихся под предварительным арестом, Центр по правам человека совместно с представителями этих организаций и при участии представителей миссии ОБСЕ в Молдове, инициировали процесс разработки Положения об организации и функционировании Консультативного совета.

31 января 2008 года, в соответствии с процедурой, установленной в ст. 23² Закона РМ о парламентских адвокатах № 1349 от 17.10.1997, после согласования с парламентской Комиссией по правам человека и получения положительного заключения, это Положение утвердил директор Центра по правам человека.

В соответствии со статьей 5 Положения об организации и функционировании Консультативного совета, этот орган состоит из 11

членов, включая председателя (омбудсмена), ответственного за внедрение и функционирование национального механизма предупреждения пыток, назначенного приказом директора Центра по правам человека.

В целях обеспечения максимальной прозрачности и беспристрастности отбора членов Консультативного совета и в соответствии с требованиями Положения об организации и функционировании Консультативного совета, была учреждена комиссия в составе 5 человек, из которых: 2 парламентских адвоката, один представитель академических кругов и 2 представителя неправительственных организаций.

Члены Консультативного совета были отобраны по конкурсу, из 16 представленных дел были приняты только 14, 2 дела были отклонены из-за несоответствия критериям, оговоренным в Положении об организации и функционировании Консультативного совета. В конечном счете были отобраны 10 членов, состав Консультативного совета был согласован с парламентской Комиссией по правам человека и утвержден директором Центра по правам человека.

Изначально состав Консультативного совета был следующим:

- 1) Иван Куку – парламентский адвокат, председатель Консультативного совета;
- 2) Александру Рудь – неправительственная организация Международное общество по правам человека – отделение в Республике Молдова;
- 3) Бурлаку Марчел – неправительственная организация Лига по защите прав человека;
- 4) Диана Мошлат – преподаватель университета;
- 5) Георге Куцитару – пенсионер пенитенциарной системы;
- 6) Лучиана Ябанжи – Национальный институт юстиции;
- 7) Николае Эдица – неправительственная организация Национальный центр ромов;
- 8) Сергей Остаф – неправительственная организация Центр ресурсов неправительственных организаций по правам человека;
- 9) Нина Урыту
- 10) Вану Жереги – неправительственная организация Институт по правам человека Молдовы;
- 11) Вячеслав Урсу – пенсионер МВД.

Срок полномочий члена Консультативного совета - 3 года.

При отборе членов Консультативного совета в Республике Молдова акцент ставился на представителей неправительственных организаций, из расчета на их опыт в мониторинге мест заключения, а также доверительные отношения, которые они, возможно, установили с лицами, лишенными свободы. Кроме того, гражданское общество рассматривается как подлинный источник информации, обеспечивающий национальному механизму предупреждения пыток возможность планировать свои мониторинговые визиты, а также оперативно реагировать в экстренных случаях посредством превентивных посещений. Далеко не в последнюю очередь следует отметить и проявленную гражданским

обществом обязательность в деле защиты прав и основных свобод человека, а также его функциональную и организационную независимость по сравнению с органами государственной власти.

Члены Консультативного совета были наделены законом достаточными полномочиями для выполнения порученной миссии. Так, они обладают полномочиями на уровне парламентских адвокатов в отношении свободного доступа в любое учреждение, подлежащее посещению, неограниченного доступа к любой информации, касающейся обращения и условий содержания лиц, лишенных свободы, права свободно выбирать места, которые они намереваются посетить, и лиц, с которыми они желают беседовать.

Деятельность национального механизма предупреждения пыток

Первое рабочее заседание Консультативного совета состоялось 29.04.2008. На этом заседании был избран заместитель председателя и секретарь Совета, определен круг учреждений, в которые надлежало осуществить превентивные посещения в приоритетном порядке, установлены периодичность осуществления превентивных и/или мониторинговых посещений, методология деятельности и порядок отчетности, рассмотрен ряд других вопросов, касающихся эффективного функционирования национального механизма предупреждения пыток.

В то же время, были внесены предложения о распределении членов Совета на группы с избранием ответственного для каждой группы, которые будут действовать на определенных сегментах, таких как осуществление посещений в изоляторы временного содержания, пенитенциарные учреждения, медико-социальные учреждения, однако в конечном счете эти предложения не были реализованы.

Начиная с ноября 2008 года должность председателя Консультативного совета занимает парламентский адвокат Анатолие Мунтяну. На первом заседании под его председательством главные акценты были поставлены на необходимость налаживания более тесного сотрудничества между парламентскими адвокатами и членами Консультативного совета, консолидации и повышения эффективности национального механизма предупреждения пыток в Республике Молдова. В то же время, члены Консультативного совета единодушно решили составлять отчеты по результатам осуществленных посещений в срок не более 72 часов.

В соответствии с принятыми решениями, заседания Консультативного совета проводятся каждую среду, начиная с 8³⁰, в расположении Центра по правам человека.

Созыв членов национального механизма предупреждения пыток обусловлен необхо-

димостью налаживания ритмичной и организованной работы Консультативного совета в целях обеспечения эффективного функционирования механизма в целом, а также регулярного рассмотрения условий содержания и отношения к лицам, находящимся в учреждениях заключения, задержания и превентивного ареста, а также в медико-социальных учреждениях для лиц с умственными отклонениями.

В то же время, исходя из круга обязанностей членов Консультативного совета, на данный момент парламентский адвокат, ответственный за деятельность национального механизма предупреждения пыток, и члены Консультативного совета разделились на четыре мобильных группы. Каждой группе поручено осуществление превентивных и/или мониторинговых посещений в определенные учреждения.

В этом смысле, установлен также график посещений из расчета, чтобы каждую неделю осуществлялось не менее 2 превентивных и/или мониторинговых посещений.

Согласно ст. 39 Положения о Центре по правам человека, структуре, штатном расписании и порядке его финансирования, утвержденному Постановлением Парламента № 57 от 20.03.2008, и ст. 35 Положения об организации и функционировании Консультативного совета, необходимые расходы на осуществление превентивных и/или мониторинговых посещений, включая выплату вознаграждений экспертам, привлекаемым к осуществлению превентивных посещений, производятся за счет средств бюджета Центра по правам человека.

На протяжении 2008 года, парламентский адвокат совместно с сотрудниками Центра по правам человека и членами Консультативного совета неоднократно осуществляли превентивные посещения в:

Учреждения, подведомственные Министерству внутренних дел

- Комиссариаты полиции секторов муниципия Кишинева: Ботаника, Буюкань, Чокана, Чентру, Рышкань;
- Центр по борьбе с торговлей людьми МВД и место заключения из его состава;
- Управление транспортной полиции МВД;
- Комиссариат полиции авиатранспорта;
- Полицейский участок Кишиневского железнодорожного вокзала и место заключения из его состава;
- Полицейский участок Кишиневского международного аэропорта и место заключения из его состава;
- Изолятор временного содержания Департамента оперативных служб МВД;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Бэлць;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Анений-Ной;
- Комиссариат полиции Комрат;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Кахул;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Криулень;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Сынджерей;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Орхей;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Хынчешть;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Вулкэнешть;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Стрэшень;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Кэлэрашь;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Бендер;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Чимишлия;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Басарабьяска;
- Изолятор временного содержания и Комиссариат полиции Унгень;
- Патрульно-постовой полк «Скут» Кишиневского главного комиссариата полиции.

Учреждения, подведомственные Министерству юстиции

- Пенитенциарное учреждение № 1, г. Тараклия;
- Пенитенциарное учреждение № 2, г. Липкань;
- Пенитенциарное учреждение № 4, г. Крикова;
- Пенитенциарное учреждение № 5, г. Кахул;
- Пенитенциарное учреждение № 7, с. Руска, район Хынчешть;
- Пенитенциарное учреждение № 8, г. Бендер;
- Пенитенциарное учреждение № 9, мун. Кишинев;
- Пенитенциарное учреждение № 11, мун. Бэлць;
- Пенитенциарное учреждение № 12, г. Бендер;
- Пенитенциарное учреждение № 13, мун. Кишинев;
- Пенитенциарное учреждение № 14, г. Басарабьяска;
- Пенитенциарное учреждение № 17, г. Резина;
- Пенитенциарное учреждение № 18, с. Брэнешть, район Орхей.

Учреждения, подведомственные Министерству здравоохранения

- Отделение судебно-психиатрической экспертизы для лиц, находящихся под арестом, Психиатрической клинической больницы, мун. Кишинев;
- Национальный научно-практический центр скорой медицинской помощи.

Учреждения, подведомственные Министерству социальной защиты, семьи и ребенка

- Психоневрологический интернат, мун. Бэлць.

Учреждения, подведомственные Министерству внутренних дел

Общие положения

14 марта 2003 был принят Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова, который вступил в силу 12 июня 2003 года. Это концептуально новый Кодекс, крайне детализированный, установивший качественно новый режим отношений между человеком и властью, и который исчерпывающе регламентирует все вопросы, связанные с уголовным процессом, оставляя очень мало места для толкований. Положения нового Уголовно-процессуального кодекса полностью соответствуют как Конвенции о защите прав человека и основных свобод, так и юриспруденции Европейского суда по правам человека, в том числе по разделу права на свободу и безопасность, на жизнь и на физическую и психическую целостность.

Исходя из положений Уголовно-процессуального кодекса Республики Молдова от 14.03.2003, регламентирующих процедуру задержания лиц, подозреваемых в совершении преступления, можно определить четыре права задержанного лица, являющиеся основными гарантиями против применения пыток и грубого отношения к заключенным, а именно:

- право лица быть информированным сразу же после задержания о его правах, а также об основаниях его задержания;
- право задержанного лица незамедлительно, но не позднее чем в течение 6 часов, уведомить о месте, где он содержится, одного из близких родственников или другое лицо;
- право доступа к адвокату;
- право требовать медицинского осмотра

Ст. 165 Уголовно-процессуального кодекса: *Задержание состоит в лишении лица свободы и кратковременном, но не более 72 часов, содержании под стражей в местах и условиях, определенных законом.*

Задержанию могут быть подвергнуты:

- 1) лица, подозреваемые в совершении преступления, за которое законом предусмотрено наказание в виде лишения свободы на срок более одного года;
- 2) обвиняемый, подсудимый, нарушающие условия примененной к ним меры пресечения, не связанной с лишением свободы, если за совершенное ими преступление предусмотрено наказание в виде лишения свободы;
- 3) осужденные, в отношении которых вынесены решения об отмене условного осуждения или об отмене условно-досрочного освобождения от наказания.

Ст. 166 Уголовно-процессуального кодекса: *Задержание производится на основании:*

- 1) протокола – в случае непосредственно возникшего обоснованного подозрения в совершении данным лицом преступления;
- 2) постановления органа уголовного преследования;
- 3) решения судебной инстанции о задержании осужденного до разрешения вопроса об отмене условного осуждения или отмене условно-досрочного освобождения от наказания либо, в зависимости от обстоятельств, о задержании лица за преступление, совершенное в ходе судебного заседания

выбранным им врачом (дополнительно к любому медицинскому обследованию, произведенному врачом, вызванным сотрудниками полиции).

Задержание лица не может превышать 72 часов с момента лишения его свободы, а до истечения этого срока оно должно быть в наикратчайший срок доставлено к судье по уголовному преследованию для рассмотрения вопроса об аресте или, в зависимости от обстоятельств, освобождении.

Одна из первых проблем, выявленных в ходе превентивных посещений, относится к содержанию в изоляторах временного содержания, подведомственных Министерству внутренних дел, лиц со статусом осужденного, превентивно арестованных лиц и лиц, к которым применена мера пресечения в виде административного ареста. Парламентский адвокат рассмотрел несколько случаев, касающихся перевода осужденных и подследственных на определенный период в целях осуществления процессуальных действий из учреждений, подведомственных Министерству юстиции, в учреждения, подведомственные Министерству внутренних дел, где, по их утверждениям, их подвергают физическому и психическому насилию, допрашивают в отсутствие адвоката, оскорбляют, лишают

права обжаловать действия администрации места заключения и проходить объективное медицинское обследование.

Следовательно, лица, в отношении которых, согласно заключению/решению судебной инстанции, применена превентивная мера в виде ареста или наказание в виде административного ареста, должны содержаться в учреждениях, подведомственных Министерству юстиции. Парламентский адвокат неоднократно излагал свое мнение о необходимости передачи изоляторов временного содержания из ведения Министерства внутренних дел в подчинение Министерства юстиции, что способно стать еще одной важной гарантией против плохого обращения с заключенными.

Санкции на перевод соответствующих лиц дает судья по уголовному преследованию, с обязательной ссылкой в судебном заключении на часть 2 статьи 217 Исполнительного кодекса, однако это положение относится только к переводу лиц в рамках учреждений, подведомственных Министерству юстиции.

Существуют также случаи, когда при применении превентивной меры в виде ареста судебная инстанция указывает в заключении и изолятор временного содержания, подведомственный

Ст. 323 Исполнительного кодекса: *Лица, в отношении которых применен предварительный арест, содержатся в пенитенциарных учреждениях.*

Ст. 192 Исполнительного кодекса: *Исполнение наказания в виде ареста обеспечивается пенитенциарами в специально предназначенных помещениях.*

Ст. 6 Закона о пенитенциарной системе № 1036 17.12.1996: *Пенитенциарные учреждения являются органами, в которых на основании решения судебной инстанции отбывают наказание лица, осужденные к лишению свободы на определенный срок или к пожизненному заключению, обеспечивается временное заключение лиц, к которым применена мера пресечения в виде предварительного ареста или наказание в виде административного ареста.*

К пенитенциарным учреждениям относятся:

- a) пенитенциарные учреждения открытого типа;
- b) пенитенциарные учреждения полузакрытого типа;
- c) пенитенциарные учреждения закрытого типа;
- d) пенитенциарные учреждения для несовершеннолетних;
- e) пенитенциарные учреждения для женщин;
- f) изоляторы уголовного преследования;
- g) арестные дома;
- h) пенитенциарные больницы.

Министерству внутренних дел, в котором должно содержаться лицо в этот период.

Парламентский адвокат и члены Консультативного совета выступают против содержания лиц, переведенных для осуществления процессуальных действий, в изоляторах временного содержания, подведомственных Министерству внутренних дел.

Следует отметить и тот факт, что большинство сотрудников полиции не имеет соответствующей профессиональной подготовки для того, чтобы точно знать, в каких ситуациях они могут задержать человека, подозреваемого в совершении административного правонарушения. Более того, многие из них не знакомы с положениями Закона о парламентских адвокатах № 1349 от 17.10.1997 и не знают об учреждении национального механизма предупреждения пыток.

К учреждениям, проявившим нежелание сотрудничать с парламентским адвокатом и членами Консультативного совета и незнание вышеназванного закона, можно отнести: Главный комиссариат полиции муниципия Кишинева, Комиссариаты полиции секторов муниципия Кишинева: Центру, Буюкань, Рышкань, Бэлцкий и Бендерский муниципальные комиссариаты полиции, Районные комиссариаты полиции Хынчешть, Синджерей, Орхей, Чимишлия, Полицейский участок Кишиневского железнодорожного вокзала, Управление транспортной полиции Министерства внутренних дел, Патрульно-постовой полк «Скут» Главного комиссариата полиции муниципия Кишинева, Бэлцкий психоневрологический диспансер.

Именно по этой причине парламентскому адвокату и членам Консультативного совета с задержкой обеспечивали доступ в места заключения посещаемых комиссариатов полиции. В ходе превентивного посещения места заключения при Кишиневском железнодорожном вокзале (12.01.2008), парламентскому адвокату было отказано в доступе. В ходе превентивного визита от 29.05.2008, парламентскому адвокату и членам Консультативного совета отказали в доступе на территорию Патрульно-постового полка «Скут» Главного комиссариата полиции Кишинев. В то же время, сотрудники полиции из дежурной части, **превысив свои полномочия и воспрепятствовав осуществлению мандата национального механизма предупреждения пыток**, предложили парламентскому адвокату и членам Совета обратиться в Главный комиссариат полиции муниципия Кишинева за письменным разрешением комиссара.

По факту ограничений и доступа с задержкой в помещения комиссариатов полиции парламентский адвокат неоднократно обращался к руководству Министерства внутренних дел, однако все свелось лишь к передаче циркуляра руководителям подразделений, подведомственных МВД, с приложением полного текста Закона Республики Молдова о парламентских адвокатах № 1349 от 17.10.1997 и к предупреждению виновных лиц. Однако, аналогичные случаи были и после мер, принятых Министерством внутренних дел, что свидетельствует об их неэффективности. Это доказывает, что процесс внедрения национального механизма предупреждения пыток в Республике Молдова грешит недостатками,

ст. 5 Устава об исполнении наказания осужденными: *пенитенциар (пенитенциарное подразделение, пенитенциарное учреждение) - учреждение, подведомственное Департаменту пенитенциарных учреждений, в которых, согласно решению судебной инстанции, отбывает наказание в виде лишения свободы лица, осужденные на тюремное и пожизненное заключение, а также места предварительного заключения лиц, к которым применена мера превентивного ареста.*

ст. 217, часть 2, Исполнительного кодекса: *При необходимости производства процессуальных действий в связи с совершением преступления осужденным, отбывающим наказание в виде лишения свободы, или иным лицом осужденный на основании определения судьи по уголовному преследованию или судебной инстанции может быть оставлен в изоляторе уголовного преследования или переведен в него на срок, не превышающий срока содержания под стражей*

обусловленными замедленными темпами выполнения органами управления требований Факультативного протокола к Конвенции ООН против пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания.

В ходе превентивного посещения Полицейского участка на Кишиневском железнодорожном вокзале, изучив реестры учета

задержанных лиц, парламентский адвокат констатировал, что не все задержанные регистрируются. Так, в реестре фигурировали фамилии только двух человек, задержанных за совершение административных правонарушений и освобожденных после документирования случаев. Между тем, пока парламентский адвокат вместе с сотрудником Центра по правам человека ожидали на перроне железнодорожного вокзала разреше-

Случай 1:

29.02.2008, гр. С.С. был задержан сотрудниками Комиссариата транспортной полиции Департамента оперативных служб МВД по подозрению в потреблении наркотиков. Из объяснений гр. С.С. вытекает, что ему сразу же надели наручники, затем посадили в автомобиль и отвезли на автостоянку, где сотрудники полиции избили его, нанося удары в грудь, чтобы заставить его признать виновность в преступлении, в совершении которого его подозревали. Поскольку гр. С.С. не признавал свою виновность, его отвели под escortом в Департамент оперативных служб МВД, поместили в кабинет на 4 этаже, где подвергли пыткам – трижды подряд подвешивали к перекладине на срок 8, 12 и, соответственно, 10 минут.

Затем гр. С.С. препроводили в Комиссариат транспортной полиции, где поместили в место содержания под стражей Полицейского участка Кишиневского железнодорожного вокзала. Здесь он находился до 27.02.2008 примерно до 15⁰⁰, после чего его препроводили в Суд сектора Чентру, мун. Кишинев, потом снова в Департамент оперативных служб и затем освободили.

28.02.2008, гр. С.С. обратился к врачу-судмедэксперту, который в своем заключении № 886 зафиксировал телесные повреждения, согласно которому эти повреждения были нанесены жесткими предметами, причиняющими ушиб, возможно в результате надевания наручников, в указанное время и обстоятельствах.

В ходе проверки, парламентский адвокат установил, что записи о задержании и содержании под стражей гр. С.С. не было ни в книге учета задержанных Полицейского участка Кишиневского железнодорожного вокзала, ни в соответствующих регистрах Изолятора временного содержания Управления оперативных служб МВД, Изоляторе временного содержания Главного комиссариата полиции муниципия Кишинева, Пенитенциарного учреждения № 13 мун. Кишинева (со статусом следственного изолятора, подведомственного Министерству юстиции).

По поводу этого случая парламентский адвокат обратился в Генеральную прокуратуру и Министерство внутренних дел с запросом о возбуждении уголовного преследования по данному случаю. Однако, предписанием от 02.05.2008 Генеральная прокуратура распорядилась не возбуждать уголовного преследования из-за отсутствия состава преступления. Также и Министерство внутренних дел указало на отсутствие каких-либо нарушений.

Этот случай является примером пассивности органов управления и, соответственно, отсутствия эффективного и углубленного следствия, в результате которого не удалось установить истину, тем самым были поставлены под сомнение факты, констатированные парламентским адвокатом и членами Консультативного совета. Кроме того, нераскрытие всех обстоятельств случая может впоследствии привести к осуждению Республики Молдова на международном уровне.

ния войти в помещение соответствующего полицейского участка, сотрудники полиции привели четырех человек, которые должны были уехать московским поездом в Российскую Федерацию. Нужно отметить, что эти люди были задержаны всего за 5 минут до отправления поезда и освобождены в момент, когда проводники подавали сигнал, что поезд готов к отправке. Таким образом, запись о приводе указанных четырех человек в Полицейский участок Кишиневского железнодорожного вокзала не была произведена сотрудниками полиции, и парламентский адвокат не имел возможность установить личность задержанных и побеседовать с ними, поскольку они очень спешили, боясь опоздать на поезд.

Это пример, свидетельствующий о неизбежном риске перехода мотива задержания в разряд предполагающих преступное поведение (люди были поставлены в положение, вынуждающее их дать взятку, чтобы не упустить поезд).

На момент посещения парламентским адвокатом Полицейского участка в Кишиневском аэропорту не было никаких задержанных лиц. Вместе с тем, исходя из анализа записей в реестрах учета задержанных лиц, установлено, что очень много граждан Республики Молдова и других государств задерживают для идентификации, а затем отпускают без всяких объяснений. По мнению парламентского адвоката, процедура идентификации сводится к сопоставлению данных из документов, удостоверяющих личность, с их обладателем, а сотрудники полиции не смогли

дать разумного и внятного объяснения по поводу этой процедуры.

В видении парламентского адвоката и членов Консультативного совета, на фоне приведенных примеров, Министерству внутренних дел следует пересмотреть защищаемые блага в свете положений Конвенции о защите прав человека и основных свобод, чтобы стать учреждением, обеспечивающим прозрачность своей деятельности, особенно по разделу задержания и ареста человека.

Плохое обращение и обеспечение гарантий против него

Статья 3 Конвенции о защите прав человека и основных свобод предусматривает, что никто не должен подвергаться ни пыткам, ни бесчеловечному или унижающему достоинство обращению или наказанию. Запрещение указанных видов обращения и наказания является абсолютным, это право относится к «жесткому ядру» прав человека, от которых запрещается любое отклонение, независимо от любых приводимых причин и мотивов. И международное, и национальное законодательство квалифицирует пытки как оскорбление человеческого достоинства, поэтому они заслуживают осуждения как отступничество от международного законодательства о правах человека и как нарушение основных свобод, провозглашенных конституциями государств и национальными законами.

Право человека на свободу и личную безопасность предусмотрено статьей 25 Кон-

Случай 2:

Гр. Л.К. сообщил, что 29.02.2008 он был задержан сотрудниками Комиссариата полиции сектора Ботаника мун. Кишинева и помещен сначала в место заключения Кишиневского международного аэропорта, затем препровожден в названный комисариат. Сопоставив эти утверждения с актами, подтверждающими его содержание в заключении, парламентский адвокат констатировал, что гр. Л.К. действительно был задержан 29.02.2008 в 9⁰⁰ часов, однако при посещении места заключения в Кишиневском международном аэропорту установлено отсутствие в регистрационных книгах записи о пребывании гр. Л.К. в этом учреждении.

Ст. 3 Конвенции о защите прав человека и основных свобод din 04.11.1950: *Никто не должен подвергаться ни пыткам, ни бесчеловечному или унижающему достоинство обращению или наказанию.*

ституции Республики Молдова. Эта статья обладает комплексным нормативным содержанием: в первом пункте излагается принцип гарантирования права на свободу и безопасность, во втором пункте перечисляются обстоятельства, при которых человек может быть лишен этого права с одновременным изложением определенных гарантий от про-

извольных действий, способных ущемить данное конституционное право человека

В ходе посещения парламентский адвокат обнаружил людей с очевидными телесными повреждениями. Подобные случаи выявлены в Комиссариате полиции сектора Центру мун. Кишинева и Комиссариата полиции сек-

Случай 3:

Несовершеннолетний Д.М. был задержан в школе вместе с другими двумя несовершеннолетними 03.09.2008 в 12³⁰ сотрудниками Комиссариата полиции Хынчешть по подозрению в совершении кражи. Впоследствии его препроводили в Комиссариат полиции Хынчешть, где сотрудники полиции подвергли его избиениям с целью принуждения признать виновность в совершении кражи, причинив ему телесные повреждения.

В ходе расследования, проведенного парламентским адвокатом, установлено, что 08.09.2008 в 10³⁰ часов несовершеннолетнего Д.М. госпитализировали в Хынчештскую районную больницу с диагнозом „Черепно-мозговая травма. Сотрясение мозга“. По результатам осмотра невролога, специалиста по заболеваниям нервной системы, несовершеннолетнему был установлен диагноз „Сотрясение мозга в легкой форме“. Одновременно, ему оказали курс лечения, соответствующий легким сотрясениям мозга, что, между прочим, зафиксировано в медицинской карточке. Состояние ребенка на тот момент было несколько нарушено.

В этом контексте хотим отметить, что согласно заключению судебно-медицинской экспертизы № 310 от 30.10.2008, у несовершеннолетнего Д. М. установлены телесные повреждения, которые возможно были причинены в результате травматического воздействия твердым предметом, с ограченной площадью, возможно, в указанное время и при обстоятельствах, которые квалифицируются телесным повреждением без причинения вреда здоровью.

Установлено также, что о задержании несовершеннолетнего не был извещен законный представитель, факт, который, в соответствии с положениями части 3 ст. 477 УПК РМ, в обязательном порядке должен быть зафиксирован в протоколе задержания. Более того, вопреки тому, что несовершеннолетний находился в расположении комиссариата более 6 часов, сотрудники полиции даже не составили никакого протокола о задержании, хотя были обязаны сделать это в течении 3 часов с момента его лишения свободы. Были нарушены также и положения Уголовно-процессуального кодекса о допросе несовершеннолетних, поскольку несовершеннолетнего Д.М. допрашивали в отсутствие законного представителя, защитника и педагога или психолога.

Вопреки всем нарушениям, допущенным сотрудниками полиции, 19.11.2008 Районная прокуратура Хынчешть распорядилась не возбуждать уголовное преследование из-за отсутствия состава преступления. Вместе с тем, заключением от 12 декабря 2008 года судебная инстанция установила ряд нарушений и упущений, допущенных при расследовании случая грубого обращения с несовершеннолетним Дрождей Михаил, обязав Районную прокуратуру Хынчешть устранить их.

После вмешательства парламентского адвоката по факту избиения несовершеннолетнего Д.М. сотрудниками Комиссариата полиции Хынчешть, Генеральная прокуратура, вмешавшись в это дело в иерархическом порядке, 25.12.2008 возбудила уголовное преследование по статье ст. 309¹, часть (3) пункты b), c) УК РМ.

тора Ботаника мун. Кишинева. Большинство граждан заявили, что подверглись физическому и психическому давлению сразу же после задержания, в ходе первых же допросов, которые обычно осуществляются на верхних этажах комиссариатов. ***Здесь следует отметить Комиссариат полиции сектора Центру мун. Кишинева и Департамент оперативных служб Министерства внутренних дел.***

Значительная часть заключенных, находящихся под предварительным арестом, пожаловалась на грубое обращение сотрудников полиции с целью их принуждения признать виновность в преступлениях, по подозрению в совершении которых были задержаны, или признать виновность в других преступлениях, которые они не совершали. Заключенные, утверждавшие, что не подвергались истязаниям, заявили, что это объясняется их изначальным согласием давать показания.

В отношении лиц, находящихся в местах заключения, подведомственных Министерству внутренних дел, парламентский адвокат констатирует, что большинство из них были задержаны с нарушением основных гарантий.

Говоря об уведомлении близкого родственника или другого лица об аресте, большинство заключенных сообщили парламентскому адвокату, что их проинформировали и они воспользовались этим правом. Однако были случаи, когда некоторые заключенные жаловались, что их родственники не были уведомлены об их аресте либо были извещены через несколько дней после задержания. В других случаях заключенные сомневались в уведомлении родственников об их содержании под арестом, поскольку не сами сделали это, а сотрудники полиции. Были также и случаи, когда о задержании человека его родственники узнавали из других источников.

Серьезной проблемой, ущемляющей свободу и безопасность человека, по-прежнему остается содержание под арестом в комиссариатах полиции секторов муниципия Кишинева лиц, задержанных в административном порядке и/или в состоянии опьянения.

Доступ к адвокату имеют только задержанные за совершение преступлений, за редкими исключениями, чего нельзя сказать о лицах, задержанных за совершение административных правонарушений. Относи-

Случай 4:

Гр. М.А. был задержан 20.09.2008 в 11⁰⁰ по его месту жительства сотрудниками Комиссариата полиции сектора Рышкань, мун. Кишинева. На момент посещения парламентского адвоката он содержался под предварительным арестом в Изоляторе временного содержания Главного комиссариата полиции муниципия Кишинева.

В ходе изучения случая задержания гр. М.А. парламентский адвокат установил, что он был задержан на основании протокола о задержании, составленного 20.09.2008 в 21³⁰, по мотиву, что пострадавшая сторона и свидетели прямо указали на него как на лицо, совершившее преступление. В этом же процессе указывается, что фактически гр. М.А. был задержан в 11⁰⁰, а юридически – в 19⁴⁰.

В то же время, согласно ст. 167 УПК РМ, о всяком задержании лица, подозреваемого в совершении преступления, орган уголовного преследования в срок до 3 часов с момента лишения лица свободы составляет протокол задержания. Также в срок до 3 часов с момента задержания лицо, составившее протокол, письменно извещает прокурора о задержании.

Примерно в 17⁰⁰ часов в Комиссариат полиции сектора Рышкань мун. Кишинева явился адвокат гр. М.А., однако ему не обеспечили немедленный доступ к клиенту. Более того, в период содержания гр. М.А. в Изоляторе временного содержания Кишиневского главного комиссариата полиции адвокату ограничивали доступ в соответствующий изолятор под предлогом отсутствия свободных кабинетов. Очевидны настойчивость и последовательность в действиях адвоката и злоупотребление властью сотрудниками полиции, следствием которого является ущемление права на защиту.

тельно доступа задержанных лиц к адвокату, парламентский адвокат установил, что чаще всего задержанных допрашивают до составления протокола о задержании, в отсутствие адвоката. Результаты посещений показали, что назначенные адвокаты выполняли свои обязанности ненадлежащим образом, их помощь была чисто формальной, безынициативной в защите законных прав и интересов подозреваемого, обвиняемого, подсудимого. Так, адвокаты не изучают основательно материалы уголовного дела, не проявляют добросовестность и профессиональную честность, не обеспечивают достойную защиту своих подзащитных перед судьями и сторонами судебного процесса.

Следовательно, насущно необходимо, чтобы Коллегия адвокатов осуществляла более эффективный мониторинг процесса оказания квалифицированной юридической помощи по назначению путем создания функционального механизма оценки и надзора качества услуг, оказываемых назначенными адвокатами, в целях предотвращения любой ошибки или нарушения закона судебными органами.

Во время пребывания в ведении органов полиции заключенные лишены возможно-

сти жаловаться, поскольку им запрещают подавать жалобы. Если человек не имеет адвоката и лишен возможности обращаться в компетентные органы, он уже не может доказать факт применения пыток, поскольку на момент перевода в пенитенциар исчезают явные признаки насилия, а персонал пенитенциарных учреждений не настроен объективно оценивать состояние заключенного и фиксировать телесные повреждения. Именно после перевода в пенитенциарные учреждения, подведомственные Министерству юстиции, заключенные обращаются к парламентскому адвокату по фактам грубого обращения с ними или применения пыток.

Результаты посещений показывают, что задержанным не разъясняют их права, в частности, право молчать, право не свидетельствовать против себя или своих родственников, сотрудники полиции ограничиваются только вручением информации о правах подозреваемого, обвиняемого, подсудимого.

Во-первых, протоколы задержания в административном порядке, а также протоколы об административных правонарушениях составляются с многочисленными процессуальными нарушениями – в одних от-

Ст. 242 Кодекса об административных правонарушениях: *В протоколе об административном правонарушении указываются:*

- *дата и место его составления, должность, фамилия, имя, отчество лица, составляющего протокол;*
- *сведения о личности нарушителя; место, время совершения и существо административного правонарушения;*
- *нормативный акт, предусматривающий ответственность за данное правонарушение;*
- *фамилии, адреса свидетелей и потерпевших, если они имеются;*
- *объяснение нарушителя; иные сведения, необходимые для разрешения дела.*

Протокол подписывается лицом, его составившим, и лицом, совершившим административное правонарушение; при наличии свидетелей и потерпевших протокол может быть подписан также и этими лицами.

В случае отказа лица, совершившего правонарушение, от подписания протокола в нем делается запись об этом. Лицо, совершившее правонарушение, вправе представить прилагаемые к протоколу объяснения и замечания по содержанию протокола, а также изложить мотивы своего отказа от его подписания.

При составлении протокола нарушителю разъясняются его права и обязанности, предусмотренные статьей 254 настоящего Кодекса, о чем делается отметка в протоколе.

сутствует подпись задержанного лица или совершившего правонарушение, в других отказ задержанного лица подписать протокол подтверждается только примечанием сотрудника полиции, который, фактически, является единственным лицом, свидетельствующим об отказе. В большинстве протоколов об административных правонарушениях отсутствует запись о разъяснении прав и обязанностей правонарушителя. Редки случаи, когда сотрудник полиции доводит до сведения человека мотивы его задержания,

что подтверждают и сами задержанные в ходе беседы с парламентским адвокатом.

Так, в случае задержания 29.02.2008 г. К.В. (1976 года рождения) сотрудниками Комиссариата полиции сектора Центру мун. Кишинева в протоколе задержания отсутствовали как подписи лиц, составивших протокол, так и правонарушителя. Более того, не были подписаны даже рапорты по факту его задержания, составленные сотрудниками полиции. Здесь можно отметить и случай г. Р.П., за-

Ст. 254 Кодекса об административных правонарушениях: *Лицо, привлекаемое к административной ответственности, вправе:*

- знакомиться с материалами дела;
- давать объяснения;
- представлять доказательства;
- заявлять ходатайства;
- при рассмотрении дела пользоваться юридической помощью адвоката;
- выступать на родном языке;
- пользоваться услугами переводчика, если не владеет языком, на котором ведется производство;
- обжаловать постановление по делу.

Случай 5:

10.03.2008, в ходе превентивного посещения в Центр по борьбе с торговлей людьми МВД, парламентский адвокат обнаружил гражданина П.И. (1984 года рождения), которого держали за решеткой. В ответ на вопросы парламентского адвоката, г. П.И. пояснил, что он житель с. Чукур-Минжи Чимишлийского район, и находится в Центре с 10⁰⁰ часов, после того как через родственника, которого задержали днем раньше, его уведомили о необходимости явиться в это учреждение. Парламентский адвокат констатировал, что в отношении этого гражданина был нарушен порядок вызов лица в орган уголовного преследования, поскольку ст. 237 УПК РМ не предусматривает вызов через третьих лиц.

По поводу нахождения г.П.И. в изоляторе временного содержания Центра по борьбе с торговлей людьми МВД, парламентский адвокат потребовал объяснений и от сотрудников этого учреждения, которые не смогли привести приемлемые аргументы относительно содержания г. П.И. в заключении, заявив, однако, что он подозревается в сообщничестве в совершении каких-то преступлений. В соответствии с Уголовно-процессуальным кодексом, лицо может быть признано подозреваемым одним из следующих процессуальных актов: протоколом о задержании; постановлением или определением о применении меры пресечения, не связанной с лишением свободы; постановлением о признании лица в качестве подозреваемого. В отношении г. П.И. не был составлен ни один из вышеперечисленных актов, следовательно парламентский адвокат считает незаконным его содержание под стражей.

Более того, в момент посещения парламентского адвоката, в 14⁰⁰ часов, г. П.И. уже четыре часа находился в этом учреждении, а в случае подозрения его совершения того или иного преступления сотрудники полиции были обязаны в срок до 3 часов с момента его лишения свободы составить протокол о задержании, что опять же не было сделано.

держанного сотрудниками Комиссариата полиции сектора Центру мун. Кишинева; случай гр. Л.К. (1967 года рождения) и гр. Г.В. (1958 года рождения), задержанных сотрудниками Комиссариата полиции сектора Ботаника мун. Кишинева, в протоколах о задержании которых также отсутствовала их подпись.

Подавляющее большинство лиц, находящихся в местах временного содержания комиссариатов полиции секторов муниципия Кишинева, задержаны за совершение мелких хулиганских поступков (ст. 164¹ КАП РМ), к которым в обязательном порядке добавляется оказание сопротивления сотруднику полиции (ст.174⁵ КАП РМ) или нанесение оскорбления сотруднику полиции (174⁶ КАП РМ).

В соответствии с положениями части 3 ст. 249 КАП РМ, за совершение вышеназванных административных правонарушений человек может быть задержан до рассмотрения дела в судебной инстанции. Однако сотрудники полиции злоупотребляют этим положением при каждом удобном случае

В ходе превентивных посещений парламентский адвокат и члены Консультативного

совета констатировали также нарушение установленных сроков препровождения задержанных в суд для принятия решения о законности задержания и их виновности / невиновности в совершении того или иного административного правонарушения. Порой задержанные граждане предстают перед судьей только после вмешательства парламентского адвоката.

Другая проблема – привод граждан в комиссариаты полиции для идентификации, даже вопреки наличию у них документов, удостоверяющих личность. Нередко эти случаи приводят к тому, что в комиссариатах полиции в отношении таких лиц составляются протоколы об административном правонарушении за так называемое „оказание сопротивления сотрудникам полиции или мелкое хулиганство“. Красноречивым примером в этом смысле является задержание 29.02.2008 гражданина С.И. (1989 года рождения) сотрудниками Комиссариата полиции сектора Центру мун. Кишинева.

Бывают случаи, когда человека приводят в комиссариаты полиции только для дачи объяснений и сразу же помещают в камеры

Случай б:

28.02.2008, в 17²⁰, парламентский адвокат установил, что гр. Ж.И. был приведен в Комиссариат полиции сектора Буюкань мун. Кишинева в 16⁵⁰ для дачи объяснений. Вместе с тем, на момент посещения парламентского адвоката гр. Ж.И. фвктически был в заключении, поскольку был помещен за решетку вместе с другими 12-15 лицами, задержанными за совершение различных правонарушений. Установлено также, что по поводу задержания и помещения в место заключения гр. Ж.И. не было составлено ни одного процессуального акта. Сотрудники полиции мотивировали его содержание в заключении тем, что именно там расположен служебный кабинет сотрудника, который должен получить соответствующие объяснения.

Более того, сотрудник полиции Курдогло Эдуард заявил, что парламентский адвокат не обладает полномочиями для рассмотрения законности нахождения гр. Ж.И. в изоляторе временного содержания Комиссариата полиции сектора Буюкань мун. Кишинева.

Все же, после вмешательства парламентского адвоката, гр. Ж.И. был освобожден из места заключения и помещен в один из служебных кабинетов.

Этот случай был доведен до сведения Прокуратуры муниципия Кишинева и Министерства внутренних дел, которые в конечном счете не усмотрели в нем каких-либо дисциплинарных проступков или отклонений от законодательства. Распоряжением прокуратуры сектора Буюкань от 16.04.2008 было предписано не возбуждать уголовного преследования из-за отсутствия состава преступления.

изоляторов временного содержания вместе с другими гражданами, задержанными за совершение различных правонарушений.

Стремление скрыть или замаять выявленные нарушения свидетельствуют о неудовлетворительной деятельности органов прокуратуры и руководства Министерства внутренних дел по разделу борьбы с явлением пыток.

Места заключения комиссариатов полиции секторов муниципия Кишинева предназначены для содержания граждан под стражей не более 3 часов. Однако, в комиссариатах полиции секторов Ботаника и Центру мун. Кишинева были обнаружены лица, задержанные на время значительно превышающее предусмотренный законом срок. Более того, в Комиссариате полиции сектора Центру мун. Кишинева были обнаружены лица, отбывавшие наказание в виде административного ареста, установленное решением судебной инстанции, а в Комиссариате полиции сектора Буюкань мун. Кишинева – лица, задержанные в административном порядке, но на момент посещения парламентского адвоката задействованные в определенные уголовно-процессуальные действия.

Задержанные лица лишены доступа к врачам. Установлено, что их обращения к сотрудникам полиции с просьбой вызвать врача остаются без ответа. Парламентский адвокат несколько раз оказывался в ситуациях, когда приходилось просить сотрудников полиции вызвать врача к задержанным, которые жаловались на боль или плохое самочувствие. В отношении лиц, задержанных, якобы, «в состоянии опьянения», практика показывает, что органы полиции не располагают достаточными финансовыми средствами для наркологического обследования задержанных в состоянии опьянении в целях документального установления этого состояния. Состояние опьянения констатируют опять же только сотрудники полиции и фиксируют в протокол о задержании.

Более того, парламентский адвокат и члены Консультативного совета констатировали, что при задержании лиц с телесными повреждениями не производится их судебно-медицинская экспертиза, что может привести к неблагоприятным последствиям, как для руководства комиссариатов полиции, так и для Республики Молдова на международной арене. В этом смысле, когда человеку

нанесены телесные повреждения в период содержания в заключении или иной формы полицейского контроля, любое такого рода телесное повреждение может вызвать серьезное подозрение, что соответствующее лицо было подвергнуто жестокому обращению или пыткам, и государство обязано дать приемлемое объяснение об обстоятельствах, в которых были причинены телесные повреждения.

Условия содержания, как в изоляторах временного содержания, подведомственных Министерству внутренних дел, так и в местах заключения комиссариатов полиции секторов муниципия Кишинева, рискуют быть признанными как несоответствующие требованиям национального и международного законодательства.

Европейский суд по правам человека неоднократно констатировал в отношении Республики Молдова нарушение ст. 3 Конвенции о защите прав человека и основных свобод посредством:

бесчеловечного и унижающего достоинство обращения в отношении истцов в делах Корсаков против Молдовы (№ заявления 18944/02), Pruneanu против Молдовы (№ заявления 6888/03), Колибаба против Молдовы (№ заявления 29089/06) (последний случай расследовал и парламентский адвокат), и др.;

бесчеловечного обращения полиции и отсутствия эффективного расследования со стороны органов прокуратуры в делах Бузилов против Молдовы (№ заявления 28653/05), Левинца против Молдовы (№ заявления 17332/03), Трипэдуш против Молдовы (№ заявления 34382/07), Рошка против Молдовы (№ заявления 2638/05), Брябин против Молдовы (12544/08), Пэдурец против Молдовы (№ заявления 33134/03), Гургунов против Молдовы (№ заявления 7045/08) и др.;

неоказания или оказания неадекватной медицинской помощи в делах Шарбан против Молдовы (№ заявления 3456/05), Бойченко против Молдовы (№ заявления 41088/05), Степулак против Молдовы (№ заявления 8207/06), Истрати, Бурковский и Луцкан против Молдовы (№ заявлений 8721/05, 8705/05, 8742/05), Палади против Молдовы (№ заявления 39806/05) и др.;

бесчеловечные и унижающие достоинство

условия содержания в заключении в делах Попович против Молдовы (№ заявлений 289/04 и 41194/04), Степуляк против Молдовы (№ заявления 8207/06), Бекчиев против Молдовы (№ заявления 9190/03) и др.

Поэтому, во избежание возможных осуждений в Европейском суде по правам человека, властям Республики Молдова следует в кратчайшие сроки решить вопрос о передаче изоляторов временного содержания из подчинения Министерства внутренних дел в подчинение Министерства юстиции, а также принять эффективные меры для создания

адекватных условий содержания в заключении в пенитенциарах. В этом контексте необходимо обеспечить более строгую подготовку и инструктаж сотрудников полиции по разделу соблюдения прав человека и борьбы с явлением бесчеловечного или унижающего достоинство обращения и наказания.

В то же время, органам прокуратуры следует фактически и оперативно реагировать и расследовать все случаи, в которых граждане утверждают, что подвергались плохому обращению.

Учреждения, подведомственные Министерству здравоохранения

На протяжении года парламентский адвокат и члены Консультативного совета неоднократно посещали Кишиневскую муниципальную психиатрическую клиническую больницу, и, в частности, Отделение судебно-психиатрической экспертизы для лиц, находящихся под арестом, а также Отделение для пациентов, к которым применены принудительные меры медицинского характера.

Эти посещения позволили констатировать наличие нормальных бытовых условий. То же самое можно сказать о питании и медицинской помощи, оказываемой пациентам в данной больнице.

Исходя из того, что лица с умственными нарушениями или интеллектуальными отклонениями нуждаются в повышенном внимании общества, в настоящее время особый акцент ставится на инфраструктуру в этой области, а именно принимается ряд мер, направленных на реабилитацию инфраструктуры в психиатрии, обеспечении недвижимостью и другими необходимыми средствами для осуществления деятельности.

Следует отметить, что частично проведен капитальный ремонт интерьера зданий, санитарных помещений и процедурных кабинетов, в палатах, которые будут оборудованы новой мебелью, не более 20 койко-мест. Нерешенной остается проблема других корпусов, в отношении которых компетентным органам следует оценить свои возможности и приложить дополнительные усилия.

Что касается Отделения судебно-психиатрической экспертизы для лиц, находящихся под арестом, установлено наличие ряда проблем, способных привести к ущемлению права на личную свободу и безопасность человека. Следует отметить, что решение этих проблем зависит не только от администрации Психиатрической больницы.

Во-первых, в указанном отделении больницы, наряду с лицами, в отношении которых судебной инстанцией применены принудительные меры медицинского характера, содержатся и **призывники**, помещенные для проведения психиатрического освидетельствования в целях принятия решения о годности или негодности к воинской службе. Призывники помещаются в больницу сроком на 14 дней.

Совместное содержание этих двух категорий граждан оказывает отрицательное воздействие на призывников, поскольку психически больные – это люди опасные, а порой могут быть даже агрессивными.

На эту проблему обращали внимание и родители призывников, однако на данный момент решить ее нет возможности из-за отсутствия финансовых средств. Парламентский адвокат и члены Консультативного совета оценивают, что эта проблема первостепенной важности, исходя из ее характера, а отсутствие финансовых ресурсов не является достаточно уважительной причиной или приемлемым аргументом.

Ст. 7 Закона о подготовке граждан к защите родины № 1245 от 18.07.2002 и ст. 2 Положения о призыве граждан на срочную или сокращенную военную службу: Призывник – гражданин Республики Молдова, состоящий на военном учете до его призыва на военную или гражданскую службу либо до зачисления в запас.

Хотя психиатрическая клиника, по крайней мере теоретически, является местом, в котором психически больному человеку обеспечивается, помимо лечения, и безопасность, нередко дела остаются не так, как должно быть. Более того, Психиатрическая больница не в состоянии обеспечить даже безопасность и здоровье своих сотрудников. За год зарегистрировано нападение психически больных на трех медицинских сестер и одно самоубийство. По факту самоубийства родственники умершего обратились в судебную инстанцию с иском о возмещении материального и морального ущерба, и теперь слово за судом, которому надлежит вынести решение по данному случаю.

Согласно положениям ст. 144 УПК РМ, признав необходимым производство экспертизы, орган уголовного преследования своим постановлением, а судебная инстанция – определением назначают производство экспертизы. В результате бесед с сотрудниками Кишиневской муниципальной психиатрической клинической больницы констатируем, что и некоторые постановления органа уголовного преследования, и некоторые определения судебных инстанций разного уровня о назначении производства экспертизы составляются и представляются с ошибками. Одновременно они указывают и на ненадлежащую подготовку уголовных дел органом уголовного преследования.

Ошибки, допущенные в определениях судебных инстанций, связаны, в частности, с указанием учреждения, которому поручается производство экспертизы (вместо того, чтобы указать Психиатрическая клиническая больница, в определении судебной инстанции указан Национальный центр судебной экспертизы), решением о применении превентивной меры к лицам, которым назначена экспертиза (вместо того, чтобы сохранить превентивную меру в виде ареста, судебная инстанция меняет указанную превентивную меру в отношении гр. Д.С. на время производства экспертизы, одновременно предприсывая его последующее возвращение в Пенитенциарное учреждение № 13, мун. Кишинев) и др.

Другая проблема связана с применением ст. 490 УПК РМ, согласно которой при установлении факта заболевания лица, в отношении которого ведется уголовное преследование

и которое находится под стражей, судья по уголовному преследованию на основании ходатайства прокурора выносит определение о помещении его в специализированное психиатрическое учреждение, приспособленное для содержания арестованных лиц, распорядившись одновременно об отмене меры пресечения в виде предварительного ареста.

Проблема в том, что Министерство здравоохранения не располагает подобными отделениями. Согласно ст. 30 Закона РМ о судебной экспертизе, научно-технических и судебно-медицинских исследованиях № 1086 от 23.06.2000, при назначении судебно-психиатрической экспертизы, лица, по отношению к которым применена превентивная мера в виде ареста, содержатся в отделениях, специально оборудованных для этих целей. Содержание в этих отделениях лиц, к которым не применена мера пресечения в виде превентивного содержания под стражей, не допускаясь.

Следовательно, в случаях, когда судьи выносят подобные определения (суды Бэлць, Кахул), они, практически, обязывают Психиатрическую клиническую больницу госпитализировать в стационар отделения судебно-психиатрической экспертизы для арестованных лиц пациентов, в отношении которых ранее были вынесены определения о производстве экспертизы с рекомендацией применения принудительных мер медицинского характера.

В результате анализа положений главы II УПК РМ – Производство по применению принудительных мер медицинского характера, констатируем, что не ясно, относятся ли положения ст. 490 УПК РМ только к принудительному медицинскому лечению, или же относятся и к помещению лиц для производства психиатрической экспертизы. Поскольку ч.2 ст. 490 УПК РМ предусматривает, что помещение в психиатрическое учреждение лиц, не содержащихся под стражей, осуществляется в порядке, предусмотренном ст. 152 УПК (Помещение в медицинское учреждение для производства экспертизы), с обеспечением гарантий, предусмотренных ч. 1 ст. 501 УПК РМ, то есть проверка судебной инстанцией не реже одного раза в 6 месяцев необходимости дальнейшего применения принудительных мер медицинского характера.

В этом смысле показательны и положения ч. 4 ст. 11 Закона РМ о психическом здоровье № 1402 от 16.12.1997, согласно которым лечение может осуществляться без согласия лица, страдающего психическим расстройством, или его законного представителя только в случае применения принудительных мер медицинского характера по основаниям, предусмотренным Уголовным кодексом.

С учетом вышеизложенного, необходимо в срочном порядке внести соответствующие изменения в Уголовно-процессуальный кодекс для прояснения, в какое подразделение клиники могут быть госпитализированы лица, в отношении которых определением судебных инстанций назначено помещение в психиатрическое учреждение, приспособленное для содержания арестованных лиц,

с одновременной отменой превентивного ареста, а также порядка оказания этим лицам психиатрической помощи. В то же время, затягивание внесения соответствующих изменений может привести к возникновению сложных ситуаций, неблагоприятных для Психиатрической больницы, и не исключающих возможность последующих осуждений Республики Молдова в Европейском суде по правам человека.

Следует отметить, что Психиатрическая клиника не сталкивается с какими-либо трудностями при исполнении вынесенных приговоров о применении мер принуждения медицинского характера, но только при условии, что применение этих мер соответствует действующему законодательству – наличие приговора о применении принудительного лечения.

Учреждения, подведомственные Министерству Юстиции

Условия содержания в заключении

Пенитенциарные учреждения Республики Молдова были и остаются одной из главных сфер деятельности национального механизма предупреждения пыток. В ходе посещений, осуществленных в течение 2008 года, парламентский адвокат и члены Консультативного совета констатировали улучшение условий содержания в заключении в некоторых пенитенциарах Республики Молдова, свидетельствующих о стремлении к обеспечению соблюдения человеческого достоинства лиц, отбывающих наказание в виде лишения свободы.

Заметна также тенденция на организацию и оснащение пенитенциаров, обеспечивающие надлежащие условия для применения режимов отбывания наказаний в виде лишения свободы, осуществление мер по воспитанию и социальной реинтеграции, трудовой деятельности, размещение, питание, оказание адекватной медицинской помощи, индивидуальную и коллективную гигиену, а также выполнение всех мер безопасности в соответствии с положениями законодательства, применимыми к каждой категории лиц, лишенных свободы.

В контексте Постановления Правительства № 1624 от 21.12.2003 об утверждении Концепции реформы пенитенциарной системы и Плана мер на 2004-2020 годы по реализации Концепции реформы пенитенциарной системы, государство значительно увеличило бюджетные ассигнования на проведение работ по обновлению некоторых пенитенциарных учреждений республики. В 2008 году работы по обновлению были произведены в пенитенциарных учреждениях № 1 (г. Тараклия), № 7 (с. Руска).

Так, в текущем году в Пенитенциаре № 1, г.

Тараклия, сдан в эксплуатацию новый режимный корпус № 3 и проведен капитальный ремонт в корпусах № 1 и № 2 (капитальный ремонт камер, коридоров, оборудование туалетов и душевых кабин в камерах), тем самым созданы условия содержания в заключении, соответствующие стандартам, установленным как национальным, так и международным профильным законодательством. Заслуживает внимания и адекватное благоустройство прилегающей территории к этим корпусам, на которой посажены цветы, деревья, оборудованы места отдыха для осужденных и футбольная площадка с соответствующей разметкой.

Здесь следует отметить и ситуацию в Пенитенциарном учреждении № 7, с. Руска, Хынчештский район, в котором есть автономная котельная, система обеспечения холодной питьевой и горячей водой, канализационная система (в том числе для обработки сточных вод), система накопления дождевой воды, системы электроснабжения, вентиляции и безопасности. Произведена перепланировка помещений для содержания в заключении в соответствии с национальными нормами содержания в заключении: бывшие 9 камер, в которых содержались по 30-60 человек, переоборудованы в 74 камеры, рассчитанные на содержание по 2-6 заключенных. Санитарные блоки, которые раньше находились на улице, заменены внутренними санитарными блоками с умывальниками, душевыми и туалетами. Во всем режимном корпусе установлены новые двери и окна. Крыша медицинского блока, а также крыша режимного корпуса отремонтированы. Были созданы новые камеры для индивидуальной работы с заключенными и психологической реабилитации.

На момент посещения парламентского адвоката и членов Консультативного совета в пищевом блоке шли ремонтные работы. 24 декабря 2008 года в этом пенитенциаре

открылся Медицинский центр учреждения (после произведенной в прошлом году реконструкции), который включает специально оборудованное медицинское отделение для осужденных матерей с детьми в возрасте до трех лет и медицинское отделение с гинекологическим, стоматологическим, терапевтическим и другими кабинетами, которые будут оснащены современным оборудованием для медицинского обследования.

Ремонтные работы в камерах производились также в Пенитенциарном учреждении № 5, г. Кахул, а в Пенитенциарном учреждении № 4, г. Крикова, Пенитенциарном учреждении № 6, г. Сорока, Пенитенциарном учреждении № 15, г. Крикова, и в Пенитенциарном учреждении № 18, с. Брэнешть были модернизированы отопительные системы.

В Пенитенциарном учреждении № 9, мун. Кишинев, осуществляется реконструкция дисциплинарного изолятора, в котором уже выполнены работы по ремонту крыши, штукатурка внутренних стен. Сейчас ведутся работы по монтажу электросетей, водопровода и канализации.

10.07.2008, Парламент Республики Молдова принял Закон № 177 об обеспечении строительства изолятора уголовного преследования. Так, Министерству юстиции поручено организовать публичный конкурс в соответствии с принципами для выбора инвестора, обеспечивающего строительство, в соответствии со стандартами Совета Европы, изолятора уголовного преследования вместительностью 1600 мест заключения, взамен приобретения права собственности на недвижимость, расположенную по ул. Бернардацци, 3, мун. Кишинев,

Констатируемое фактическое состояние дел доказывает, что власти Республики Молдова принимают меры по изменению ситуации, однако эти меры кажутся слишком робкими на фоне проблем, порождающих споры о том, совместимы ли условия заключения в пенитенциарах республики с европейскими требованиями и стандартами или нет.

Так, установлено, что заключенные размещаются в спальные помещения большой вместимости, которые не обеспечивают в полной мере заключенным насущные бытовые условия, такие как: пространство для сна, жизненное пространство и санитарные установки. Заключенных по-прежнему содержат в узких,

темных, влажных помещениях и безо всякой вентиляции. По мнению парламентских адвокатов, большие спальные помещения неизбежно создают заключенным неудобства в повседневной жизни, а администрации – сложности в организации режимных условий. В частности, эта проблема более выражена в Пенитенциарном учреждении № 18, с. Брэнешть.

В некоторых помещениях нет умывальников и туалетов, они расположены во дворе, причём их оборудование по-прежнему примитивное.

Еще хуже состояние дел в карцерах, где в камерах оборудован санитарный угол, который является настоящим очагом инфекции. В этих камерах над туалетом установлен кран, который одновременно служит и для слива воды, и источником воды для умывания. К тому же, туалет разделен от жилой площади камеры только боковой стенкой примерно метровой высоты, что не позволяет адекватное уединение. Совокупность этих условий крайне неблагоприятна для заключенных. Здесь можно назвать карцеры Пенитенциарного учреждения № 17, г. Резина, Пенитенциарного учреждения № 6, г. Сорока, Пенитенциарного учреждения № 18, с. Брэнешть, Пенитенциарного учреждения № 13, мун. Кишинев.

Хотя в 2008 году отмечается существенное сокращение случаев применения к заключенным дисциплинарного наказания в виде помещения в дисциплинарный изолятор, все же, из-за отсутствия адекватных помещений в карцерах продолжают длительное время содержать осужденных, которым администрация таким образом обеспечивает личную безопасность.

Изучив бытовые и санитарно-гигиенические условия большинства заключенных, а также помещений, в которых они живут, констатируем, что они отвратительные и представляют опасность для здоровья. Наличие таких условий содержания в заключении каждый раз аргументировали **отсутствием адекватного финансирования.**

Парламентский адвокат изучил и проблему конвоирования заключенных в судебные инстанции, их перемещения из одного пенитенциара в другой, а также экстрадиции заключенных из других стран, крайне обострившуюся в последние годы, и в основном из-за плачевного состояния специального ав-

тотранспорта. Департамент пенитенциарных учреждений до 2008 года располагал 21 единицей специального автотранспорта, 17 из которых были изношены на 100%. За последние 15 лет не была приобретена ни одна специальная автотранспортная единица, за исключением 22-местного автобуса, соответствующего стандартам перевозки заключенных.

В 2008 году было закуплено 8 спецавтомашин и один автомобиль скорой медицинской помощи, соответствующие всем требованиям конвоирования осужденных, которые уже распределены подразделениям Департамента пенитенциарных учреждений.

После внесения изменений в ст. 95 Устава отбывания наказания осужденными, были созданы более гибкие условия перемещения осужденных к пожизненному заключению, а именно возможность их конвоирования без наручников.

По мнению парламентских адвокатов, внесение этих изменений целесообразно, если исходить из идеи, что практика надевания наручников осужденным к пожизненному заключению при каждом выходе из камеры является спорной, тем более тогда, когда это делается в среде с уже обеспеченной системой безопасности. Более того, подобную меру можно считать чрезмерной, а надевание наручников осужденным к пожизненному заключению неоправдано до тех пор, пока они не проявляют агрессию.

Вместе с тем, считаем это предложение неполным, поэтому его трудно будет применить на практике, и оно останется лишь декларированной нормой. Это обусловлено тем, что в предложенных изменениях нет положений о субъектах, осуществляющих оценку, порядок проведения оценки, субъектах, наделенных правом принятия решений об оценке, а также положений о порядке доведения до сведения осужденного решения об оценке и порядке ее опротестования. Следует отметить и тот факт, что в отсутствие подобных регламентаций осужденный будет лишен права на обжалование решения о его оценке, и, наконец, до тех пор, пока эта оценка не будет подлежать судебному контролю, она будет носить спорный характер.

В этом смысле, следовало бы разработать положение, детально устанавливающее про-

цедуру оценки осужденных на пожизненное заключение, а также субъектов, задействованных в этой процедуре.

Уровень профессиональной подготовки сотрудников пенитенциарной системы

В ходе посещения парламентский адвокат и члены Консультативного совета выявили недостатки в деятельности Департамента пенитенциарных учреждений по разделу профессиональной подготовки сотрудников подразделений Департамента пенитенциарных учреждений, которые являются одной из причин возникновения конфликтов и случаев дестабилизации обстановки в пенитенциарах.

Согласно главе 8 Устава отбывания наказания осужденными, отношения между заключенными и персоналом пенитенциарных учреждений определяются целями заключения и основываются на принципах взаимного уважения, гуманизма, демократии и строгого соблюдения закона. Персоналу пенитенциаров строго запрещается предвзятое отношение к заключенным, вступление с ними или их родственниками в отношения, противоречащие служебным интересам, а также пользоваться их услугами. Персонал пенитенциаров обязан проявлять вежливость и культуру в отношениях с заключенными.

К сожалению, парламентский адвокат констатирует, что во многих случаях отношения между персоналом и заключенными являются формальными и сдержанными, персонал очень строг в обращении и считает общение с заключенными второстепенным аспектом их работы. В некоторых случаях, в ходе бесед парламентского адвоката с заключенными, замечания администрации пенитенциара носили выраженный презрительный характер.

Парламентский адвокат считает, что администрации пенитенциарных учреждений должны стимулировать персонал к проявлению определенного доверия, исходя из идеи, что заключенные готовы вести себя достойно, поскольку это не только снизит риск возникновения новых конфликтов, но и укрепит также контроль и безопасность в пенитенциаре.

Нужно отметить, что руководство Департамента пенитенциарных учреждений обе-

спечило механизм подготовки кадров для пенитенциарной системы. Так, приказом директора Департамента пенитенциарных учреждений № 10 от 21 января 2008 года была изменена и утверждена Методология организации и осуществления профессиональной подготовки сотрудников пенитенциарной системы. В этом контексте, 23 января 2008 года была утверждена программа профессиональной подготовки сотрудников пенитенциарной системы на 2008 год, а также программа начальной подготовки и усовершенствования сотрудников в Учебном центре Департамента пенитенциарных учреждений.

В учебный курс подготовки в области прав человека были включены темы «Минимальные стандарты содержания в заключении осужденных»; «Европейская конвенция по предупреждению пыток и других видов бесчеловечного или унижающего достоинство обращения или наказания»; «Всеобщая декларация прав человека» (ВДПЧ); «Национальные, региональные и международные механизмы защиты прав человека».

Несмотря на все вышеизложенное, процесс самообразования в системе подразделений Департамента пенитенциарных учреждений оставляет желать лучшего и требует дополнительных усилий со стороны командного состава.

Медицинская помощь и питание заключенных

Осужденным гарантируется право на медицинскую помощь. Медицинская помощь

в пенитенциарных учреждениях обеспечивается по мере необходимости или по обращениям, квалифицированным персоналом, бесплатно и в соответствии с законом. Осужденные пользуются бесплатным медицинским лечением и бесплатными медикаментами.

Исполнительный кодекс предусматривает также возможность направления осужденных, нуждающихся в специализированной медицинской помощи, в специализированные медицинские учреждения Департамента пенитенциарных учреждений или больницы Министерства здравоохранения. Так, в 2008 году были заключены договора с пятью пу-

бличными медико-санитарными учреждениями Министерства здравоохранения, произведено дополнительное обследование и обеспечено специализированное лечение 76 осужденных.

В то же время, были организованы аукционы, в результате которых закуплено медицинское оборудование для Пенитенциарного учреждения № 16, мун. Кишинев: осветительная установка и операционный стол, стерилизатор, химический и гематологический анализатор, а также медикаменты.

Помимо медицинской помощи, оказываемой в пенитенциарах, создана передвижная группа специалистов (хирург, психиатр, офтальмолог, оториноларинголог, дерматовенеролог, инфекционист, терапевт, фтизиатр) Пенитенциарного учреждения № 16, мун. Кишинев для осмотра и отбора больных, нуждающихся в лечении, с последующим их переводом в пенитенциарную больницу. Подобные осмотры проводились в пенитенциарных учреждениях № 3, г. Леова; № 4, г. Крикова и № 7, с. Руска.

В контексте повышения уровня профессиональной квалификации медицинского персонала, курсы усовершенствования прошли 25 врачей и 31 медицинский работник со средним образованием.

В целях предупреждения распространения туберкулеза, ежегодно проводится скрининг для оценки состояния здоровья заключенных, а два раза в год – микрорентгенография органов грудной клетки.

В целях снижения риска заражения туберкулезом медицинского персонала пенитенциарной системы, распределяются индивидуальные защитные маски, индивидуальные защитные респираторы, пенитенциарам распределены 40 бактерицидных ламп и установлены три 3 кабины для забора мокроты в Пенитенциаре № 17, г. Резина.

В 2008 году были продолжены противотуберкулезные лечебные мероприятия в соответствии со стратегией DOTS и DOTS+. Для лечения от указанного опасного заболевания больные легочным и внелегочным туберкулезом имеют доступ к необходимым медицинским обследованиям и обеспечены на 100% противотуберкулезными медикаментами. Несмотря на это, некоторые осужденные (заключенные, содержащиеся в Пе-

нитенциарном учреждении № 17, г. Резина, Фтизиатрической больнице № 2) отказываются от этого лечения под предлогом его неэффективности.

Вопреки принятым мерам, в 2008 году, туберкулезом заболели __ сотрудников пенитенциарной системы, что свидетельствует о наличии проблемы внутри системы. С подобным состоянием дел нельзя мириться до тех пор, пока заболевание представляет опасность для работников пенитенциарных учреждений, входящих в контакт с больными, которые являются идеальными переносчиками заболевания из пенитенциара в семью и общество.

Например, в пенитенциарном учреждении № 17, г. Резина, санитарно-гигиенические условия в санитарной части намного хуже условий содержания заключенных. Умывальник в этом помещении представляет собой какое-то самодельное приспособление, прибитое двумя гвоздями, и это в месте, в котором личная гигиена является непреложным условием работы.

Вместе с тем, в ходе посещения заключенные неоднократно жаловались на неадекватное поведение и своевременной медицинской помощи, а также на отсутствие медикаментов. В частности, осужденные жаловались на неадекватное поведение медицинского

Случай 7:

01.08.2008 г.р. Д.В. пожаловался парламентскому адвокату на неадекватное и своевременной медицинской помощи в Пенитенциарном учреждении № 9, мун Кишинев.

В ходе изучения этого случая установлено, что 01.04.2008, находясь на веранде корпуса сектора № 5 указанного пенитенциарного учреждения, по невнимательности, г.р. Д.В. соскользнул с лестницы и упал на левый бок. Он обратился в медицинскую службу пенитенциарного учреждения № 9, мун Кишинев, где ему сообщили, что у него незначительная травма в районе таза. Медработники не приняли во внимание его просьбу провести рентгенологическое обследование.

Только 07.05.2008, по истечении 37 дней, г.р. Д.В. обследовали на Рентгенологическом аппарате и установили, что у него закрытый перелом головки бедренной кости со смещением, и в срочном порядке (в течении часа) перевели в пенитенциарное учреждение № 16, мун Кишинев.

По поводу этого случая администрация Пенитенциарного учреждения № 9, мун Кишинев, проинформировала специальным сообщением Департамент пенитенциарных учреждений. В этом специальном сообщении, датированном числом 08.05.2008, указывалось, что у г.р. Д.В. обнаружен перелом головки левой бедренной кости, подтвержденный рентгенологическим обследованием, но без указания даты, когда он получил травму, тем самым давая понять, что инцидент произошел недавно и ему немедленно была оказана необходимая медицинская помощь.

На данный момент, из-за перенесенной травмы и неадекватной и своевременной медицинской помощи, г.р. Д.В. стал инвалидом первой группы и передвигается на костылях.

Парламентский адвокат квалифицировал этот случай как бесчеловечное и унижающее достоинство обращение, а также халатное отношение к правилам и методам оказания медицинской помощи, и направил обращение в Генеральную прокуратуру.

Однако, в конечном счете органы прокуратуры определили, что нет оснований для реагирования.

В ходе повторного посещения г.р. Д.В. сообщил сотрудникам Центра по правам человека, что заключенные с «авторитетом» пригрозили ему серьезными проблемами, если он не откажется от своих претензий к сотрудникам медицинской службы и администрации Пенитенциарного учреждения № 9, мун Кишинев.

персонала, а также на то, что при разных заболеваниях им каждый раз давали одни и те же таблетки, хотя в аптеке были все необходимые медикаменты. Здесь можно назвать пенитенциарные учреждения № 13, мун Кишинев; № 4, г. Крикова; № 9, мун Кишинев; № 17, г. Резина; № 18, с. Брэнешть.

Следует также отметить, что профессиональная свобода тюремного врача ограничена самой тюрьмой: он не может свободно выбирать пациентов, и у заключенных нет выбора. Даже если пациент пренебрегает медицинскими правилами и прибегает к угрозам и насилию, врач обязан выполнять свой профессиональный долг.

В соответствие с положениями ст. 251 Исполнительного кодекса, при поступлении в пенитенциарное учреждение с осужденным проводится беседа, он подвергается медицинскому освидетельствованию и санитарной обработке в карантинных помещениях учреждения. Врач, проводящий медицинское освидетельствование, обязан уведомить прокурора и парламентского адвоката в случае, если им установлено, что осужденный подвергался пыткам, бесчеловечному или унижающему достоинство либо иному жестокому обращению, а также указать в медицинской карточке установленные в связи с этим факты и заявления осужденного. К сожалению, в течении 2008 года, парламентский адвокат в качестве национального механизма предупреждения пыток ни разу не был проинформирован о подобных случаях, хотя они имели место. Как правило, о наличии подобных ситуаций и случаев в пенитенциарах парламентский адвокат и члены

Консультативного совета узнавали из других источников.

Также, в соответствии с ч. (4) ст. 298 Исполнительного кодекса, в случае насильственной смерти или смерти по неизвестной причине либо смерти в результате несчастного случая на производстве ее констатация осуществляется судебным врачом с составлением судебно-медицинского свидетельства, на основе которого могут делаться дополнительные констатации. Администрация места заключения немедленно информирует об этом прокурора и парламентского адвоката. По этому разделу только Пенитенциарное учреждение № 11, мун. Бэлць, и Пенитенциарное учреждение № 3, г. Леова, оказались самыми дисциплинированными. А в остальном, подобные уведомления не отправлялись парламентскому адвокату.

Минимальные нормы ежедневного питания заключенных предусмотрены в Постановлении Правительства № 609 от 29.05.2006. На данный момент пенитенциарные учреждения не в состоянии обеспечить заключенных питанием, включающим все наименования продуктов, перечисленных в приложениях названного нормативного акта.

В большинстве пенитенциаров пищевые блоки в неудовлетворительном состоянии. В кухнях очень много пара, так что просто дышать невозможно, а потолок и стены покрыты плесенью. Как правило, на одной из боковых стен кухни установлен вентилятор, однако слишком малой мощности для того, чтобы справиться с паром, к тому же он фактически не работает и покрыт плесенью. В

Случай 8:

28.08.2008 в пенитенциарном учреждении № 15, г. Крикова, был убит осужденный Д.А. Хотя администрация пенитенциара была обязана, по закону, немедленно проинформировать парламентского адвоката о данном случае, это так и не было сделано. Об этом случае парламентский адвокат узнал из прессы.

Парламентский адвокат немедленно потребовал подробную информацию об этом случае и объяснения мотивов неинформирования парламентского адвоката, как от Департамента пенитенциарных учреждений, так и от Пенитенциарного учреждения № 15, г. Крикова.

В конечном счете, парламентскому адвокату сообщили, что все собранные материалы по данному случаю переданы на рассмотрение Прокуратуры сектора Рышкановка муниципия Кишинева, и, соответственно, эту информацию можно получить от указанного учреждения.

этом контексте можно назвать Пенитенциарное учреждение № 5, г. Кахул; Пенитенциарное учреждение № 6, г. Сорока, Пенитенциарное учреждение № 18, с. Брэнешть. Однако есть и случаи, когда администрация, вопреки скудным средствам, добивается порядка, и примером тому являются Пенитенциарное учреждение № 11, мун. Бэлць, Пенитенциарное учреждение № 16, мун Кишинев.

В подавляющем большинстве пенитенциаров заключенные могут принять горячий душ только раз в неделю, а в остальном умываются и стирают личные вещи холодной водой.

За исключением новых или основательно отремонтированных старых корпусов, в которых каждая камера заключения имеет собственный санитарный узел с душем, пенитенциары имеют одно или два банных по-

Случай 9:

05.02.2008, гр. Л.В. и Л.П., которые на тот момент содержались в заключении в пенитенциарном учреждении № 4, г. Крикова, пожаловались парламентскому адвокату на жестокое обращение с ними одного из сотрудников названного пенитенциара. В ходе посещения парламентский адвокат заметил у обоих заключенных явные следы насилия и пыток.

В этот же день парламентский адвокат рекомендовал начальнику Пенитенциарного учреждения № 4, г. Крикова, сфотографировать телесные повреждения заключенных и оказать им необходимую медицинскую помощь. Однако, администрация пенитенциара таким образом сфотографировала заключенных, что телесные повреждения не были заметны, а медицинская помощь и вовсе не была оказана.

06.02.2008, по поводу этого случая парламентский адвокат обратился в органы прокуратуры с ходатайством о его расследовании и назначении производства судебно-медицинской экспертизы в отношении названных осужденных в целях судебно-медицинской оценки тяжести телесных повреждений или причиненного вреда их здоровью.

В этот же день парламентский адвокат обратился и в Департамент пенитенциарных учреждений с требованием немедленного перевода названных заключенных из Пенитенциарного учреждения № 4 г. Крикова в Пенитенциарное учреждение № 16 мун. Кишинева для лечения; проведения в срочном порядке их медицинского освидетельствования и отстранения сотрудника пенитенциара П.С. от исполнения служебных обязанностей до выяснения всех обстоятельств этого инцидента.

В связи с отсутствием адекватной реакции указанных органов, парламентский адвокат был вынужден повторно посетить Пенитенциарное учреждение № 4 г. Крикова для документирования этого случая в пределах его полномочий. Так, чтобы не допустить исчезновения доказательств, парламентский адвокат сфотографировал осужденных, и особенно травмированные части тела, и записал их соответствующие объяснения. Одновременно, парламентский адвокат потребовал от Центра судебно-медицинской экспертизы провести в срочном порядке судебно-медицинскую экспертизу осужденных Л.В. и Л.П. В заключениях судебно-медицинского обследования названных осужденных указывалось наличие у них телесных повреждений.

Следует, однако, отметить, что попытки замаять этот инцидент предпринимали и администрация Пенитенциарного учреждения № 4, г. Крикова, и осужденные с «авторитетом». Нужно сказать, что к моменту второго посещения в день 06.02.2008, этих осужденных уже «обработали». Более того, парламентский адвокат застал их в одном кабинете с сотрудником пенитенциара якобы избившим их, который наставлял их, как писать объяснительную на имя директора Департамента пенитенциарных учреждений.

Все же, в результате проведенных расследований и благодаря действиям, предпринятым парламентским адвокатом, по этому делу было возбуждено уголовное преследование.

мещения, в которые по очереди приводят всех заключенных.

Жестокое обращение в пенитенциарах

Как мы уже отмечали, пытки и жестокое обращение относятся к самым одиозным видам ущемления прав человека и человеческого достоинства. Международное право не делает никаких исключений. Все государства обязаны безоговорочно соблюдать запрет на все формы пыток и жестокого обращения.

Борьба с пытками и жестоким обращением, соответственно, их предупреждение считаются приоритетом в деятельности парламентских адвокатов, призванных обеспечить гарантирование соблюдения конституционных прав и свобод человека. Очевидно, что в 2008 году по сравнению с предыдущими годами уменьшилось число случаев насилия над лицами, отбывающими наказание, одна-

ко очагом риска осуждения за применение пыток остаются учреждения, подведомственные Министерству внутренних дел, хотя и на этом сегменте заметны сдвиги в лучшую сторону.

Несмотря на это, в 2008 году было выявлено и расследовано несколько случаев применения пыток, произошедших в пенитенциарах.

Согласно статье 3 Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод, у государства есть одна негативная обязанность – не подвергать никого ни пыткам, ни бесчеловечному или унижающему достоинство обращению или наказанию, и одна позитивная – принимать меры для обеспечения, чтобы ни один человек не подвергался плохому обращению.

Если любому человеку нанесены телесные повреждения в период содержания в заключении, любое такое повреждение может стать серьезной презумпцией того, что этот

Случай 10:

22.08.2008, осужденные гр. Г.Д. и гр. П.И., содержащиеся в заключении в пенитенциарном учреждении № 18, с. Брэнешть, сообщили парламентскому адвокату, что 18.08.2008 были избиты сотрудниками названного пенитенциара. На момент посещения парламентского адвоката у обоих заключенных были явные следы насилия, в связи с чем, с согласия заключенных, была произведена фотосъемка.

Администрация пенитенциара пояснила, что телесные повреждения причинены гр. Г.Д. и гр. П.И. в ходе обыска, поскольку они оказали физическое сопротивление сотрудникам пенитенциара вследствие изъятия запрещенного предмета, не указав, однако, в материалах, какого именно предмета. Администрация утверждает также, что в ходе этого инцидента была порвана форма сотрудника пенитенциара Л.В., а названные осужденные, якобы, сбили его с ног и нанесли удары руками и ногами.

Осужденные сообщили, что в ходе обыска действительно произошла стычка между ними и персоналом пенитенциара из-за того, что последние попытались изъять личную корреспонденцию одного из осужденных. Впоследствии, из объяснений осужденных, а также изучения материалов, составленных по этому инциденту, вытекает, что их препроводили в дисциплинарный изолятор. Именно там, по утверждениям осужденных, их демонстративно избили по очереди в коридоре, из-за чего остальные осужденные начали протестовать – стучать в двери камер дисциплинарного изолятора.

Следовательно, осужденные утверждали, что телесные повреждения им нанесли не во время обыска, а после него, то есть, когда их отвели в дисциплинарный изолятор.

Вследствие обращения парламентского адвоката, органы прокуратуры урегулировали случай посредством невозбуждения уголовного преследования.

человек подвергался жестокому обращению, и государство обязано представить исчерпывающее объяснение по обстоятельствам, в которых были причинены эти телесные повреждения.

Когда человек делает правдоподобное заявление о жестоком обращении, оно требует проведения эффективного официального расследования, позволяющего выявить и наказать виновных лиц.

Вопреки благородным стремлениям Республики Молдова к искоренению явления пыток, компетентные органы не расследуют эффективно случаи применения пыток и жестокого обращения.

Заявления о жестоком обращении поступили от осужденных, отбывающих наказание в Пенитенциарном учреждении № 4, г. Крикова; Пенитенциарном учреждении № 17, г. Резина и Пенитенциарном учреждении № 18, с. Брэнешть.

Рекомендации

Учреждениям, подведомственным Министерству внутренних дел

- Ускорить решение вопроса о передаче изоляторов временного содержания из подчинения Министерства внутренних дел в ведение Министерства юстиции;
- Исключить случаи содержания превентивно арестованных лиц в учреждениях, подведомственных Министерству внутренних дел, с возможностью возвращения лица в ведение полиции только тогда, когда нет другого приемлемого варианта, и по возможности на кратчайший срок;
- Исключить случаи содержания лиц в ночное время в местах заключения комиссариатов полиции секторов муниципия Кишинева, а также отбывания наказания в виде административного ареста в этих местах временного содержания;
- Внести изменения в программы профессионального усовершенствования сотрудников полиции и персонала изоляторов временного содержания в целях снижения процента применения запрещенных методов следствия и моделирования их поведения в духе соблюдения прав и человеческого достоинства заключенных;
- Обеспечить знание сотрудниками полиции положений Закона о парламентских адвокатах № 1349 от 17.10.1997, а также немедленный доступ парламентского адвоката и членов Консультативного совета в места заключения, подведомственные Министерству внутренних дел;
- Разъяснить сотрудникам полиции и заставить их понять, что пытки и бесчеловечное обращение с заключенными либо угрозы применения пободного обращения запрещены, и что лица, совершающие такие деяния, а также лица, терпимо относящиеся к ним, будут сурово наказываться;

- Предписывать проведение независимого, беспристрастного, эффективного и оперативного расследования заявлений о применении пыток или других форм жестокого обращения;
- Обеспечить проведение допросов в специально приспособленных местах для осуществления таких процессуальных действий, обеспечить право заключенного на услуги адвоката;
- Обеспечить право заключенного на тщательное и конфиденциальное медицинское освидетельствование при поступлении и при выходе из мест заключения;
- Обеспечить свободный доступ заключенного к питьевой воде и ежедневным прогулкам.

Учреждениям, подведомственным Министерству здравоохранения

- Продолжить ремонтные работы в отделениях психиатрической клинической больницы;
- Обеспечить, чтобы лица со существенно отличающимися специальными нуждами не содержались вместе, в противном случае более уязвимые могут оказаться в ситуации риска стать жертвами злоупотреблений;
- Обеспечить регулярный пересмотр состояния здоровья и лечения пациента, особенно в целях возможной выписки из больницы или перевода в менее рестриктивное окружение;
- Обеспечить всем санитарам, в том числе выполняющим функции по обеспечению безопасности, профессиональную подготовку, адекватную работе в подобном учреждении, и соответствующее обучение методам иммобилизации пациентов с агрессивным поведением.

Учреждениям, подведомственным Министерству юстиции

- Ускорить выбор инвестора, обеспечивающего строительство изолятора уголовного преследования вместо ныне действующего, расположенного по ул. Бернардацци, 3, мун. Кишинев;
- Принять все необходимые меры, в том числе ассигнование дополнительных финансовых средств для обеспечения осужденным адекватного питания (качество, разнообразие и количество), в соответствии с нормами, установленными Постановлением Правительства № 609 от 29.05.2006;
- Произвести оценку существующей ситуации в пенитенциарных учреждениях республики в целях определения и ассигнования финансовых средств на производство капитального ремонта пищевых блоков, моевочных помещений, а также жилых секторов;
- Произвести перепланировку жилых секторов путем разделения существующих в пенитенциарах больших спальных помещений на жилые помещения меньшего размера;
- Обеспечить замещение вакантных должностей в медицинских службах пенитенциаров дополнительным медицинским персоналом (врачами и ассистентами) для обеспечения эффективной медицинской помощи заключенным;
- Обеспечить надзор за соблюдением санитарно-гигиенических правил в пенитенциарах, за состоянием и чистотой одежды и постельного белья осужденных;
- Обеспечить систематическую подготовку и обучение кадров пенитенциарной системы, преимущественно конвойной и надзорной служб, по разделу прав заключенных, в том числе права на жизнь и права не подвергаться пыткам, бесчеловечному или унижающему достоинство обращению, в целях осознания ими недопустимости подобного;
- Продвигать, в частности, администрациям пенитенциарных учреждений, конструктивные отношения вместо отношений конфронтации между заключенными и персоналом, что приведет к ослаблению напряженности и усилению порядка и безопасности в пенитенциарах;
- Стимулировать искреннее участие персонала пенитенциаров в решительной борьбе с любыми проявлениями враждебности или актами преследования осужденных;
- Вычислить степень заселенности пенитенциаров по отношению к предусмотренной законом норме в 4 м² на одного заключенного, чтобы иметь четкое представление о реальной ситуации в пенитенциарной системе;
- Полный отказ от использования наручников в пенитенциарной системе;
- Немедленное и беспристрастное расследование случаев жестокого обращения с осужденными;
- Немедленное информирование парламентского адвоката о случаях констатации медицинским персоналом, что осужденный подвергался пыткам, бесчеловечному или унижающему достоинство либо иному жестокому обращению или наказанию, а также о случаях насильственной смерти или смерти по неизвестной причине либо смерти в результате несчастного случая на производстве;
- Дополнить штатные должности по разделу социально-воспитательной работы, с акцентом на должности психологов, для обеспечения всем заключенным эффективного доступа к индивидуальным консультациям и реальной возможности участия в мероприятиях культурно-воспитательного характера;
- Вовлечение заключенных, особенно проблемных, опасных или осужденных к пожизненному заключению, в культурно-воспитательные мероприятия, привлечение заключенных к определенному содержанию некоторых проводимых с ними мероприятий с целью пробуждения их интереса;
- Обеспечить широкое разнообразие спортивных мероприятий, в которых могут участвовать заключенные.

Determining steps in establishing the National Mechanism for the prevention of torture in Republic of Moldova

Modern management theorists identify the constant monitoring and control activities as one of the most important resources necessary to the institutional, organizational and administrative management. In the context of the general principles of good practice, the control activity is associated a broader sense, this being seen as part of management process, along with programming, organization, directing and co-ordination. Through monitoring and control, the management finds the deviations from the objectives, analyses the causes and adopts decisions for the recovery.

In Moldova, at the level of strategies aimed at the prevention of torture and inhuman and degrading treatment, these principles are recognized as important and necessary, in this regard being evidenced some progress on both legislative as well as in terms of organization and functionality of the Mechanism, established for the prevention and eradication of such phenomena.

As well as the endeavor to comply with the European standards on the ratification basis of the Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the Republic of Moldova is party to several international treaties that have as their object the prevention of torture, cruel, inhuman or degrading treatment. Here can be mentioned the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights, the Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of 10.12.1984 and the European Convention for the Prevention of Torture and Punishment and of inhuman or degrading treatment of 26.11.1987.

The experience level of the institutions to which we are referring to, highlighted the constant need to establish an independent internal mechanism able to monitor the situation of these institutions and to initiate, develop and

propose strategies, policies, rules and regulations in this area.

The problem of applying torture and other ill-treatment in Moldova, including the convictions of the European Court for Human Rights, was the subject of the parliamentary hearings which were completed with the adoption of one Decision in which were found gaps in the Government, the prosecutor, the police and the courts activity. However, solutions have been offered for resolving the situation, including at this chapter.

Recognizing the importance of the positive commitments assumed in the implementation of the international standards of torture suppression and resulting of the trends of utilization of any European best practices at this chapter, on September 16, 2005 Republic of Moldova signed, and by the Law No.66 of March 30, 2006 ratified the Optional Protocol to the UN Convention against Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment, adopted by the UN General Assembly on December 18, 2002.

By ratifying the Optional Protocol, the Republic of Moldova has reaffirmed that torture and the inhuman or degrading punishment or treatment are prohibited and constitute serious violations of human rights, expressing the belief that it is necessary to take measures in order to achieve the purposes of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment and to strengthen the protection of the persons deprived of liberty, against such treatments.

Optional Protocol to the UN Convention against Torture and other cruel, inhuman or degrading treatment came into force for Republic of Moldova on July 24, 2006. It aims at the establishing of a system of regular visits undertaken by the independent national and international bodies to the places where persons are deprived of freedom, for the prevention of torture and

punishment or of inhuman or degrading treatment.

In this respect, one of the requirements of the Protocol concerns the establishment of an independent internal mechanism to prevent torture and inhuman and degrading treatment.

Until now, the Protocol has been ratified by 45 member states. Also there are 26 states which have signed and intend to ratify it, and only 13 states that have already ratified the Protocol, have designated or set up national independent preventive mechanisms for the prevention of torture at the national level.

As indicated above, the Republic of Moldova is among the first states that have made progress in this respect.

In compliance with the Protocol, the Moldovan Parliament has adopted on 26.07.2007 the Law No.200 on amending and supplementing the Law of Republic Moldova on the Parliamentary Advocates No.1349 of October 17, 1997.

The investing of the ombudsman, for Republic of Moldova, with the respective mission, has been the most permissible alternative, taking into account the fact that the parliamentary advocate (the ombudsman) fully corresponds to the criteria submitted by the Optional Protocol to the national mechanism of torture prevention: functional independence, professional skills and knowledge required for acting as a agent, and the broader powers to inspect places of detention and other institutions, such as:

- Access to all places submitted to examination, to their installations and facilities; penitentiary institutions, police stations and places of detention as part of it, temporary detention isolators, military units, the investment centers of the immigrants or the asylum seekers, institutions granting social, medical or psychiatric assistance, special schools for minors with demeanour deviations;
- Freedom to choose the places it wishes to visit, unforeseen, and the people wishing to have meetings with;
- Access to all information, documents and materials necessary for liabilities exercising and any information on the treatment and the detention conditions of persons deprived of liberty;
- The right to be informed with celerity when it is ascertained that the detainee was sub-

jected to torture, cruel, inhuman or degrading treatment or other ill-treatment;

- The right to be informed about the cases of violent death in institutions that provide detention of persons;
- The right to notify the state institutions to conduct investigations of expertise and prepare reports on issues which are to be examined;
- The right to be informed, in legal terms or with celerity, on the measures taken by the competent authorities as a result of the notifications and the recommendations he/she has made.
- Publication and dissemination of their annual reports.

Subsequently to the identification of the legally constituted NGO's with activities on the defense of the rights of the persons with mental disabilities, detainees and the preventively arrested people, the Center for Human Rights jointly with their representatives and with the participation of the representatives of the OSCE mission to Moldova, have initiated the drafting process of the Regulation on organization and operation of the Advisory Board.

On January 31, 2008, in compliance with the procedure stipulated in art.23² of the Law on parliamentary advocates No.1349 of 17.10.1997, being positively endorsed by the Parliamentary Commission on Human Rights, the Regulation was approved by the Director of the Center for Human Rights.

In compliance with art.5 of the Regulation on organization and operation of the Advisory Board, the latter consists of 11 members, including the chairman (the ombudsman), responsible for the implementation and operation of the national mechanisms of torture prevention, appointed by the Director of the Center for Human Rights' order.

In order to ensure maximum transparency and impartiality in selecting the members of the Advisory Board, and following the provisions of the Regulation on organization and operation of the Advisory Board, a commission of 5 persons was set up: 2 parliamentary advocates, a representative of the academic environment and 2 representatives of two non-governmental organizations.

The Advisory Board's members were selected by competition, only 14 of 16 files being accepted, 2 were rejected on the lack of suitability's

ground to the criteria stipulated in the Regulation on organization and operation of the Advisory Board. Ultimately, 10 members were selected, the composition of the Board being endorsed by the Parliamentary Commission on Human Rights and approved by the Director of the Center for Human Rights.

The initial composition of the Advisory Board was as follows:

- 1) Ivan Cucu - parliamentary advocate, Chairman of the Advisory Board;
- 2) Alexandru Rudi - International Society for Human Rights NGO- Moldavian Section;
- 3) Burlacu Marcel - League for Defence of Human Rights of Moldova NGO;
- 4) Diana Moșlat - lecturer;
- 5) Gheorghe Cuțitaru - pensioner of the penitentiary system;
- 6) Luciana Iabanji - the National Institution of Justice;
- 7) Nicolae Rădița - the Roma National Center NGO;
- 8) Serghei Ostaf - the Resource Center of Moldovan Non-governmental organizations for Human Rights NGO;
- 9) Uritu Nina
- 10) Vanu Jereghi - the Institute for Human Rights of Moldova NGO;
- 11) Veaceslav Ursu, pensioner MIA.

The members of the Advisory Board are appointed for a 3-year term.

When selecting the members of the Advisory Board in the Republic of Moldova it was emphasized on the representatives of the NGOs, primarily banking on their experience in monitoring places of detention, and on the relations of trust that they possibly have established with the persons deprived of liberty. Also, the civil society is seen as a veritable source of information, a fact which allows the National Mechanism of torture prevention to plan visits for monitoring, but also to respond promptly in situations of emergency through the preventive visits. Last but not least it needs to be stated and the civil society's demonstrated commitment on the protection of the fundamental human rights and freedoms, as well as its functional and organizational independence in relation to state power.

The Advisory Council members have been granted by law sufficient power to achieve their respective tasks.

Thus, they have the powers of the parliamentary advocates regarding the free access to any institution to be visited, access to any information on the treatment and the detention conditions of the persons deprived of liberty, the right to freely choose the places they intend to visit and people they wish to discuss with.

The Activity of the National Mechanism of torture prevention

The first working session of the Advisory Board was held on 29.04.2008, at which were elected the deputy chairman and the secretary of the Board, it was agreed on the circle of the institutions in which were to be carried out preventive visits as a priority, the frequency of the carried out preventive visits and / or monitoring, the working methodology and the reporting mode, mooting other issues related to the proper functioning of the National Mechanism for the prevention of torture.

At the same time, proposals were launched on the distribution of the Board's members in groups, with the election of one responsible person for each group to be active in some segments, such as paying visits to Preventive detention isolators, Penitentiary institutions, Medico- social institutions, but ultimately, they have not materialized it in practice.

Since November 2008, the position of the Chairman of the Board is exercised by parliamentary advocate Anatolie Munteanu. At the first working session, which he chaired, it was emphasized the need to establish an effective cooperation between the parliamentary advocates and the Advisory Board members, as well as the consolidation and the efficiency strengthening of the activity of the National Mechanism of torture prevention in Moldova. At the same time, the members of the Advisory Board jointly decided to draw up reports after paying visits within 72 hours.

As agreed within the framework of the sessions, the Advisory Board shall carry out its activity through meetings each Wednesday of the week, at 8.30, at the Center for Human Rights.

The convening of the members of the National mechanism for the prevention of torture it is dictated by the necessity of granting a rhythmic and organized character to the Board, thus contributing to the good and effective functioning of the Mechanism on the whole and to regu-

larly examination of the treatment applied to the persons in the detention and the preventive arrest institutions, and in medico-social institutions for people with mental deficiencies.

Also, proceeding from the liabilities of the Advisory Board members, at present the parliamentary advocate being in charge of the activity of the National mechanism of torture prevention and the members of the Advisory Board, divided into four mobile groups. The task of each group was the carrying out of the preventive visits and / or of monitoring in certain institutions.

In this regard, it was established a schedule of visits, thus, to be conducted weekly at least 2 preventive and / or monitoring visits.

In compliance with the art.39 of the Regulation on the Center for Human Rights, approved by the Parliament Decision No.57 of 20.03.2008 and art.35 of the Regulation on organization and operation of the Advisory Board, the task to cover the necessary expenses to carry out preventive visits, including the remuneration of experts who will be entailed to carry out preventive and / or monitoring visits, has been assumed by the Center.

During 2008, the parliamentary advocates jointly with the Center for Human Rights co-workers and the Advisory Board's members paid several preventive visits in:

Institutions Ministry of Internal Affairs

- The Police Stations from Chisinau Municipality: Botanica, Buiucani, Ciocana, Centru, Riscani;
- The Center for people trafficking control of MIA and the detention place of the latter;
- The Transport Police Office of MIA;
- The Police Station in air transport;
- The Police Post of Chisinau railway station

- and the detention place of the latter;
- The Police Post of the Chisinau International Airport and the detention place of the latter;
- The Preventive detention isolator of the Department of the Operative Units of MIA;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Balti;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Anenii - Noi;
- The Police station of Comrat;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Cahul;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Criuleni;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Singerei;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Oheii;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Hincesti;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Vulcanesti;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Straseni;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Călărași;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Bender;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Cimișlia;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Basarabasca;
- The Preventive detention isolator and the Police station of Ungheni;
- The "Scut" Patrol and Guarding regiment of the General Police Station of Chisinau Municipality.

The Institutions subordinated to the Ministry of Justice:

- The Penitentiary Institution No.1, Taraclia;
- The Penitentiary Institution No.2, Lipcani;
- The Penitentiary Institution No.4, Cricova;
- The Penitentiary Institution No.5, Cahul;
- The Penitentiary Institution No.7, Rusca, Hincesti;
- The Penitentiary Institution No.8, Bender;
- The Penitentiary Institution No.9, Chisinau Municipality;
- The Penitentiary Institution No.11, Balti;
- The Penitentiary Institution No.12, Bender;
- The Penitentiary Institution No.13, Chisinau Municipality;
- The Penitentiary Institution No.14, Basarabasca;
- The Penitentiary Institution No.17, Rezina;
- The Penitentiary Institution No.18, Branesti, Oheii.

The Institutions subordinated to the Ministry of Health:

- The Department of legally-psychiatric expertise for persons under custody of the Psychiatric Hospital of Chisinau Municipality;
- The Emergency Practical-Scientific National Center.

The Institutions subordinated to the Ministry of Social Protection, Family and Child:

- Psycho neurological boarding school of Balti.

Institutions of the Ministry of Internal Affairs

General considerations

On March 14, 2003 the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova has been adopted, which entered into force on June 12, 2003. The Code is a new concept, extremely detailed, which established a system of relationships between individual and authority by a new quality, and which fully covers the issues related to criminal proceedings, leaving little space for interpretations. The provisions of the new Code of Criminal Procedure are in full compliance with both the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, as with the European Court for Human Rights case law, including the chapter on the right to liberty and security, to life and to physical and mental integrity.

In compliance with the provisions of the Code of Criminal Procedure of the Republic of Moldova of 14.03.2003, which regulates the restraint procedure of a person suspected of committing a crime, it can be identified four rights of a person who is detained which represent the fundamental safeguards against the application of ill-treatment towards prisoners, and namely:

- The right of the person to be immediately informed of his rights after the restraint as well as the grounds on which he / she was restrained;
- The right of the person in question to notify, immediately, but not later than 6 hours, one of the relatives or other person of their detention;
- The right to have access to a lawyer;
- The right to require medical examination by a doctor of his/ her choice (in addition to any medical examination performed by a doctor called by the police officers).

The detention period of a person may not exceed a 72 hours term, and until that deadline, the person must be brought as soon as possible

in front of a judge authorized by law to exercise judicial functions in order to decide on the maintenance in detention or his/ her release.

A problem found within the preventive visits relates to the possession in the preventive detention isolators, subordinated to the Ministry of Internal Affairs, of the persons with the status of convicted persons, the preventive arrested persons and the persons to whom was enforced the administrative arrest penalty.

The parliamentary advocate has examined several cases concerning the transfer of the convicted ones and the accused, for a certain period of time in order to carry out procedural actions of the institutions subordinated to the Ministry of Justice, Ministry of Internal Affairs, where, as they say, are subjected to physical and mental coercion, are interviewed in the absence of the lawyer, are insulted, are deprived of the right to challenge the actions of the administration of the detention place and to be medically examined in an objective mode.

Therefore, those on whom by the ruling/ decision of the Court has been applied the preventive measure in the form of arrest or the administrative arrest penalty, should be held in the institutions subordinated to the Ministry of Justice. The parliamentary advocate explained its position over the transmission need of the preventive detention isolators of the Ministry of Internal Affairs to be subordinated to the Ministry of Justice, a fact which shall also constitute an important guarantee against the application of ill-treatment towards detainees.

The transfers of those persons are authorized by the investigating judge, in the court's rulings being done reference to art. 217 par.(2) of the Execution Code, but this provision concerns only the transfer of the persons in the institutions subordinated to the Ministry of Justice.

There are cases where on the application of pre-

ventive measure in the form of arrest, the court shows in the ruling the preventive detention isolator of the Ministry of Internal Affairs where it is going to be held the person during this period.

The parliamentary advocates and the Advisory Board's members are deciding against holding the transferred individuals in order to perform procedural actions inside the preventive detention isolators of the Ministry of Internal Affairs.

It needs to be noted that most police officers do not have proper training to know exactly in what

circumstances they can arrest a suspect of committing an administrative offense. Moreover, many of them do not know the Law on parliamentary advocates No.1349 of 17.10.1997, and neither the fact of establishment of the National mechanism for torture prevention.

To the institutions that have shown disregard for collaboration with the parliamentary advocate and the members of the Advisory Board, and ignorance of the shown above Law may be assigned: the General Police Station of Chisinau Municipality, the Police stations of Chisinau Municipality: Centru, Buiucani, Riscani districts,

Case 1:

On 29.02.2008, the citizen S.S. was detained by the police officers of the Transport Police Station and of the Department of the Operative Units of MIA, being suspected of drug use. According to the explanations of the cit.S.S., he was immediately handcuffed, got up into a car and taken to a parking lot where he was ill-treated by the police officers, by applying blows to the chest in order to recognize his guilt in committing the crime of which he is suspected. Given that the citizen S.S. did not acknowledge his guilt, he was escorted to the Department of the Operative Units of MIA, placed in an office from the 4th floor, where he was tortured by the suspension of a bar three times in a row for a period of 8, 12, and 10 minutes.

Subsequently, the citizen S. S. was escorted to the Transport Police Station, where he was placed in the detention of the Police Post of the Chisinau railway station. He was there until 27.02.2008 approximately by 3.00 PM, afterwards being escorted to the Court of Centru district, Chisinau Municipality, and then again at the Department of the Operative Units and later released.

On 28.02.2008, the citizen S. S. addressed to the medical expert, who in the report no.886, has diagnosed the existing lesions, according to which they were produced by contusive hard objects, possibly as a result of handcuffing, in the indicated period and circumstances.

During the control, the parliamentary advocate noted that the endorsement with respect to the arrest and detention of the citizen S. S., was missing both in the record book of the detained persons existing in the Police Post of the Chisinau railway station, as well as in the registers of the Preventive detention isolator of the Department of the Operative Units of MIA, the Detention Isolator of the General Police Station of Chisinau Municipality, the Penitentiary institution No. 13, Chisinau Municipality (with the status of a criminal proceeding isolator subordinated to the Ministry of Justice).

The parliamentary advocate notified the Office of the Prosecutor General and the Ministry of Internal Affairs, on this case, with the request to investigate this case under the criminal aspect. However, by the enactment of 02.05.2008 the Office of the Prosecutor General provided for the non-bringing of the penal action due to the lack of criminal offence elements. The Ministry of Internal Affairs stated upon the lack of any viol was not informed ations, too.

This case is an example of the passivity of the authorities and lack of effective and thorough investigation, in the outcome of which was not possible to establish the truth, thus being put into question the facts established by the parliamentary advocate and members of the Advisory Board. Also, the failure to elucidate the circumstances of the case is likely to have as consequence the conviction of Republic of Moldova on the international level.

the Police stations of Balti and Bender Municipalities, the District Police stations Hincesti, Singerei, Orhei, Cimişlia, the Police Post of the Chisinau railway station, the Transport Police Office of the Ministry of Internal Affairs, the "Scut" Patrol and Guarding regiment of the General Police Station of Chisinau Municipality, Psycho neurological boarding school of Balti.

Namely due to that, the parliamentary advocate and the Advisory Board's members had access with delay to the places of detention of those Police stations. Within the framework of the preventive visit to the place of detention of the Chisinau railway station (12.01. 2008), the access of the parliamentary advocate has been restricted. On the visit of 29.05.2008, the parliamentary advocates and the Advisory Board's members have been restricted the access to the "Scut" Patrol and Guarding regiment of the General Police Station of Chisinau Municipality. At the same time, the police officers of the guard unit abusing and jeopardizing the exercise of the National Mechanism for torture prevention's mandate, they have suggested to the parliamentary advocate and the Advisory Board's members to go to the General Police Station of Chisinau Municipality in order to obtain a written permission from the Police inspector.

The restrictions and the access with delay in the Police stations was the object of the notifications submitted by the parliamentary advocate to the Ministry of Internal Affairs, but everything was limited to submitting a circular to the heads of the subdivisions subordinated to the MIA, being annexed the integral version of the Law on the parliamentary advocates No.1349 of 17.10.1997, and as well as to the drawing of attention of the responsible persons. However, we find that such cases have occurred and after the undertaken measures by the Ministry of Internal Affairs, a fact which indicates their

inefficiency. This fact demonstrates that the National mechanism for the prevention of torture in Republic of Moldova meets some weaknesses (gaps) dictated by the slow compliance with the requirements of the Optional Protocol to the UN Convention against torture and inhuman or degrading treatment or punishment.

During the preventive visit paid to the Police post of the Chisinau railway station, studying the books of records of the detained persons it was ascertained that not all the persons are subjected to registration. In the register were included only the names of two persons, who were detained for committing an administrative offense, and released after documenting the cases. While the parliamentary advocate together with the Center for Human Rights' co-worker were waiting on the platform of the railway station in order to be allowed the access inside the police station, the police officers brought four people who were to go by train to Moscow, Russian Federation. It is to be mentioned that these persons have been detained with about 5 minutes before the train departure and released when the carriage attendants reported that the train is ready to go. Thus, the entry in the register on finding four people inside the Police post of the Chisinau railway station has not been done by the police officers, and neither the parliamentary advocate was able to establish their identity and to discuss with them, because they were rushing to take the train.

This is an example of imminent risk of entering the detention ground under the category of those who imply a criminal conduct (the latter being in the situation of bribing in order to keep the train).

At the moment of paying the visit by the parliamentary advocate to the Police post of the Chisinau International Airport, there were not

Case 2:

The citizen L.S. reported that he was detained on 29.02.2008 by the police officers of the Botanica Police Station, Chisinau Municipality and initially placed in the detention place of the Chisinau International Airport, then escorted to the nominated Police station. Analyzing all these statements in relation to the acts which justify his finding in detention, the parliamentary advocate ascertained that the citizen. L.S. indeed was held on 29.02.2008 at 9.00 AM, but during the visit to the detention place of the Chisinau International Airport, it has been established the lack of the endorsement in the record books on the finding of the person in this institution.

detained persons. **At the same time, studying the books of records of the detained persons it has been established that the large number of both citizens of the Republic of Moldova as well as other countries, are detained for identification, so that afterwards they would be released without any explanation.** In the opinion of the parliamentary advocate, the procedure of identification is tantamount to comparison of the data from the identification documents and their holder, and the police officers could not provide a plausible explanation on this procedure.

According to the parliamentary advocate and the members of the Advisory Board, on the ground of the brought examples, the Ministry of Internal Affairs is to review the values protected by the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, thus becoming a transparent institution, especially when it comes to detention and the arrest of the person.

Ill-treatment and the providing of the guarantees against it

The Article 3 of the Convention for the protection of fundamental rights and freedoms stipulates that no one shall be subjected to torture or punishment or inhuman or degrading treatment. The prohibition of it is absolute, the right in question being part of "hard nucleus" of human rights from which is not allowed any exemption, regardless of the reason which might be invoked.

Both international and national legislation consider torture as an outrage against human dignity and therefore it should be convicted as a repudiation of the international law of human rights and as a violation of fundamental freedoms proclaimed in the states constitutions and in the national laws.

The right of the person to individual liberty and security of person is stipulated in art.25 of the Constitution of the Republic of Moldova. This article has a complex regulatory content to the generality degree of the constitutional texts, stating in the first paragraph the principle on the right to liberty and security, listing in the second paragraph the circumstances in which a person may be deprived of this right, being also established certain safeguards to prevent arbitrary measures taking, such as to prejudice this

constitutional right of the person.

During the visits, the parliamentary advocate has found people with visible injuries. Such cases have been encountered at the Centru and Botanica Police Stations, Chisinau Municipality. Most people reported that they were subjected to physical and mental pressures immediately after their detention, within the first queries that usually take place at the top floors of the Police Stations. **Here might be mentioned the Centru Police Station, Chisinau Municipality and the Department of Operative Units of the Ministry of Internal Affairs.**

A majority of detainees, being in preventive arrest, have complained that they were ill-treated by the police officers in order to determine them to admit their guilt in committing the crimes for which they were detained, or to plead guilty and in other crimes, which were not committed by them. Those that were stating that they have not been ill-treated, have declared that it is due to the fact that they initially agreed to make statements.

Referring to the persons from the places of detention subordinated to the Ministry of Internal Affairs, the parliamentary advocate notes that most of them are detained in violation of the fundamental guarantees.

Speaking about the information of a close relative or another person, most detainees reported to the parliamentary advocate that they have been informed and made us of this right. However, there were cases where some detainees have complained that their relatives were not informed of their detention, or that they were informed in several days of their detention. In other cases, the detainees had doubts regarding the information of their relatives on their detention, given that this was done by the police officers. There have been also cases when the detention of people was known by their relatives from other sources.

A serious problem affecting the freedom and security of the person remains the detention in the District Police stations of Chisinau municipality of the persons under administrative arrest and / or intoxicated.

Only the detained persons for committing crimes, with some exceptions, have access to a lawyer, not the same being attested on the persons detained for committing an administrative offence. As regards the access of the detained

persons to a lawyer, the parliamentary advocate established that most often, they are interviewed prior to the preparation of minutes of detention in the absence of a lawyer. The results of the visits showed that the ex-officio appointed lawyers met inadequate their obligations as defenders, the assistance being purely formal, the lawyers showing a lack of initiative in protecting the legitimate rights and interests of the alleged, accused, defendant. Thus, the lawyers do not thoroughly study the materials of the criminal cases, do not show conscientiousness and professional probity, and do not plead with dignity before the judges and parties in the process.

Therefore it must be imperative that the Bar Association to monitor more effectively the granting process of the ex-officio qualified legal assistance, by creating a functional mechanism for assessing and monitoring the quality of services provided ex-officio by the lawyers, so as to prevent any mistake or violation of law by the judicial bodies.

During the stay in the police custody, the detainees have no opportunity to make complaints because they are prohibited in doing this. If the person does not have a lawyer and has no opportunity to notify the competent bodies, he/she can not demonstrate the fact of application

Case 3:

The minor D. M. was arrested at school, along with other two children, on 03.09.2008 by 12.30 P.M. by the Hincesti Police station, being suspected of committing a theft. Subsequently he was escorted to the Police Station of Hincesti, where he was ill-treated by the police officers in order to recognize the guilt in committing the theft, being caused lesions.

Within the investigations conducted by the parliamentary advocate it was ascertained that on 08.09.2008 at 10.30 AM the minor D. M. was hospitalized in the Hincesti district hospital with the diagnosis "Craneo-cerebral traumatism. Cerebral concussion". Being consulted by the neurologist, the specialist in diseases of the nervous system, the minor has been established the diagnosis of "Mild cerebral concussion". However, he was given appropriate treatment as for the mild cerebral concussion, a fact as well noted in the medical record. The child status at that time was a little disturbed.

In this context, we wish to mention that according to the report of medical-legal examination No.310 of 30.10.2008 the minor D. M. has been established lesions, which may have been caused as a result of the trauma by a contusive hard object, with a limited surface, possibly in the indicated time and circumstances, and it is qualified as lesion without bodily health damage.

Also it was found that a legal representative was not informed on the detention of the child, a fact which in accordance with the provisions of art.477 par.(3) of the CPC of RM should necessarily be recorded in the minutes of restraint. Moreover, despite the fact that the child was inside the Police station more than 6 hours, the police officers have not made any verbatim record of restraint, although they were obliged to do it in 3 hours from the moment of his freedom depriving. The provisions of the Code of Criminal Procedure on hearing of minors, were infringed too, the minor D. M. being heard in the absence of the legal representative, defender and teacher / psychologist.

Despite all the violations admitted by the police officers, on 19.11.2008 the Hincesti Prosecutor's Office provided for the non-bringing of the penal action due to the lack of criminal offence elements. At the same time, by the ruling of December 12, 2008, the court has established a number of omissions and violations admitted when investigating the cases of ill-treatment of the minor D.M., compelling the Hincesti Prosecutor's Office to remove them.

After the intervention of the parliamentary advocate on the ill-treatment case of the minor by the police officers of the Hincesti Police station, the Prosecutor's General Office intervening on the case in the hierarchical order, has started on 25.12.2008 the criminal proceedings under art.309¹ par. (3), let.b) c) of the CC of RM.

of torture, because at the time of the transfer in prison the visible signs of violence are disappearing, and the penitentiary institution's personnel is not willing to examine impartially the detainees and to diagnose the injuries. Namely after the transfer of the detainees in the penitentiary institutions subordinated to the Ministry of Justice, they are addressing to the parliamentary advocate on their ill-treatment.

The results of the visits showed that the detained persons are not explained their rights, in particular the right to keep silent, the right to not testify against him or against his close relatives, the police officers being limited to the simple handing over of the information on the rights of the alleged, accused, defendant.

First of all, the verbatim records on the administrative detention and the minutes on administrative contraventions are drafted with multiple procedural violations - in some of them missing the signature of the detained person / the offender, in others the refuse of the detained person to sign the minutes it is confirmed only by the endorsement of the same police officer, who is actually the only person certifying this

fact. In the majority of minutes is missing the endorsement on explaining the rights and obligations of the offender. There are rare cases where the police officer brings to the person's knowledge the reasons for his/her detention, a fact confirmed also by the detainees during the held discussions with the parliamentary advocate.

Thus, on the detention case of 29.02.2008 of the citizen S.V. (year of birth 1976) by the police officers of the Centru Police station, Chisinau Municipality, in the restraint verbatim records the signatures of the persons who drafted it, as well as of the offender, were missing. Moreover, the reports drafted by the police officers on the detention fact, were not signed as well. Here it may be mentioned the case of the citizen R.P., arrested by the police officers of the Centru Police station, Chisinau Municipality, of the citizen L.S. (year of birth 1967) and citizen G.V. (year of birth 1958), arrested by the police officers of the Botanica Police station, Chisinau Municipality, in the restraint verbatim records of whom was missing the signature as well.

Most of the people from the places of detention

Case 4:

The citizen M. A. was arrested on 20.09.2008 at 11.00 A.M., at his residence by the police officers of the Riscani Police Station, Chisinau Municipality. At the time of the visit of the parliamentary advocate, he was in imprisonment before trial in the Preventive detention isolator of the General Police Station of Chisinau Municipality.

Within the investigation of the restraint case of cit.M.A., the parliamentary advocate established that he was detained on the basis of the minutes of detention issued on 20.09.2008 at 09.30 P.M. on the grounds that the injured party and the witnesses pointed to him as the person who committed the offense. In the same verbatim record it is indicated that as a practical matter (de facto) the citizen M. A. was arrested at 11.00 A.M., and de jure at 07.40 P.M..

Meanwhile, in compliance with art.167 of the CPC RM, on each case of detention of a person suspected of committing a crime, the criminal proceeding body draws up a verbatim record of restraint, within 3 hours from the moment of their depriving of freedom. The person who drafted the minutes presents to the prosecutor, as well within 3 hours from the moment of the person's depriving of freedom, a written communication relating to the detention.

Approximately at 05.00 P.M. at the Riscani Police Station, Chisinau Municipality, the lawyer of the citizen M.A. presented himself, but he had no immediate access to his client. Moreover, during the detention period of the citizen M.A. in the Temporary detention isolator of the General Police Station of Chisinau Municipality, the lawyer has been restricted the access to that Isolator, due to the lack of free offices. It is evidently the perseverance in the lawyer's actions and the excess of power of the police officers, which has as a consequence the violation of the right to defense.

of the District Police Stations of Chisinau Municipality are detained for committing not too serious hooliganism (art.164¹ of the ACC of RM), at which necessarily is added the putting up of resistance to the police officer (art.174⁵ of ACC of RM) or the police officer's outrage (art.174⁶ of the ACC of RM).

In compliance with the art.249 par.(3) of the ACC of RM, for committing the mentioned above administrative offences, the person may be detained until the examination of the case by the court. But the police officers are abusing of this provision any time they have this opportunity.

Within the visits paid by the parliamentary advocate and the members of Advisory Board it was also found that the detained persons are brought with delay before a judge so that the latter should decide on the legality and / or culpability in committing an administrative or other offences. Sometimes the detained persons were escorted into court only after the intervention of parliamentary advocate.

Another problem relates to the bringing to the Police stations of the persons for identification,

despite the fact that they have their identification cards. Often, these cases lead to the fact that at the Police Station, as regards those persons, verbatim records on administrative offences for "the putting up of resistance to the police officer and / or not too serious hooliganism" are drafted. An example in this respect is the arrest on 29.02.2008 of the citizen S. I. (year of birth 1989) by the police officers of the Centru Police station, Chisinau Municipality.

There are people who are brought to the Police stations to give some explanations or are invited as witnesses, and are placed immediately in the places of detention, together with other persons detained for committing various crimes.

The tendencies to veil and hush up demonstrate a non-qualitative performance of the Prosecutor's bodies and the leadership of the Ministry of Internal Affairs to control the phenomenon of torture.

The places of detention within the District Police stations of Chisinau Municipality are intended to detain people for a period which doesn't exceed 3 hours. But, at the Botanica and Centru Police

Case 5:

On 10.03.2008, within the preventive visit undertaken at the Center for people trafficking control of MIA, the parliamentary advocate has found a person named P. I. (year of birth 1984), who was kept behind bars. On the questions of the parliamentary advocate, the citizen P. I. explained that he lives in the Ciucur-Mingir village, Cimișlia district, and he was placed in the Center by 10.00 A.M., after what, through a relative who was arrested the day before, he was informed of the need to attend this institution. At the same time, the parliamentary advocate ascertained that as regards that person, the subpoena mode has been violated because the art.237 of the CPC does not cover the serving of subpoena through third parties.

On the finding case of the citizen P.I in the detention place of the Center for people trafficking control of MIA, the parliamentary advocate requested explanations of this institution, which could not offer some plausible arguments on the finding of the citizen P. I. behind bars, stating at the same time that he is suspected of complicity in committing of some crimes. In compliance with the Criminal Procedure Code, the person may be recognized as a suspect by one of the following procedures: minutes of the restraint, order or the ruling of a non-custodial measure applying, or order of recognition of a person as a suspect. In the respect of the citizen P. I., none of these acts were drafted and therefore the parliamentary advocate considers his finding behind bars as illegal.

Moreover, at the time of the visit of the parliamentary advocate, at 02.00 P.M., the citizen P.I. was already for 4 hours in this institution, and if it had been suspected of committing a crime or another, the police officers were compelled within 3 hours from the time of deprivation of liberty, to prepare a verbatim record on his detention, an act which again was not done.

Stations of Chisinau Municipality were detected persons detained for a period exceeding essentially this term. Moreover, at the Centru Police station, Chisinau Municipality were detected persons that were executing the administrative arrest penalty established under the decision of the Court, and at the Buiucani Police station, Chisinau Municipality - administrative detained persons but at the moment of the parliamentary advocate's visit they were drawn into carrying out criminal –procedural actions.

The detained persons have no access to medical care. It was found that their demands addressed to the police officers to call a doctor remained unanswered. The parliamentary advocate, in several cases, at the request of the prisoners that evinced pain, requested the police officers to call the doctor. As regards the allegedly “intoxicated” detained persons, the practice shows that the police do not have sufficient financial resources to bring an intoxicated person on a soporific examination in order to establish this state. This is attested only by the police officer and settled down in the restraint verbatim record.

Moreover, the parliamentary advocate and the Advisory Board's members have found that in case of detention of persons with injuries, the medical-legal examination it is not done, a fact

which can have damaging consequences for the image of the Police stations, and for the Republic of Moldova on an international level, as well. In this respect, when a person is caused injuries, while he/ she is in detention or under the control of another police officer, such an injury will create a strong presumption that the person has been subjected to ill-treatment and it takes the State's responsibility to give a plausible explanation of the circumstances in which the bodily injuries were caused.

The detention conditions in the Preventive detention isolators of the Ministry of Internal Affairs, as well as the places of detention in the District Police stations of Chisinau Municipality present the risk of being recognized as inconsistent with the requirements of the national legislation and the international instruments in the field.

The European Court of Human Rights has found repeatedly in the Republic of Moldova's case, the infringement of art.3 of the Convention by:

- the applying of the inhuman and degrading treatment with respect to the plaintiffs in the cases Corsacov against Moldova (No. 18944/02 of the application), Pruneanu against Moldova (No.6888/03 of the application), Colibaba against Moldova (No.

Case 6:

On 28.02.2008, by 05.20 P.M., the parliamentary advocate has established that the citizen J.I., was brought at 04.50 P.M. to the Buiucani Police Station, Chisinau Municipality, in order to give some explanations. At the same time, at the visit of the parliamentary advocate, the citizen J.I. was in fact being placed in detention behind bars along with about 12-15 other persons detained for committing various crimes. Also, it has been found that on the retention and placement of the citizen J.I. in detention, it was not drafted any procedural act. The police officers motivated the finding in the detention of the nominated person by the fact that there is the working office of the police officer who was to receive the explanations.

Moreover, the police officer Curdoglo Eduard reproached that the parliamentary advocate has no powers to examine the legality of finding of the citizen J.I. in the detention place within the Buiucani Police Station, Chisinau Municipality.

However, after the intervention of parliamentary advocate, the concerned person has been released from detention and placed in an office.

Prosecutor's Office of Chisinau Municipality and the Ministry of Internal Affairs were notified on this case, which ultimately did not ascertain any infractions of discipline or derogations from legislation. By Prosecutor's order of 16.04.2008 the non-bringing of the penal action due to the lack of criminal offence elements has been provided.

29089/06 of the application), the last case being investigated also the by the parliamentary advocate, etc.;

- the inhumane treatment applied by the police officers and the lack of an effective investigation by the prosecutor's bodies in the cases Buzilov against Moldova (No.28653/05 of the application), Levinga against Moldova (No. 17332/03 of the application), Tripăduş against Moldova (No. 34382/07 of the application), Rosca against Moldova (No.2638/05 of the application), Breabin against Moldova (12544/08), Paduret against Moldova (No. 33134/03 of the application), Gurgurov against Moldova (No. 7045/08 of the application), etc.;
- the refusal or granting of inadequate medical care in the cases Şarban against Moldova (No. 3456/05 of the application), Boicenco against Moldova (No. 41088/05 of the application), Stepuleac against Moldova (No.8207/06 of the application), Istria, Burcovschi and Luţcan against Moldova (No.8721/05, 8705/05, 8742/05 of the applications), Paladi against Moldova (No. 39806/05 of the application), etc.;

- the inhuman and degrading conditions of detention in the cases Popovici against Moldova (No.289/04 and 41194/04 of the applications), Stepuleac against Moldova (No. 8207/06 of the application), Becciev against Moldova (No. 9190/03 of the application), etc.

Therefore, in order to avoid possible convictions in the European Court for Human Rights, the authorities of Republic of Moldova are to resolve, in the most restricted terms, the issue of the transfer of the temporary detention isolators of the Ministry of Internal Affairs, into the subordination of the Ministry of Justice, and to take effective measures to create adequate conditions of detention in prisons. In this context, it is necessary to ensure a more demanding training of the police officers in the light of the human rights and control the phenomenon of inhuman or degrading treatment.

However, the prosecution's bodies are to initiate and to carry out effective and immediate investigations of the cases in which people are stating that they have been subjected to ill-treatment.

The Institutions of the Ministry of Health

During the year the parliamentary advocate and the Advisory Board's members have repeatedly visited the Psychiatric Hospital of Chisinau Municipality, and in particular the Department of legally-psychiatric expertise for persons under custody, and the department for the patients where measures of medical constraint have been applied.

As a result of these visits it has been found possible to ascertain the existence of normal living conditions. The same thing concerns the food supplying and the providing of medical care for the patients of that hospital.

Given the fact that the people with mental disorders or intellectual deficiencies should enjoy greater support from the society, at present is strongly emphasized the infrastructure in this area, namely are undertaken a range of measures targeted at the infrastructure's rehabilitation in psychiatry, endowed with fixed assets and other property necessary to the activity's carrying out.

As for the buildings, it has undergone some major repairs in part, the medical services and the ward procedures as well, in the rooms being located up to 20 beds, the wards having to be equipped with new furniture. But the problem remains unresolved on the other blocks, where authorities are to assess opportunities and to submit additional effort.

As for the Department of legally-psychiatric expertise for persons under custody, it was ascertained the existence of some problems that are likely to affect the individual right to liberty and the security of the person. It is noted that the solving of these problems is not only the hospital's administration responsibility.

First of all, in the Department of the nominated hospital, there are **recruits** along with persons on which were applied by the court measures of medical constraint, placed to carry out psychiat-

ric investigations in order to decide on their capacity or unfitness to fulfill military service. The recruits are placed in the institution for a period of 14 days.

The joint ownership of these two categories of people, adversely affects the recruits, and that is because the mentally ill people are dangerous and sometimes they may be even aggressive.

The problem has been approached also by the parents of the recruits, but up to now it can not be solved because of the lack of financial resources. The parliamentary advocate and the Advisory Board's members consider the problem as a primary one resulting from its own character, and the lack of financial resources is not a plausible explanation.

Although the psychiatric clinic is at least theoretically, the place where the mentally ill patient is granted with, in addition to treatment, the security, the things are not, more often, the way it should be. Moreover, the hospital is unable to provide the very safety and health of the employees. During the year, by the psychiatric patients were assaulted three nurses and a suicide occurred. In connection with the suicide, the relatives of the deceased have already submitted an action in court against the Psychiatric Hospital, requesting material and moral damage, the situation going to be resolved by judicial decision.

In compliance with art.144 of the CPC of RM, regarding as being necessary to carry out the expertise, the prosecution, by ordinance, and the court, by ruling, provides for the expertise carrying out. As a result of the held discussions with the personnel of the Psychiatric Hospital of Chisinau Municipality it was found out that both the orders of the prosecution, and some rulings of the courts of different levels, on the appointment of expertise are drafted and presented with errors, at the same time referring

to the inadequate preparation of the criminal records by the prosecution.

The admitted errors in the court's rulings refer in particular to the institution whose charged with the expertise's carrying out (instead of indicating the Psychiatric Hospital of Chisinau Municipality, in the court's ruling it is indicated the National Center for Judicial Expertise), at the solving of the application of the preventive measure issue towards the persons on whom the expertise has been called (instead of maintaining the preventive measure in the form of arrest, the court changed the mentioned preventive measure on the citizen D.S. case for expertise's carrying out period, while disposing the return of the latter in the Penitentiary institution No.13, Chisinau Municipality), etc.

Another problem concerns the application of the provisions of art.490 of CPC of RM, in compliance with which on the establishment of the fact of illness of the person subjected to criminal proceedings and who is in custody, the investigating judge decides, under the prosecutor's approach, his/her hospitalization in a psychiatric institution, adjusted for detention of the arrested persons, deciding at the same time the revocation of the preventive arrest. The problem here lies in the fact that the Ministry of Health does not have such wards. In compliance with art.30 of the Law of RM on judicial expertise, the technical and scientific, medical-legal findings No.1086 of 23.06.2000, when ordering the legal-psychiatric expertise, the persons undergoing the preventive measure in the form of custody are kept in special wards equipped for this purpose. The keeping in those sections of people who are not under preventive arrest shall not be allowed.

Therefore, if the judges issue such rulings (the court of Balti, Cahul), they are in a manner of fact compelling the Psychiatric Hospital to re-hospitalize in the Department of legally-psychiatric expertise for people under custody, the patients that were previously issued the expertise findings with the recommendation for the implementation of the measures of medical constraint.

Analyzing the provisions of Chapter II of the CPC of RM - The process of applying measures

of medical constraint, we find that it is not clear whether the provisions of art.490 of the CPC of RM refer only to the medical treatment by constraint, or it refer to the hospitalization of the person for psychiatric expertise carrying out. And that is because the par.(2) of the art.490 of CPC of RM provides that the hospitalization in psychiatric institutions of the persons that are not under arrest shall be made as specified in art.152 of the CPC (The hospitalization for expertise carrying out), providing the guarantees specified in art.501 par.(1) of the CPC of RM, i.e. the checking by the court not less than once every 6 months, of the necessity of continuing the application of the measures of medical constraint.

In this respect are relevant the provisions of art.11 par.(4) of the Law on mental health No.1402 of 16.12.1997, in compliance with which the treatment can be conducted without the free consent of the person suffering of psychiatric disorders or his/her legal representative only in the case of the application of medical coercive measures, in accordance with the provisions of the Criminal Code.

Taking into account the above, it is necessary to operate the urgent modifications in the Code of Criminal Procedure, to clarify in what subdivision of the clinic can be placed the persons that by the court's decision were ordered to be hospitalized in a psychiatric institution, adjusted for detaining the people under custody, having revoked at the same time the preventive arrest, as well as the mode of providing psychiatric aid to these people. At the same time, the delays in operating the amendments, makes the hospital to deal with difficult situations, which will be against it, and does not exclude the subsequent conviction of the Republic of Moldova before the European Court for Human Rights.

It is to be said, that the Psychiatric Hospital deals with no difficulties in the enforcement of sentences for the implementation of measures of medical constraint, but only provided that the application of these measures corresponds to the laws in force - the existence of the sentence for the implementation of treatment by constraint.

The institutions of the Ministry of Justice

Conditions of detention

The Penitentiary institutions of the Republic of Moldova have been and remain to be one of the basic activities of the National Mechanism for torture prevention. Within the visits undertaken during 2008 the parliamentary advocate and the Advisory Board's members have noted the improvement of the detention conditions in some prisons of the Republic of Moldova, and which are geared towards ensuring the human dignity of persons that execute the prison sentences.

Also, it has been observed a tendency for the organization and arrangement of the prisons, aimed to create the necessary conditions for the implementation arrangements for the enforcement of prison sentences, the deployment of education and social reintegration, employment or other lucrative activities, accommodation, food, appropriate medical insurance, individual and collective hygiene, and achievement of all safety measures in relation to the legal provisions applicable to each category of persons deprived of liberty.

In the context of the Government Decision No.1624 of 21.12.2003 on the Concept of reforming the penitentiary system and the Plan of measures for the years 2004-2020 for the Concept of reforming the penitentiary system, the state increased the budgetary allocations for works to renovate some penitentiary institutions of Republic of Moldova. During the year 2008 it have been carried out renovation work in the Penitentiary institutions No.1 (Taraclia), No.7 (Rusca).

Thus, the current year in the Penitentiary institution No.1, Taraclia, it was put into operation a new block (No.3) and performed an overhaul in the blocks No.1 and 2 (capital repair of cells, corridors, WC's and shower booths in cells), which

created conditions of detention that meet both the standards established by the national legislation, as well as by the international one in the field. It deserves the attention and the appropriate arrangement of the adjacent territory to these blocks, where they planted flowers, trees, and arranged for places of rest and the soccer land with the appropriate marking.

There needs to be mentioned the situation in the Penitentiary institution No.7, Rusca, Hincesti district, where there is an autonomous boiler room, hot and cold water supplies, sewerage system (including the treatment of wasted water), the accumulation of rain water, electricity, ventilation and security. The detention space was re-planned under new national rules of detention: the former 9 rooms, in which were detained 30-60 people each, were converted into 74 rooms for 2-6 detainees. The toilet blocks that were out were replaced with indoor toilet blocks with lavatory, shower and WC's. In the detention block were installed new windows and doors. The roof of the medical block and the detention block roof were repaired. There were created new rooms in order to work individually with the detainees and for the psychological rehabilitation.

At the moment of the visit of the parliamentary advocate and members of the Advisory Board in the alimentary block the repairing works were done. On December 24, 2008 in the nominated prison a Medical center of the institution was opened which has undergone reconstruction in the current year, and which includes a specially arranged sector for the mothers-detainees with children up to three years old and a medical sector with gynecological, dental, therapeutic office, etc., which will be equipped with technical apparatus for performing medical investigations.

Also, in the Penitentiary institution No.5, Cahul the repair works in the cells were carried out

and in the Penitentiary institution No.4, Cricova, the Penitentiary institution No.6, Soroca, the Penitentiary institution No.15, Cricova and the Penitentiary institution No.18, Brănești were upgraded the heating systems.

In the Penitentiary institution No.9, Chisinau Municipality, it is carried out the reconstruction works of the disciplinary isolator where they already performed the repair of the roof, the plaster of the interior walls. Currently, it is working on the installation of the electric networks, the aqueduct and sewerage systems.

On 10.07.2008, the Moldovan Parliament adopted the Law No.177 with regard to ensuring the building of a criminal proceeding isolator. Thus, the Ministry of Justice is to organize a public contest to select the investor to ensure the construction, in accordance with Council of Europe standards, of the criminal proceeding isolator with the capacity of 1600 places of detention, in exchange for acquirement of the ownership of the buildings located on the Bernardazzi street. No.3, Chisinau Municipality.

The found facts show that Moldovan authorities take measures to redress the situation, but they are shown to be too shy on the ground of the issues that open polemics if the conditions of detention in prisons are or not compatible with European standards and requirements.

Thus, it was found that the accommodation of the prisoners is in large bedrooms that do not have the full extent of the facilities daily used by the subject, such as the sleeping space, the day space and the toilet facilities. The prisoners continue to be in narrow spaces, dark, damp and without ventilation. In the view of the parliamentary advocates, the large bedrooms involve inevitably inconveniences to the detainees in their daily life, creating impediments to the conditions arrangements for the administration. In particular this problem is given in the Penitentiary institution No.18, Brănești.

In some rooms the wash basins and the toilets are missing, these being located outside, the arrangement of which is still primitive. The things are worsening in the case of the lock-up rooms, where the cells are equipped with a health corner, which at the same time constitutes an outbreak of an infection. In those cells, on the top of WC there is a valve, which serves simultaneously as a water leaks, and as a source of water for washing. Additionally, the WC is separated from the housing part of the cell only through

a side wall about a meter high, which does not allow adequate preservation of privacy. The cumulative effect of these conditions is proving to be extremely harmful for detainees. Here can be mentioned the lock-up rooms of the penitentiary institution No.17, Rezina, the penitentiary institution No.6, Soroca, the penitentiary institution No.18, Brănești, the penitentiary institution No.13, Chisinau Municipality.

Although 2008 showed a decrease of the cases when the detainees have been applied the disciplinary sanction in the form of incarceration, however, due to the lack of adequate spaces, in the lock-up rooms continue to be held for long periods, the detainees to which the administration of the penitentiary institution ensures the personal security.

Studying the living and hygiene conditions of the great majority of the detainees, as well as of the rooms in which they live in, we are finding that they are repugnant and constitute a possible health risk. Every time the existence of such conditions of detention has been substantiated **by the lack of adequate funding.**

The parliamentary advocate has examined the issue related to the escort of the prisoners to the courts, their transfer from one prison to another, and the extradition of prisoners from other countries, which in recent years has essentially aggravated, the main cause being the deplorable state of the particular transport car. The Department of Penitentiary Institutions had until 2008 21 units of special motor transport, 17 of which having the wear of 100%. In the past 15 years it has not been purchased any particular auto transport, except a bus with a capacity of 22 seats, which corresponds to the standards of transport of the prisoners.

In 2008, there were acquired 8 particular transport cars and an ambulance which were already distributed to the subdivisions of the Department of Penitentiary Institutions and which meet all the requirements of the detainees escorting.

Following the operated modifications of art.95 of the Regulations on the execution of the sentence by the detainees, it was created a flexibility in terms of movements of the detainees sentenced for life, namely the possibility of their escorting without applying handcuffs.

In the view of the parliamentary advocates the operation of the nominated amendments is

welcomed, as to start of the idea that the practice of applying handcuffs for the detainees that are sentenced for life everytime time they get out of the cell is challenged, the more it is done in an already secured medium. Moreover, such a measure may only be considered excessive and the applying of the handcuffs for the detainees that are sentenced for life is not justified as long as they do not exhibit violent.

Together with this, we consider that the proposal is incomplete, on the grounds that it will be difficult to implement it in practice, this remaining to be one declarative rule. And this is because the proposed amendments do not contain provisions on the subjects that will do the assessment, how this action shall be conducted, the subjects entitled with the right to take decisions regarding the assessment, as well as the provisions for the procedure of bringing to the knowledge of the detainee of the evaluation decision and how to challenge it. It is said the fact that in the absence of such regulations, the detainee will be deprived of the right to appeal the decision on the assessment issued in his respect, and ultimately, as long as it will not be subjected to a judicial control, it will have a questionable character.

In this respect, it would be a need for a regulation, in which would be reflected thoroughly the assessment procedure of the detainees convicted for life, as well as the subjects involved in his activity.

The level of the penitentiary system's personnel training

The visits paid by the parliamentary advocate and the Advisory Board's members have highlighted the deficiencies in the activity of the Department of Penitentiary Institutions at the chapter of training of the personnel of the DPI's subdivisions and is one of the causes of the occurrence of the conflicts and of the cases of destabilization of the situation in prisons.

In compliance with section 8 of the Regulations on the execution of the sentence by the detainees, the relations between the prisoners and the prison's personnel are determined by the purposes of detention and are based on the principles of mutual respect, humanism, democracy and respect for stringent law. The prison's personnel is definitely prohibited the preconceived treatment of the detainees, entering with them

or their relatives into relationships, contrary to the interests of service, as well as to benefit from their services. The prison's personnel is obliged to show politeness and culture when dealing with the detainees.

Unfortunately, the parliamentary advocate notes that in many cases, the relations between the personnel and the detainees are of formal and distant nature, the staff adopting a very severe attitude and considering the verbal communication with them as a secondary aspect of their work. In some cases, during the discussion of the parliamentary advocate and detained, the verbal interventions of the prison's administration had a pronounced disdain character.

The parliamentary advocate believes that the prisons administrations should encourage the staff to show some confidence, based on the idea that the detainees are trained to behave decently, a fact which will not only reduce the risk of appearing of new conflicts, but it will strengthen, as well, the control and security in the prison.

It is noted that the leadership of the Department of Penitentiary Institutions provided a mechanism to train the staff for the penitentiary system. So, by the order of the Director of the Department of Penitentiary Institutions No.10 of January 21, 2008 it was amended and approved the methodology for organizing and conducting the training of the personnel of the penitentiary system. In this context, on January 23, 2008 it was approved the training program of the personnel of the penitentiary system for 2008, as well as the programme on the initial training and upgrading of the personnel in the Instructive center of the Department of Penitentiary Institutions.

At the discipline on human rights issues training, were included the Minimum detention standards of the detainees; the European Convention for the Prevention of Torture and Punishment and of inhuman or degrading treatment, the Universal Declaration of Human Rights (UDHR); the national, regional and international mechanisms on the protection of human rights.

With all that mentioned, the training process within the subdivisions of the Department of Penitentiary Institutions is difficult and requires additional effort from the leading corps.

The provision of medical care and feeding of the detainees

The right to health care of the detained persons is guaranteed. The health care in prisons or granted whenever it is necessary or upon request by a qualified staff in charge. The detainees enjoy free medical treatment and medicines.

The Code of execution also provides the possibility of transferring the detained patients who need specialized medical treatment in the specialized institutions of the Department of Penitentiary Institutions and the hospitals of the Ministry of Health. Thus, during 2008, there were concluded agreements with five public medical and health care institutions of the Ministry of Health, 76 detainees being conducted further investigations and being subjected to special treatment.

Similarly, auctions were held, in the result of which medical equipment was purchased for the penitentiary institution No.16, Chisinau Municipality: lamp and table for surgery, sterilizer, hematologic and chemical analyzers, and medicine.

In addition to the healthcare provided in the penitentiaries, a mobile group of specialists was set up (surgeon, psychiatrist, ophthalmologist, otorhinolaryngologist, dermato-venerologist, infectionist, therapist, phthisiologist) from the Penitentiary institution No.16, Chisinau Municipality, for examination and selection of the patients requiring treatment, with the subsequent transfer of its performing in the prison's hospital. Visits of this type were made in the Penitentiary institutions No.3, Leova; No.4, Cricova and No.7, Rusca.

In the context of increasing the professional level of the medical personnel, 25 doctors and 31 medical workers with secondary education have been trained.

In order to prevent the cases of spread of tuberculosis, annually it is conducted an assessment on the detainees' health level, and twice per year – the microradiography of the thoracic organs.

In order to minimize the risk of contamination with tuberculosis of the medical personnel of the penitentiary system, individual protective masks are distributed, in the penitentiaries were distributed 40 bactericidal lamps and installed

3 booths for sputum collection in the penitentiary institution No.17, Rezina.

During this year, it continued the carrying out of the activities related to the DOTS and DOTS + anti-tuberculosis treatment strategy. To carry out the nominated treatments, the patients suffering from pulmonary and extra-pulmonary tuberculosis have access to the necessary medical examinations, being provided at 100% with anti-tuberculosis medicine. However, despite this fact, some of the detainees (from the penitentiary institution No.17, Rezina, the Hospital of phthisiology No.2) refuse to receive this treatment because it is ineffective.

Despite the undertaken measures, during 2008, of tuberculosis rendered sick employees of the penitentiary system, a fact which speaks about the existence of the problem within the system. Such a state of things is intolerant as long as the disease represents a risk for the employees of the penitentiary institutions that are in contact with the patients and constitutes an ideal carrier of the disease from the penitentiary into the family and society.

For example, in the penitentiary institution No.17, Rezina, the sanitary-hygienic conditions of the medical unit are significantly lower to the detention conditions of the detainees. The wash-hand basin in the mentioned room is an artisanal installation beaten in two nails, and this is in the place where the personal hygiene shows a normal working.

Together with this, within the visits, the detainees have repeatedly complained on the lack of granting accurate and timely healthcare, as well as the lack of the medicines. In particular, the detainees were referring to the inappropriate behavior of the medical personnel, as well as to the fact that every time for different diseases are given the same pills, despite the fact that in the pharmacy there were all needed medicines. Here may be mentioned the penitentiary institutions No.13, Chisinau Municipality; No. 4, Cricova; No. 9, Chisinau Municipality; No.17, Rezina; No.18, Brănești.

Also, it is to be noted, that the doctor's professional freedom of imprisonment is limited by the prison itself: he can not freely choose the patients and the prisoners have only one available medical option. Even if the patient does not take into account the medical rules and uses threats or violence, the doctor must fulfill his professional duty.

In compliance with the provisions of art.251 of the Code of execution, on arrival in the penitentiary, the detainee is subjected to questioning and to medical and hygienic examination in the quarantine rooms of the penitentiary. The doctor performing the examination is required to notify the prosecutor and the parliamentary advocate if it finds that the convicted person has been subjected to torture, cruel, inhuman or degrading treatment or other ill-treatment, as well as the obligation to record in the medical records the findings and declarations of the convicted person in connection with these. Unfortunately, during 2008, the parliamentary advocate acting as the national mechanism of torture prevention has never been informed on

the existence of such cases, although they occurred. In most of the cases, the production of such situations in the penitentiaries was learned the parliamentary advocate and the Advisory Board's members, from other sources.

Furthermore, in accordance with art.298 par. (4) of the Code of execution, in cases of violent death or if it is not known its cause, or in case of death following an accident at work, the finding is done by the forensic expert, with the drafting of the medico-legal report on the basis of which may be done additional findings. The administration of the detention place must immediately communicate this to the parliamentary advocate. At this chapter only the Penitentiary

Case 7:

On 01.08.2008, the citizen D.V. complained to the parliamentary advocate on the lack of granting accurate and timely healthcare in the penitentiary institution No.9, Chisinau Municipality.

Within the examination of this case it was ascertained that on 01.04.2008, being on the porch of the block No.5 of the nominated penitentiary institution, the citizen D.V. slipped, of absent-mindedness, on the stairs and fell on the left bank of the pelvis. At his address to the medical unit of the penitentiary institution No.9, Chisinau Municipality, the citizen D.V. was informed that he suffered only a trivial trauma. Also, it was not taken into account and the request to be examined at the Roentgen apparatus.

Only on 07.05.2008, after the expiry of 37 days, the citizen D.V. was examined at the Roentgen apparatus, where it was found that he suffered a closed fracture of the left femoral cervix with change of place in vicious consolidation and was urgently transferred (for an hour) in the penitentiary institution No.16, Chisinau Municipality.

On this case, the penitentiary institution No.9, Chisinau Municipality, has informed through a special communiqué the Department of Penitentiary Institutions. In this particular communiqué, which dates of 08.05.2008, it was indicated that the citizen D.V was certified with the radiological confirmed left femoral cervix fracture, but was not given the date on which it has suffered the trauma, letting to be understood that he fell recently and was immediately granted with the necessary medical assistance.

At the moment, due to the suffered trauma and the lack of granting of the adequate and timely healthcare, the citizen D.V has been assigned a disability degree, moving with some forked crutches.

The parliamentary advocate qualified this case as inhuman and degrading treatment, as well as neglect of the rules and methods for providing medical care, notifying the Prosecutor General.

But ultimately, the prosecutor's bodies stated on the lack of grounds for reaction.

Within a repeated visit, the citizen D.V. has informed the staff of the Center for Human Rights that he has been threatened by the inmates with "authority" that if he will not withdraw his claims against the medical unit's employees and the administration of the Penitentiary institution No.9, Chisinau Municipality, they will create problems.

institution No.11, Balti Municipality and the Penitentiary institution and No. 3, Leova have proved to be the most disciplined.

Otherwise, no such notices have been sent to the parliamentary advocate.

The norms of the daily feeding of the detainees are stipulated in the Government Decision No.609 of 29.05.2006. At the moment, the penitentiary institutions are unable to provide detainees with food that would include all the names listed in the Annexes to the nominated normative act.

In most of the penitentiaries, the feeding blocks are in an unsatisfactory condition. In the kitchens was so much steam, the air was almost unbreathable and the ceilings and walls were covered with mold. Usually, on one of the side walls of the kitchen is installed a fan of a too low power to meet the existing steam, which did not work anyway and was covered with mold. Here can be assigned the Penitentiary institution No.5, Cahul; the Penitentiary institution No.6, Soroca, the Penitentiary institution No.18Brănești. There are noted cases when the administration with insufficient means obtains order, and an example of this is the Penitentiary institution No.11, Balti Municipality, the Penitentiary institution No.16, Chisinau Municipality.

In most of the prisons, the detainees can make a hot shower once a week, otherwise, washing of the personal objects is done with cold water.

Excepting the new pavilions built or thoroughly repaired, in which each detention room has its own bathroom with shower, the penitentiaries

have one or two bath rooms, in which are brought in turn, all the detainees.

Ill-treatment in the penitentiaries

As noted above, the torture and ill-treatment are included among the most horrid violations of human rights and human dignity. The international law does not allow any exception. All states are required to comply with the unconditional prohibition of all forms of torture and ill-treatment.

Combating torture and ill-treatment, and their prevention are considered as priorities in the activity of the parliamentary advocates, intended to ensure the guaranteeing of the observance of the constitutional human rights and freedoms. It is clear that in 2008 by comparison to previous years, the number of cases of application of violence against persons who are executing the punishment, has reduced, the risks focuses to be condemned for torture remaining to be the institutions subordinated to the Ministry of Internal Affairs, although on this segment it is observed a cooperation of the authorities.

However, during the current year, there were discovered and investigated several cases of torture that took place in the penitentiaries.

According to article 3 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the state has a negative obligation, that of not subjecting anyone to ill-treatment and a positive one, that to take steps to ensure that no person may be subjected to ill-treatment.

Case 8:

On 28.08.2008 in the Penitentiary institution No.15, Cricova was assassinated the detainee D.A. Although the penitentiary's administration was required by law to notify the parliamentary advocate immediately about the production of this case, this was not done. About this case, the parliamentary advocate learned of the press.

The parliamentary advocate immediately requested, from the Department of penitentiary institutions as well as from the penitentiary institution No.15, Cricova, an extensive information regarding this case and explanations on the parliamentary advocate's lack of information grounds. Ultimately, the parliamentary advocate has been notified that all deposited materials on the case were submitted for consideration to the Riscani Prosecutor's office, Chisinau Municipality, and so the information can be obtained from the nominated institution.

If a person has been caused injury during his stay in detention, any such damage would give a strong presumption that the person has been subjected to ill treatment and it is the duty of the state to present a plausible explanation of the circumstances under which these injury were caused.

When a person makes a credible allegation that he was subjected to ill-treatment, it entails the performance of an effective official investigation, in order to identify and punish those responsible.

To the great sorrow of the noble aspirations of the Republic of Moldova to eradicate the phenomenon of torture, the competent authorities are not investigating effectively the cases of ill-treatment application.

The statements on the application of ill-treatment have been received from the detainees of the Penitentiary institution No.4, Cricova; Penitentiary institution No.17, Rezina, the Penitentiary institution No.18, Brănești.

Case 9:

On 05.02.2008, the citizens L.V. and L.P., detained at that time at the Penitentiary institution No.4, Cricova have complained to the parliamentary advocate as being ill-treated by a co-worker of the nominated penitentiary. Within the visit, the parliamentary advocate noted that both detainees had visible signs of violence and torture.

On the same day, the parliamentary advocate recommended to the head of the Penitentiary institution No.4, Cricova to take pictures of the existing injuries at the detainees and to grant the necessary medical aid. Ultimately, the penitentiary's administration has photographed in such a manner, that the injuries were not visible, and no medical assistance was granted.

On 06.02.2008 the parliamentary advocate notified, on this case, the prosecution bodies, requesting the investigation of this case as well as the providing for medico-legal expertise performance with regard to the nominated detainees for the assessment of the severity of bodily injuries or their health.

On the same day, the parliamentary advocate notified the Department of Penitentiary Institutions, requesting their immediate transfer from the Penitentiary institution No.4, Cricova to the Penitentiary institution No.16, Chisinau Municipality for medical treatment granting, making of the emergency medical investigations of the nominated detainees and the removal of the co-worker P. S. from the carrying out of his service duties until the clarification of all the circumstances of the case.

In the absence of an adequate reaction from the notified bodies, the parliamentary advocate was in the position to make a repeating visit to the Penitentiary institution No.4, Cricova to document, within its jurisdiction, this case. Thus, in order not to allow the disappearance of evidence, the parliamentary advocate took pictures of the detainees, and especially of those parts of the body where there were injuries, taking as well the appropriate explanations from them. At the same time, the parliamentary advocate requested from the Center of Forensic Medicine to conduct emergency medico-legal expertise of the detainees L.V. and L.P. By the drafted medico-legal examination reports, it was established the existence of the lesions.

However, the attempts of hushing up this case were undertaken by the administration of the Penitentiary institution No.4, Cricova, as well as by the detainees with "authority". It is to be noted that on the second visit of the parliamentary advocate, on 06.02.2008, the nominated detainees were already "processed". Moreover, the parliamentary advocate has found them in an office together with the penitentiary's employee, that would have ill-treated them and which governed them how to write explanations to the director of the Department of Penitentiary Institutions.

However, as a result of the conducted investigations and due to the undertaken actions by the parliamentary advocate, the criminal proceeding on this case was started.

Case 10:

On 22 08.2008, the detainees G.D. and P.I., maintained in the Penitentiary institution No.18, Brăneșt, have notified the parliamentary advocate that on 18.08.2008 they have been ill-treated by the employees of the nominated penitentiary. At the moment of the visit, both detainees had visible signs of violence, in this respect and on their agreement the photographing of them was made.

The administration of the penitentiary explained that the existing lesions at G.D. and P. I. have been caused during the search, since they opposed physical resistance to the prison's staff, following the removal of a prohibited object, without indicating in the materials which was that. Also, the administration says that in this incident was broken the uniform of the co-worker L.V. and the nominated detainees would have pushed him and would be applied stroked blows with hands and feet.

The detainees reported that during the search indeed there was a quarrel between them and prison's staff, on the grounds that the latter have tried to raise the personal correspondence of one of the convicted. Subsequently, according to the explanations of the detainees and as a result of studying the materials made on this case, they were driven into the disciplinary isolator. Namely there, of the allegations of the detainees, they were ill-treated in turn on corridor, which is why the other detainees started to protest through the application of the blows on the doors of the disciplinary isolator cells.

Therefore, the detainees said that the injuries were not caused during the search, but after the consuming of the event, i.e. after they were driven into the disciplinary isolator.

Following the notification of the parliamentary advocate, the prosecutor bodies had settled the case through the decision not to take action.

Recommendations

---

to the Institutions of the Ministry of Internal Affairs

- The hastening of the problem's solving related to the transmission of the Temporary detention isolators of the Ministry of Internal Affairs in the subordination of the Ministry of Justice;
- The exclusion of the cases of detention of the preventive arrested persons in the institutions subordinated to the Ministry of Internal Affairs, with the possibility to return the person into the police custody only when there is no other possible solution and for the possibly shortest period of time;
- The exclusion of the cases of detention of persons during the night in places of detention of the District Police stations of Chisinau Municipality, as well as the administrative arrest penalty enforcement in these places;
- The modification of the programs of professional improvement of the police officers and of the personnel of the temporary detention isolators in order to reduce the percentage of application of the prohibited methods of investigation and behavior modeling in the spirit of respect for the detainees' rights and their human dignity;
- The cognition insurance by the police officers of the Law on parliamentary advocates No.1349 of 17.10. 1997, and providing of immediate access to the parliamentary advocate and the members of the Advisory Board in the places of detention subordinated to the Ministry of Internal Affairs;
- To explain and make aware the police officers that torture and inhumane treatment applied to the detainees, or threat of application of such treatment is prohibited, and that the perpetrators of these acts and those who tolerate them will be punished harshly;
- To order the performance of an indepen-

dent and effective, with celerity investigation, complaints, in which is made reference to the application of torture or the application of any other ill-treatment;

- To ensure that interrogations are performed in the places specifically adjusted for carrying out such procedural actions, the insurance of the detainee's right to a defendant;
- To guarantee the right of the detainee to thorough and confidential medical examination providing, at the exit and entry into the places of detention;
- To ensure the free access of the detainee to drinking water and daily walks.

To the Institutions of the Ministry of Health

- The continuation of the repair works in the Hospital's units;
- To ensure that people with needs that differ significantly are not placed together, if not, putting of those who are most vulnerable in the situation where might appear the risk to become victims of abuse;
- To ensure that the health state and the therapy of a patient is to be reviewed regularly, especially in view of a possible discharge from hospital or transfer to a less restrictive medium;
- To ensure that all hospital attendant s, including those who undertake tasks related to security, have received an adequate training to work in such an institution, and have been adequately trained in methods of immobilization of the patients with violent behavior.

To the Institutions of the Ministry of Justice

- The hastening of the selection process of

the investor that will provide new construction of the criminal proceeding isolator instead of the one of the Bernardazzi No.3 street, Chisinau Municipality;

- The undertaking of all necessary measures, including the allocation of additional resources to ensure adequate supply of the detainees (quality, quantity and diversity), according to the rules established in the Government Decision No.609 of 29.05.2006;
- To conduct an assessment of the situation in the penitentiary institutions of the Republic of Moldova in order to determine the allocation of funds for the repair works of the food blocks, bath rooms, and housing sectors;
- The undertaking of the re-planification of the housing sectors by splitting the large bedrooms in some penitentiaries in smaller vital units;
- The replacement of the vacancies in the medical services of the penitentiaries with additional medical staff (doctors and nurses) in order to ensure effective care for prisoners;
- The watching over the observance of the sanitary- hygienic rules in the penitentiary, on the state and cleanliness, clothing and bed clothes of the detainees;
- The systematic training of the personnel of the penitentiary system, mainly those from the escort and surveillance, on the rights of detainees, including the right to life and right not to be subjected to torture, inhuman or degrading treatment, to make them aware of the manifestation inadmissibility of such a conduct;
- To promote, in particular by the administrations of the Penitentiary Institutions of the constructive relations, which would place the relations of confrontation between prisoners and staff, which will reduce tensions, and will enhance the security and order in prison;
- The sincere engagement of the penitentiary's personnel in the firm repression of all hostile demonstrations or acts of persecution against the convicted;
- The calculation of the occupancy level of the penitentiaries by its reporting to 4² meters norm, in order to have a clear picture of the actual situation of the penitentiary system;
- The complete renunciation to the use of chains in the penitentiary system;
- The immediate and impartial survey of the ill-treatment cases of the detainees;
- The immediate reporting to the parliamentary advocate of the cases in which the penitentiary's medical staff finds that the convicted person has been subjected to torture, cruel, inhuman or degrading treatment or other ill-treatment and on cases of violent death, death from unknown reasons and death from accidents at work;
- The replacement of the positions from the socio-educational departments, focusing on the psychologist ones, so that all detainees would have access to effective individual counseling, and the real possibility to participate in the cultural and educational activities;
- The engagement of the prisoners with particular problems, hazardous or sentenced to life in the cultural-educational activities, the involvement of the detainees in setting up the content of some of the activities carried out with them, so as to generate their interest;
- The diversification of sports activities in which the detainees may participate.

Avocatul parlamentar și membrii Consiliului consultativ
în vizită la Spitalul de ftiziatrie nr.2, or. Rezina
Парламентский адвокат и члены Консультативного совета в ходе посещения
Фтизиатрической больницы № 2, г. Резина

Celula Izolatorului de detenție provizorie a CPR Cahul
Камера Изолятора временного содержания РКП Кахул

Instalarea lavoarului, Instituția penitenciară nr.5, or. Cahul
Установка умывальника, Пенитенциарное учреждение № 5, г. Кахул

Bloc în construcție, Instituția penitenciară nr.1, or. Taraclia
Режимный блок в процессе строительства, Пенитенциарное учреждение № 1, г. Тараклия

Dormitor, Instituția penitenciară nr.18, s. Brănești, r-nul Orhei

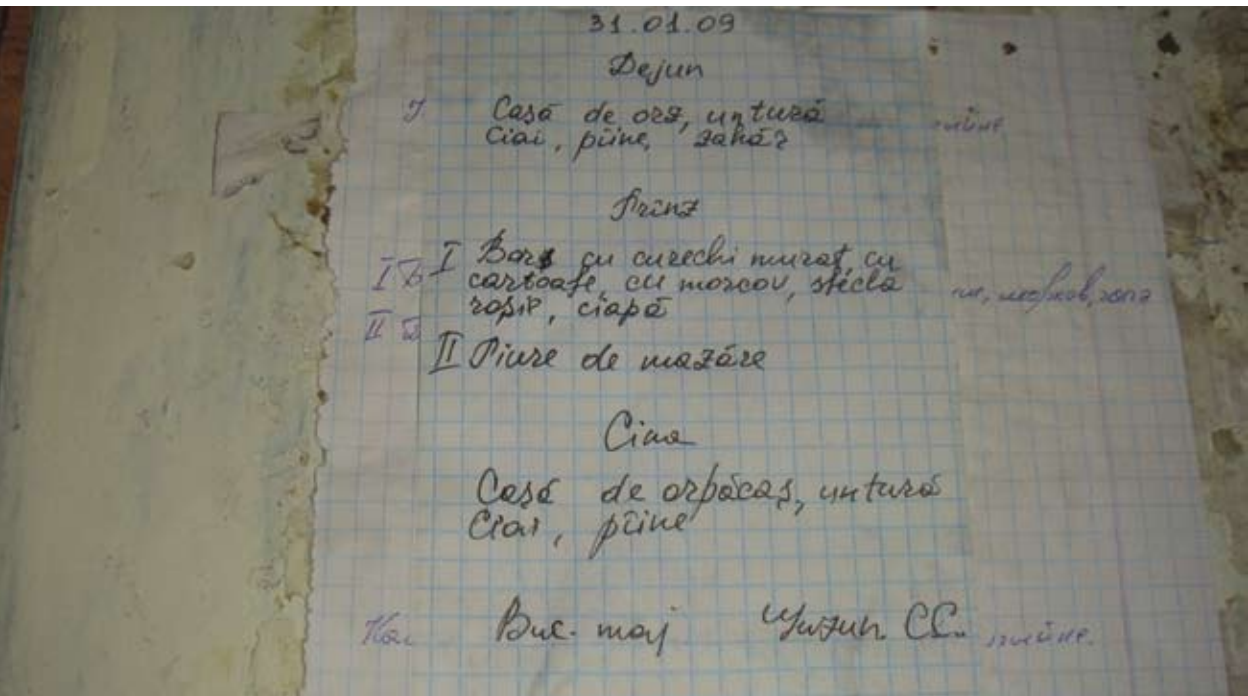

Coridorul celulelor izolatorului disciplinar, Instituția penitenciară nr.17, or. Rezina
Коридор камер дисциплинарного изолятора, Пенитенциарное учреждение № 17, г. Резина

Cabinet medical, Instituția penitenciară nr.16, mun. Chișinău
Медицинский кабинет, Пенитенциарное учреждение № 16, мун. Кишинев

Meniu, cantina Instituției penitenciare nr.6, or. Soroca
Меню, столовая Пенитенциарного учреждения № 6, г. Сорока

Cantina, Instituția penitenciară nr.11, mun. Bălți
Столовая, Пенитенциарное учреждение № 11, мун. Бэлць